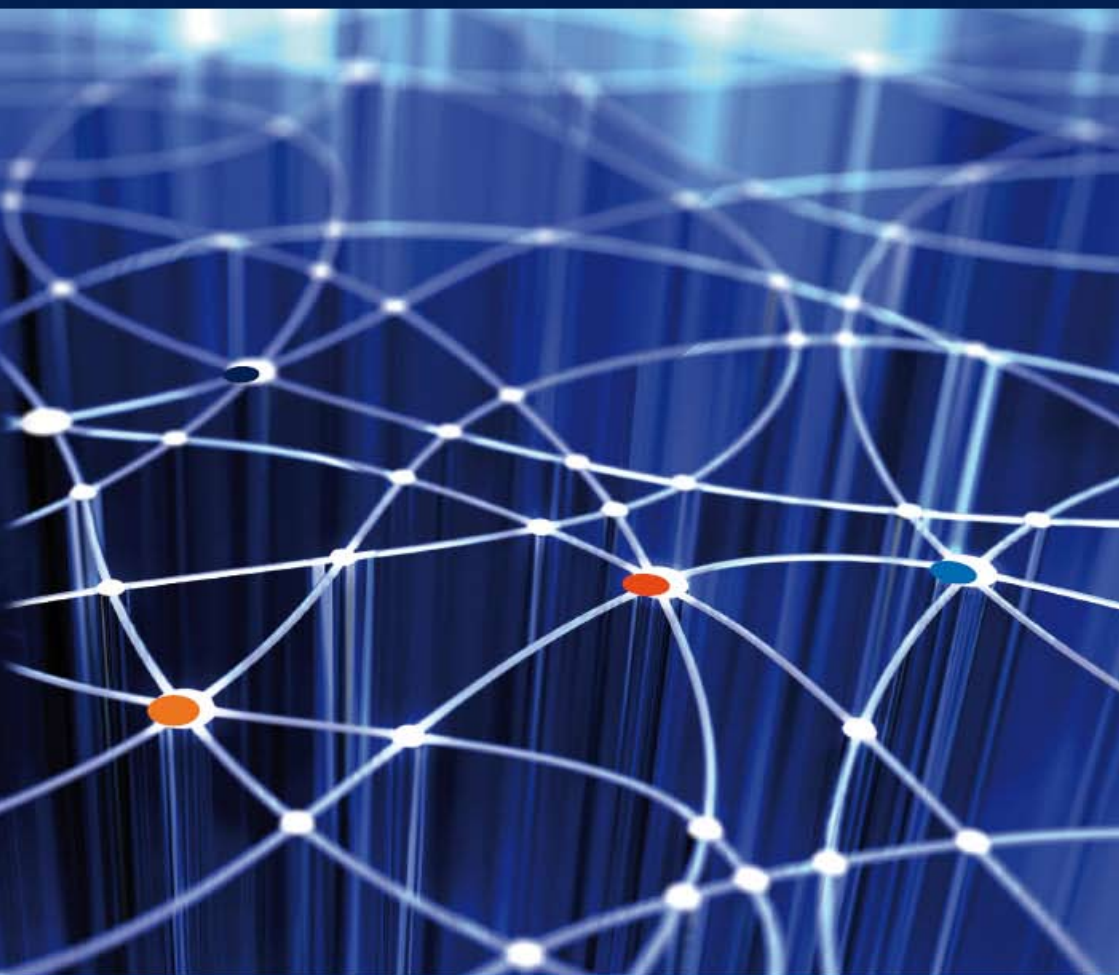

Jenni Niemi

Poliisin tietoon tullut viharikollisuus Suomessa 2010

Poliisiammattikorkeakoulun raportteja

POLIISIN TIETOOON TULLUT VIHARIKOLLISUUS
SUOMESSA 2010

POLIISIN TIETOOON TULLUT VIHARIKOLLISUUS
SUOMESSA 2010

Jenni Niemi

POLIISIAMMATTIKORKEAKOULUN RAPORTTEJA 95

Poliisiammattikorkeakoulu
Tampere, 2011

Jenni Niemi:
POLIISIN TIETOON TULLUT VIHARIKOLLISUUS SUOMESSA 2010
Poliisiammattikorkeakoulun raportteja 95

ISBN 978-951-815-212-8 (painettu)
ISBN 978-951-815-211-1 (pdf)
ISSN 1797-5743

Kannet: Mainocraft Oy
Taitto: Poliisiammattikorkeakoulu - Iina Sahramäki
Paino: Tampereen yliopistopaino Oy - Juvenes Print, Tampere 2011

KIITOKSET

Kiitokset ohjausryhmän jäsenille: Juha Kääriäinen (Poliisiammattikorkeakoulu), Panu Artemjeff (sisäasiainministeriö, oikeusyksikkö), Sari Haavisto (sisäasiainministeriö, maahanmuutto-osasto), Markku Heiskanen (HEUNI), Markus Heiskanen (Raja- ja merivartiokoulu), Pia Holm (poliisihallitus), Peter Kariuki (sisäasiainministeriö, maahanmuutto-osasto), Aarne Kinnunen (oikeusministeriö, kriminaalipoliittinen osasto), Jorma Laitinen (poliisihallitus), Harri Martikainen (sisäasiainministeriö, talousyksikkö), Hitomi Tabuchi (sisäasiainministeriö, oikeusyksikkö) ja Marja Wahlberg (suojelupoliisi).

Selvityksen rakenne perustuu pitkälti kahden edellisen vuoden vastaviin selvityksiin. Myös tekstin osalta on osittain hyödynnetty aiempien vuosien kirjoituksia. Kiitokset selvitysten tekijälle Laura Peutereelle.

TIIVISTELMÄ

Tässä selvityksessä on kuvailtu viharikoksia, jotka ovat tulleet poliisin tietoon vuonna 2010. Aineisto muodostuu poliisin valtakunnallisista rikosilmoitustiedoista. Selvitys on jatkoa rasistisen rikollisuuden vuosiselvityksille, joita on tehty vuodesta 1998 lähtien sisäasiainministeriön poliisiosastolla ja Poliisiammattikorkeakoulussa. Vuonna 2009 rasistisen rikollisuuden seuranta laajennettiin, ja selvityksissä ryhdyttiin tarkastelemaan myös muita rikoksia, joissa teon syy liittyy uhrin edustamaan viiteryhmään. Viharikoksiksi on määritelty henkilöä, ryhmää, jonkun omaisuutta, instituutiota tai näiden edustajaa kohtaan tehdyt rikokset, joiden motiivina ovat ennakkoluulot tai vihamielisyys uhrin oletettua tai todellista etnistä tai kansallista taustaa, uskonnollista vakaumusta tai elämäntavasta, seksuaalista suuntautumista, sukupuoli-identiteettiä, sukupuolen ilmaisuun tai vammaisuutta kohtaan.

Vuoden 2010 aikana kirjattiin yhteensä 860 rikosilmoitusta epäillyistä viharikoksista. Luku on 15 % pienempi kuin edellisellä vuonna. Suurin osa (86 %) tapauksista oli rasistisia rikoksia. Uhrin uskonnolliseen taustaan perustuvien viharikosten osuus oli 6 prosenttia, seksuaaliseen suuntautumiseen 5 prosenttia sekä vammaisuuteen 2,4 prosenttia. Sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun perustuvia viharikoksia löytyi viisi (0,6 %).

Tarkasteluvuodelta löytyi yhteensä 741 rikosilmoitusta rasistisia piirteitä sisältävistä tapauksista. Suurimmassa osassa tapauksista kyse oli kanta-väestöön kuuluvien etnisiin tai kansallisiin vähemmistöihin kohdistamasta rasismista. Yleisin rikosnimike oli pahoinpitely. Yleisimmät tapahtumapaikat rasistisia piirteitä sisältäneissä rikosepäilyissä olivat julkinen ulkoilmapaikka, kuten tie, katu tai tori sekä ravintolat ja niiden edustat. Aikaisempien vuosien tapaan suurin osa rasistisista rikoksista tehtiin illan ja yön aikana. Suomessa asuvien ulkomaan kansalaisten määrään suhteutettuna yleisimmin rasististen rikosten kohteeksi vuonna 2010 joutuivat somalit.

Uskontoon perustuvista viharikostapauksista valtaosa kohdistui kristinuskoon kohtaan. Suurimmassa osassa oli kyse sanallisista loukkauksista tai uhkauksista. Uhrin oletettuun tai todelliseen seksuaaliseen suuntautumiseen, sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun perustuvien viharikosten määrä kasvoi hieman edellisvuodesta. Vammaisuuteen perustuvista tapauksista suurin osa koski syrjintää ja sanallisia loukkauksia.

ABSTRACT

This report reviews suspected hate crimes reported to the police in Finland in 2010. The statistics are based on crime reports retrieved from the national police information system. Reports on racist crime have been published by the Police College of Finland and the Ministry of Interior's Police Department since 1998. In 2009 the system of compiling information on racist crime was developed into a more comprehensive system of monitoring hate crime. For the purpose of this report, hate crime has been defined as a crime against a person, group, somebody's property, institution, or a representative of these, motivated by prejudice or hostility towards the victim's real or perceived ethnic or national origin, religion or belief, sexual orientation, transgender identity or appearance, or disability.

In the target year, the police filed 860 reports on suspected hate crime cases. There represents a 15 per cent decrease in comparison with the previous year. The majority, 86 per cent, of the cases were racist incidents. Cases motivated by the victim's religious background constituted 6 per cent of the cases. Sexual orientation was the motive in 5 per cent of the cases, and in 2.4 per cent it was disability. Five hate crimes (0.6%) were identified as being based on the victim's transgender identity or appearance.

In the target year, 741 reports of offences with racist overtones were found in the police information system. In the majority of the cases, racism was directed towards a member of an ethnic or national minority by a member of the majority population. The most common suspected crimes were assaults. The most common scenes of the suspected racist crimes were public outdoor locations such as roads or city market places, as well as restaurants and their vicinity. As in previous years, the majority of racist crimes were committed in the evening and at night. In relation to the number of foreign citizens resident in Finland, the citizens of Somalia experienced the highest frequency of racially motivated crime in 2010.

In the majority of hate crimes based on religion, the target was Christianity. Most crimes were verbal insults or threats. The number of hate crimes motivated by the victim's real or perceived sexual orientation, transgender identity or appearance, is somewhat higher than in the previous year. Hate crimes based on the victim's disability mainly involved discrimination and verbal insults.

SISÄLLYS

<i>Tiivistelmä</i>	7
<i>Abstract</i>	9
1 Johdanto	17
2 Viharikoksen määritelmä	19
2.1 Käsitteen määritelmä tässä tutkimuksessa	19
2.2 Viharikosten vastainen lainsäädäntö Suomessa	21
3 Viharikoksille alttiit ryhmät Suomessa	22
3.1 Etniset ja kansalliset vähemmistöt	22
3.2 Uskonnolliset yhteisöt	24
3.3 Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöt	26
3.4 Vammaiset henkilöt	28
4 Selvityksen toteutus	29
4.1 Raaka-aineiston poiminta	29
4.2 Tapausten luokittelu viharikoksiksi	30
4.3 Muuttujien luokittelu	32
4.4 Aineiston analysointi ja kuvailu	33
4.5 Menetelmän ongelmakohtia.....	34
5 Tulokset	35
5.1 Kaikki motiivit.....	35
5.2 Rasistisia piirteitä sisältävät rikosepäilyt.....	36
5.2.1 <i>Muu tutkinta -tapaukset</i>	38
5.2.2 <i>Rikosilmoitusten tapahtumatilanteet ja rasismien kohteet</i>	39
5.2.3 <i>Rasismikoodin käyttö rikosilmoituksissa</i>	42
5.2.4 <i>Yleisimmät pää- ja sivurikosrikosnimikkeet</i>	46
5.2.5 <i>Rikosepäilyjen tapahtumapaikat</i>	48
5.2.6 <i>Rikosepäilyjen tapahtuma-ajat</i>	52
5.2.7 <i>Rasististen rikosjuttujen alueellinen jakautuminen</i>	53
5.2.8 <i>Epäiltyjen rasististen rikosten määrät vuosina 2003–2010</i>	59

5.2.9	<i>Asianomistajat epäillyissä rasistisissa rikoksissa</i>	60
5.2.10	<i>Rasistisista rikoksista epäilty vuonna 2010</i>	70
5.2.11	<i>Epäiltyjen rasististen rikosten eteneminen syyteharkintaan</i>	73
5.3	Uskontoon tai elämäkatsomukseen perustuvat viharikokset	77
5.3.1	<i>Varsinaiset viharikokset</i>	77
5.3.2	<i>Muu tutkinta -tapaukset</i>	82
5.4	Seksuaaliseen suuntautumiseen, sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun perustuvat viharikokset.....	82
5.4.1	<i>Varsinaiset viharikokset</i>	82
5.4.2	<i>Helsinki Pride -tapaus</i>	84
5.4.3	<i>Muu tutkinta -tapaukset</i>	85
5.5	Vammaisuuteen perustuvat viharikokset	86
5.5.1	<i>Varsinaiset viharikokset</i>	86
5.5.2	<i>Muu tutkinta -tapaukset</i>	87
6	Yhteenveto	87
6.1	Rasistiset rikokset	88
6.2	Uskontoon tai elämäkatsomukseen perustuvat viharikokset	89
6.3	Seksuaaliseen suuntautumiseen, sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun perustuvat viharikokset.....	90
6.4	Vammaisuuteen perustuvat viharikokset	91
6.5	Tulosten arvioinnissa huomioitavaa	91
	<i>Lähteet</i>	93
	<i>Liitteet</i>	97
	<i>Summary</i>	115

TAULUKOT

Taulukko 1.	Tapahtumatilanteet rasistisia piirteitä sisältävissä muu tutkinta -ilmoituksissa 2010.....	38
Taulukko 2.	Tapahtumatilanteet rasistisia piirteitä sisältävissä rikosilmoituksissa.....	41
Taulukko 3.	Rasismien kohteet ja epäiltyjen statukset rasistisia piirteitä sisältävissä rikosilmoituksissa 2010.....	42
Taulukko 4.	Rasismikoodin käyttö rikosilmoituksissa vuosina 2003–2010.....	44
Taulukko 5.	Rasismikoodin käyttö erilaisissa rikosilmoituksissa 2010 (%).....	45
Taulukko 6.	Epäiltyjen rasististen rikosten yleisimmät päärikosnimikkeet vuosina 2009 ja 2010.....	47
Taulukko 7.	Epäiltyjen rasististen rikosten yleisimmät sivurikosnimikkeet vuosina 2009 ja 2010.....	48
Taulukko 8.	Epäiltyjen rasististen rikosten tapahtumapaikat rikosluokan mukaan vuonna 2010 (%).....	51
Taulukko 9.	Epäiltyjen rasististen rikosten tapahtuma-ajat rikosluokittain vuonna 2010 (%).....	53
Taulukko 10.	Epäiltyt rasistiset rikokset kunnittain; rikosilmoitusten ja päärikosten määrät vuosina 2009–2010.....	55
Taulukko 11.	Epäiltyjen rasististen rikosten asianomistajat kansalaisuuden mukaan vuosina 2003–2010 (yleisimmät kansalaisuudet vuonna 2010).....	61
Taulukko 12.	Yleisimmät Suomessa asuneet ulkomaan kansalaiset ja näihin kohdistuneet epäiltyt rasistiset rikokset vuonna 2010.....	63
Taulukko 13.	Epäiltyjen rasististen rikosten asianomistajat syntymämaan mukaan vuosina 2003–2010 (yleisimmät syntymämaat vuonna 2010).....	64
Taulukko 14.	Taulukko 14.Epäiltyjen rasististen rikosten asianomistajat syntymämaan mukaan vuonna 2010, kun provokaatiojutut on jätetty pois (yleisimmät syntymämaat vuonna 2010).....	65
Taulukko 15.	Epäiltyjen rasististen rikosten asianomistajien sukupuoli ikäluokittain vuonna 2010.....	66

Taulukko 16. Epäiltyjen rasististen rikosten asianomistajien sukupuoli rikosluokittain vuonna 2010.....	67
Taulukko 17. Epäiltyjen rasististen rikosten asianomistajien ikä rikosluokittain vuonna 2010 (%).....	68
Taulukko 18. Asianomistajan suhde rasistisesta rikoksesta epäiltyyn eri rikosluokissa vuonna 2010 (%).....	69
Taulukko 19. Rasistisista rikoksista epäiltyjen kansalaisuudet vuonna 2010.	70
Taulukko 20. Rasistisista rikoksista epäiltyjen syntymämaat vuonna 2010.	71
Taulukko 21. Rasistisista rikoksista epäiltyjen sukupuoli ja ikä vuonna 2010.	71
Taulukko 22. Rikosluokat rasistisesta rikoksesta epäillyn sukupuolen mukaan vuonna 2010.	72
Taulukko 23. Rikosluokat rasistisesta rikoksesta epäillyn iän mukaan 2010 (%).....	73
Taulukko 24. Epäiltyjen rasististen rikosten esitutkinnan tila rikosluokkien mukaan (%) (1.1.2010–30.6.2010 kirjatut jutut)	76
Taulukko 25. Rikosepäilyiden eteneminen syyteharkintaan rikosluokittain vuonna 2010 (%) (1.1.2010–30.6.2010 kirjatut jutut)	77
Taulukko 26. Rikosilmoitusten tapahtumatilanteet epäillyissä uskonnolliseen taustaan perustuvissa viharikoksissa vuonna 2010.	78
Taulukko 27. Kristinuskoon kohdistuneet viharikokset: tarkempi kuvaus suuntauksesta.....	80
Taulukko 28. Seksuaaliseen suuntautumiseen, sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun perustuvien epäiltyjen viharikosten tapahtumatilanteet vuonna 2010.....	84
Taulukko 29. Vammaisiin henkilöihin kohdistuneiden epäiltyjen viharikosten tapahtumatilanteet vuonna 2010.	86

KUVIOT

Kuvio 1.	Viharikoksiksi luokitellut rikosjutut; rikosilmoitusten ja päärikosten määrät vuosina 2008–2010.	35
Kuvio 2.	Eri viharikosmotiivien osuudet viharikoksiksi luokitelluissa rikosilmoituksissa (n=860).	36
Kuvio 3.	Rasistisia piirteitä sisältävät rikosjutut; rikosilmoitusten ja päärikosten määrät vuosina 2003–2010.	37
Kuvio 4.	Epäiltyjen rasististen rikosten tapahtumapaikat vuonna 2010 (% , n=1168).	49
Kuvio 5.	Epäiltyjen rasististen rikosten tapahtuma-ajat vuonna 2010 (% , n=1168).	52
Kuvio 6.	Poliisiin tietoon tulleet rasistisia piirteitä sisältävät jutut vuosina 2009 ja 2010 poliisilaitosten alueilla.	57
Kuvio 7.	Poliisiin tietoon tulleet rasistisia piirteitä sisältävät jutut vuosina 2009 ja 2010 jokaista 10 000 ulkomaan kansalaista kohden poliisilaitosten alueilla.	58
Kuvio 8.	Epäiltyjen rasististen rikosten määrän kehitys rikosluokittain vuosina 2003–2010.	59
Kuvio 9.	Rikosprosessin eteneminen poliisilta syyttäjälle.	74

1 JOHDANTO

Tässä raportissa kuvaillaan poliisin tietoon vuoden 2010 aikana tullutta viharikollisuutta. Selvityksen aineistona on poliisin rikosilmoitustietoja. Selvitys jatkaa vuodesta 1998 lähtien Poliisiammattikorkeakoulussa ja sisäasiainministeriön poliisiosastolla julkaistujen rasistisen rikollisuuden vuosiselvitysten aloittamaa sarjaa (Sisäasiainministeriö 1998; 1999; 2000; 2001; 2002; 2003; Keränen 2005a ja 2005b; Ellonen 2006; Noponen 2007; Joronen 2008). Vuonna 2009 rasististen rikosten seuranta laajennettiin koskemaan myös muita viharikoksia ja myös tilastointimenetelmää uudistettiin. Vuosia 2008 ja 2009 koskevat selvitykset toteutettiin uudistetulla menetelmällä, minkä vuoksi näitä vuosia koskevien selvitysten tulokset eivät ole vertailukelpoisia aiemmin tehtyjen selvitysten tuloksiin (Peutere 2009 ja 2010).¹ Tässä selvityksessä on jatkettu vuonna 2009 uudistetun menetelmän käyttöä. Tulokset ovat täten vertailukelpoisia vuosia 2008 ja 2009 koskeviin, poliisin tietoon tullutta viharikollisuutta kuvaaviin selvityksiin.

Viharikoksella viitataan rikokseen, jonka motiivina on ennakkoluulo tai vihamielisyys uhrin edustamaa (oletettua tai todellista) kansanryhmää kohtaan. Viharikollisuus kattaa myös rasistisen rikollisuuden, jossa uhri valikoidaan etnisen tai kansallisen viiteryhmän vuoksi. Viharikoksista ei ole vain yhtä määritelmää, vaan riippuu voimakkaasti yhteiskunnan poliittisesta, kulttuurisesta ja sosiaalisesta ympäristöstä, mitä pidetään viharikoksina. Toisaalla hyväksytyt käytös saatetaan jossakin muussa yhteisössä nähdä jotain ihmisryhmää alistavana. Yhteisön sisälläkin hyväksytyt ja ei-hyväksytyt käytökset rajat voivat muuttua ajan kuluessa. Yhteistä viharikoksille kuitenkin on, että ne kohdistuvat yksittäisen uhrin kautta koko yksilön edustamaan viiteryhmään ja rikosten seuraukset ovat siten yksilökohtaisia seurauksia laajemmat. Teot lähettävät viestin epäluuloista ja vihamielisuudesta koko viiteryhmälle. Viharikokset luovat ja ylläpitävät ennakkoluuloja, pelkoa ja vihamielisyyttä eri ihmisryhmien välillä. (Perry 2001, 7–10; Hall 2005, 1–21.) Tässä selvityksessä viharikoksen motiiveina on huomioitu etnisen ja kansallisen taustan lisäksi uskonnollinen vakaumus, seksuaalinen suuntautuminen, sukupuoli-identiteetti tai sukupuolen ilmaisu ja vammaisuus.

Suomen rikoslaki ei tunne viharikosta tai rasistista rikosta eikä tällaisia rikosnimikkeitä ole olemassa. Tämän selvityksen määritelmä viharikokselle ei siis pohjautu suoraan Suomen lakiin, vaan pääasiassa aiempaan aiheesta tehtyyn tutkimukseen ja muiden maiden viharikostilastoihin (ks. Peutere 2009). Luvussa 2 kerrotaan, miten viharikos on tässä selvityksessä määritelty ja mihin määritelmä perustuu. Luvussa esitetään myös ajantasainen, viha-

¹ Tilastointimenetelmää on muutettu myös aikaisemmin. Vuosien 1997–2002 selvitykset ovat keskenään vertailukelpoisia, samoin vuosia 2003–2007 koskevat selvitykset.

rikosten vastainen lainsäädäntö Suomessa ja rikoslakiin tehdyt muutokset. Tämän jälkeen kuvataan lyhyesti viharikoksille alttiita ryhmiä Suomessa.

Luvussa 4 kuvataan selvityksen toteutusta; rikosilmoitusaineiston muodostamista, tapausten luokittelua viharikoksiksi, aineiston analysointia ja menetelmän rajoituksia. Erityisesti on pyritty esimerkkien avulla kuvaamaan sitä, millaisia tapauksia ei selvityksessä ole luokiteltu viharikoksiksi.

Selvityksen tulokset esitellään luvussa 5. Eri motiiviin perustuvien viharikosten tulokset esitellään omissa alaluvuissaan. Rasistisia rikoksia käsitellään yksityiskohtaisemmin kuin muita viharikoksia, sillä viime vuosien tapaan rasististen juttujen määrä on selvästi suurempi kuin muiden. Rasistisista rikoksista kuvaillaan tapahtumatilanteet ja rikosnimikkeet, tapahtumapaikat ja -ajat, asianomistajat ja epäillyt, alueellinen jakautuminen sekä esitutkinnan tila ja rikosepäilyjen eteneminen syyteharkintaan. Muita viharikoksia tarkastellaan pääosin tapahtumatilanteiden mukaan. Viimeisessä luvussa 6 esitetään yhteenveto selvityksen tuloksista ja tulosten arvioinnissa huomattavista rajoitteista.

Selvitystä lukiessa täytyy huomioida, että esitetyt tulokset antavat vain yhden, rajallisen kuvan hyvin laajasta ilmiöstä. Esitettyyn tilastointimenetelmään liittyy monia heikkouksia. Vuonna 2010, jota tämä selvitys koskee, poliisilla oli käytössään tilastollinen luokitteluväline vain rasistisia piirteitä sisältäville tapauksille eikä muiden vihamotiivien tunnistamiseen ja merkitsemiseen rikosilmoituksen yhteyteen ollut poliisilla ohjeistusta. Tästä johdun viharikostapauksia on täytynyt etsiä poliisin rikosilmoitusrekistereistä. Löytyneiden tapausten luokittelu viharikoksiksi on kuitenkin hyvin tulkinnanvaraista. Näitä heikkouksia on pyritty kompensoimaan kuvaamalla rikosilmoitusten luokitteluperiaatteita ja löytyneitä rikostapauksia yksityiskohtaisesti – näin lukija voi arvioida, mistä esitetyt luvut tosiasiallisesti kertovat.

Tämän raportin käsikirjoituksen valmistumisen jälkeen poliisin luokitteluvälineissä on tapahtunut muutos. Vuoden 2011 syyskuussa poliisi sai käyttöönsä uuden tilastollisen luokitteluvälineen, joka mahdollistaa myös muiden kuin rasististen viharikosten merkitsemisen rikosilmoitusjärjestelmään. Myös vihamotiivien tunnistamiseen ja merkitsemiseen rikosilmoitukseen annettiin uudet ohjeistukset. Raportin tiedot ovat siis vanhentuneet niiltä osin kun puhutaan raportin ilmestymishetkellä olemassa olevista viharikosepäilyjen luokitteluvälineistä ja -ohjeistuksista.

2 VIHARIKOKSEN MÄÄRITELMÄ

Koska viharikokselle ei ole yhtä yleisesti hyväksyttyä määritelmää, tulee käytetyn määritelmän perusteita kuvailla kunkin käyttöyhteyden kohdalla erikseen. Poliisiammattikorkeakoulun viharikosselvitysten määritelmän lähtökohtana ovat olleet osittain Suomen lainsäädäntö, aihetta koskeva tutkimus ja kirjallisuus sekä muiden maiden viharikosten tilastointikäytännöt². Viharikoksen määrittelyyn on vaikuttanut myös se, mitä on mahdollista tehdä käytännössä, eli minkälaisia viharikostilastoja on saatavilla olevan tiedon perusteella mahdollista tuottaa. Määrittelyn perusteluja on kuvattu tarkemmin vuotta 2008 koskevassa selvityksessä (Peutere 2009).

2.1 Käsitteen määritelmä tässä tutkimuksessa

Viharikoksen määritelmä tässä tutkimuksessa on sama kuin vuotta 2009 koskevassa viharikosraportissa (Peutere 2010, 16). Viharikos määritellään seuraavasti:

Viharikos on henkilöä, ryhmää, jonkun omaisuutta, instituutiota tai näiden edustajaa kohtaan tehty rikos, jonka motiivina ovat ennakkoluulot tai vihamielisyys uhrin oletettua tai todellista etnistä tai kansallista taustaa, uskonnollista vakaumusta tai elämänskatsomusta, seksuaalista suuntautumista, sukupuoli-identiteettiä, sukupuolen ilmaisua tai vammaisuutta kohtaan.

Viharikoksen kohteena voi olla yksittäinen, johonkin mainituista viiteryhmistä kuuluva henkilö, hänen lähipiiriinsä kuuluva henkilö, ryhmää edustava taho tai jonkun omaisuus. Uhrin ei tarvitse kuulua kyseiseen viiteryhmään, riittää, että tekijä olettaa näin. Lähipiiriin, kuten puolisoon tai ystävään, kohdistuneissa viharikoksissa rikoksen kohteena oleva henkilö yhdistetään johonkin näistä ryhmistä. Samoin on silloin, kun rikos kohdistuu esimerkiksi vastaanottokeskuksen henkilökuntaan tai seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen oikeuksia ajavan järjestön työntekijään. Tässä selvityksessä rikos määritellään viharikokseksi ensisijaisesti motiivin perusteella, ei sen perusteella, keneen tai mihin rikos kohdistuu. Viharikoksia eivät ole vain enemmistön historiallisesti alistetussa asemassa oleviin ryhmiin kohdistamat rikokset. Yhtä lailla vähemmistön enemmistön edustajiin ja vähemmistöryhmien väliset rikokset voivat motiivinsa perusteella täyttää viharikoksen määritelmän tässä selvityksessä.

² Ajantasaista tietoa muiden maiden viharikostilastoista on saatavilla esimerkiksi Euroopan turvallisuus ja yhteistyöjärjestön (ETYJ) alaisuudessa toimivan Demokraattisten instituutioiden ja ihmisoikeuksien toimiston raportista (OSCE/ODIHR 2010).

Etnisellä tai kansallisella taustalla viitataan siihen, että rikos voi johtua uhrin sukujuurista, vaikkei niihin viittaavia piirteitä olisikaan havaittavissa. Jos esimerkiksi Suomessa syntynyt ja kasvanut henkilö joutuu rikoksen kohteeksi siksi, että toinen hänen vanhemmistaan on taustaltaan venäläinen, kyseessä on viharikos. Toinen termi kuvaamaan samaa asiaa on syntyperä. Etninen tai kansallinen tausta on kuitenkin tarkempi, koska siitä käy ilmi, mitä syntyperään liittyvää ominaisuutta tarkoitetaan.

Tiettyä uskonnollista ryhmää edustavien henkilöiden lisäksi myös esimerkiksi ateisti voi määritelmän mukaan joutua viharikoksen kohteeksi elämäntarkastuksensa vuoksi. Viharikos voi siis kohdistua myös henkilöön tai tahoon, joka ei edusta tiettyä uskontoa. Elämäntarkastuksella ei kuitenkaan tässä selvityksessä tarkoiteta laajemmin mitä tahansa muita ideologioita, kuten poliittista kantaa.

Seksuaalinen suuntautuminen tarkoittaa, mitä sukupuolta kohtaan henkilö tuntee emotionaalista tai seksuaalista vetovoimaa. Seksuaalisella suuntautumisella viitataan heteroseksuaalisuuteen, homoseksuaalisuuteen ja biseksuaalisuuteen. Sukupuoli-identiteetillä ja sukupuolen ilmaisulla tarkoitetaan sukupuolen kokemista tai sen ilmaisua, eli sitä, kokeeko henkilö olevansa mies tai nainen, molempia vai ei kumpaakaan. Viharikoksen määritelmässä näillä termeillä viitataan sukupuolivähemmistöihin eli transihmisiin (transsukupuoliset, transgenderihmiset ja transvestiitit) ja intersukupuolisiin henkilöihin.

Vammaisuudella viitataan henkilöihin, joilla on vamma joka vaikuttaa heidän fyysiseen tai älylliseen suorituskykyynsä. Vamma on pysyvä ominaisuus, toisin kuin sairaudet, jotka useimmiten ovat ohimeneviä. (Nieminen 2005, 905.) Pysyvän vamman kanssa elävät kohtaavat erilaisia vaikeuksia riippuen elämäntilanteesta ja vamman laadusta. Vamman asettamat rajoitteet riippuvat myös siitä, miten yhteiskunnassa on otettu huomioon ihmisten erilaiset fyysiset ja älylliset ominaisuudet. Siten ”vammaisuus” ei ole yksiselitteinen termi, vaan vammaisuuden määritelmä riippuu sosiaalisesta ympäristöstä. (Quinn & Degener 2002, 14–15.) Vaikka rajanveto vamman ja sairauden välillä on joskus tulkinnanvaraista, on sairaudet rajattu motiivina viharikosmääritelmän ulkopuolelle. Siksi esimerkiksi terveydentilasta johtuva työsyryntä ei täytä tässä selvityksessä käytettyä viharikoksen tunnusmerkistöä.

Selvityksessä kuvaillaan viharikoksia eri näkökulmista. Tarkasteltavasta piirteestä riippuen puhutaan rikosilmoituksista, päärikoksista ja sivurikoksista. Havaintojen määrä myös vaihtelee sen mukaan, onko tarkastelun kohteena yksi kokonainen rikosilmoitus, vai sen sisältämät yksittäiset rikosnimikkeet. Näitä käsitteitä on kuvattu tarkemmin luvussa 4.4.

2.2 Viharikosten vastainen lainsäädäntö Suomessa

Suomen rikoslaisissa ei ole määritelty rasistista rikosta tai viharikosta. Yksi rikoslaisissa säädetyistä rangaistuksen koventamisperusteista huomioi teon rasistisen tai vastaavan vihamotiivin. Koventamisperustetta laajennettiin vuoden 2011 kesäkuun alusta alkaen. Nykyisellään koventamisperusteen mukaan rikoksesta voidaan tuomita ankarampi rangaistus, jos se on tehty rotuun, ihonväriin, syntyperään, kansalliseen tai etniseen alkuperään, uskontoon tai vakaumukseen, seksuaaliseen suuntautumiseen tai vammaisuuteen perustuvasta vaikuttimesta taikka niihin rinnastettavasta muusta vaikuttimesta (RL 6 luku 5 § 4-kohta, 13.5.2011/511). Laajentamisen myötä koventamisperusteissa mainitaan nimenomaisesti myös muut kuin rasistiset vihamotiivit. Ennen laajentamista vammaisuutta ei mainittu koventamisperusteissa lainkaan, ja uskonnolliset yhteisöt ja seksuaaliset vähemmistöt mainittiin vain lakiin liittyneessä hallituksen esityksessä. Myös syntyperä on lisätty lakiin. Koventamisperuste ei kuitenkaan vielääkään huomioi sukupuolivähemmistöjä, kuten transsukupuolisia tai transvestiitteja ihmisiä. Koventamisperusteen laajentamisen myötä olennaista on, että teon vaikuttimella on merkitystä rangaistavuuteen riippumatta siitä, keneen tai mihin rikos kohdistuu. Aikaisemmin rikoksen piti olla kohdistettu viiteryhmään kuuluvaan henkilöön.

Koventamisperusteen lisäksi rikoslaisissa on joitakin rikoksia, joiden tunnusmerkistöön sisältyy vihamotiivi. Näitä rikosnimikkeitä ovat syrjintä, kiihottaminen kansanryhmää vastaan ja törkeä kiihottaminen kansanryhmää vastaan, joukkotuhonta ja sen valmistelu, rikos ihmisyyttä vastaan ja törkeä rikos ihmisyyttä vastaan, kidutus, työsyryntä ja kiskonnantapainen työsyryntä (rikoslain 11 luvun 11 §, 10 §, 10a §, 1–4 § ja 9a §, 47 luvun 3 § ja 3a §).

Kiihottamisella kansanryhmää vastaan tarkoitetaan tekoa, jossa henkilö ”asettaa yleisön saataville tai muutoin yleisön keskuuteen levittää tai pitää yleisön saatavilla tiedon, mielipiteen tai muun viestin, jossa uhataan, panetellaan tai solvataan jotakin ryhmää rodun, ihonvärin, syntyperän, kansallisen tai etnisen alkuperän, uskonnon tai vakaumuksen, seksuaalisen suuntautumisen tai vammaisuuden perusteella taikka niihin rinnastettavalla muulla perusteella”. Myös tätä lainkohtaa laajennettiin mainittujen uhriryhmien osalta kuten koventamisperustetta; aiemmin uskontoa, syntyperää, seksuaalista suuntautumista ja vammaisuutta ei mainittu laissa. Nykyisellään lain sanamuoto ottaa huomioon myös mahdollisuuden, että esimerkiksi kuva voi täyttää kiihottamisrikoksen tunnusmerkistön. Lisäksi rangaistavaa on tällaisen sisällön tuottamisen lisäksi myös asettaminen saataville tai sen levittäminen. Lakiin liittyvässä hallituksen esityksessä mainitaan esimerkkinä tahallinen linkkien perustaminen kuvatulnlaiseen sisältöön internetissä (HE 317/2010). Samassa yhteydessä rikoslakiin lisättiin törkeää kiihottamista kansanryhmää vastaan

koskeva tunnusmerkistö. Sitä tulee soveltaa tapauksiin, joissa kehoitetaan tai houkutellaan joukkotuhontaan tai muihin vakaviin ihmisoikeusrikkoksiin, murhaan tai muuhun väkivaltaisuuteen joka vaarantaa yleistä järjestystä ja turvallisuutta.

Syrjintää koskevassa pykälässä lueteltiin jo ennen lakiuudistusta vielä useampia uhriryhmiä kuin uudistetussa kiihottaminen kansanryhmää -tunnusmerkistössä. Syrjintä on kielletty ”rodun, kansallisen tai etnisen alkupeuran, ihonvärin, kielen, sukupuolen, iän, perhesuhteiden, sukupuolisen suuntautumisen, perimän, vammaisuuden tai terveydentilan taikka uskonnon, yhteiskunnallisen mielipiteen, poliittisen tai ammatillisen toiminnan tai muun näihin rinnastettavan seikan perusteella”. Syrjintä perimän tai vammaisuuden perusteella lisättiin syrjintää ja työsyryntää koskeviin säännöksiin vuoden 2010 alusta. Joukkotuhonta, rikos ihmisyyttä vastaan ja kidutus ovat vakavia sotarikoksia ja rikoksia ihmisyyttä vastaan. Näiden rikosten tunnusmerkistöissä nimetään useimmat niistä ryhmistä, jotka on tässä selvityksessä määritetty mahdollisiksi viharikosten uhriryhmiksi.

3 VIHARIKOKSILLE ALTTIIT RYHMÄT SUOMESSA

Edellisissä viharikosselvityksissä on tehty katsaus olemassa olevaan tutkimustietoon eri viiteryhmiä koostaavasta väkivallasta ja syrjinnästä Suomessa (Peutere 2009, 25–31; Peutere 2010, 18–23). Tietoa ei kerätä systemaattisesti esimerkiksi tietyin aikavälein, vaan aihetta koskevaa tietoa on hajallaan yksittäisissä tutkimuksissa ja selvityksissä.

3.1 Etniset ja kansalliset vähemmistöt

Rasistisille rikoksille ovat altteimpia näkyvät etniset vähemmistöt, kuten ulkonäöltään kantaväestöstä erottuvat maahanmuuttajat. Myös muut Suomessa asuvat henkilöt voivat joutua rikoksen kohteiksi etnisen tai kansallisen taustansa vuoksi, tyypillisimmin maahanmuuttajataustaiset henkilöt, heidän lähipiiriinsä kuuluvat henkilöt ja Suomen kansalliset etniset vähemmistöt romanit ja saamelaiset. Lisäksi myös rasismia avoimesti vastustavat henkilöt ja tahot voivat joutua viharikosten kohteeksi.

Tutkimusten mukaan Suomen maahanmuuttajataustaisten henkilöiden todennäköisyys kohdata väkivaltaa on moninkertainen verrattuna kantaväestön edustajiin (Honkatukia 2005; FRA 2009). Tuoreimmat tutkimustulokset etnisten vähemmistöjen kohtaamasta väkivallasta ja syrjinnästä ovat Euroopan unionin perusoikeusviraston vuonna 2008 toteuttamasta kyselytutkimuk-

sesta (FRA 2009). Tutkimukseen haastateltiin 45 maahanmuuttajaryhmää 27:stä Euroopan Unionin jäsenvaltiosta. Suomesta tutkimukseen osallistui 484 somalitaustaista ja 562 venäläistaustaista vastaajaa. Suomessa asuvat somalit ovat yksi eniten etnistä syrjintää ja rasistista väkivaltaa kohtaavista ryhmistä Euroopan unionin alueella. Heidän joukossaan erityisesti väkivalta-kokemukset ovat yleisempiä kuin useimmilla muilla haastatelluilla ryhmillä. Myös kansallisissa tutkimuksissa on saatu samansuuntaisia tuloksia, joiden mukaan somalit kohtaavat Suomen maahanmuuttajaväestöstä eniten rasismia (Honkatukia 2005; Jasinskaja-Lahti ym. 2002). Suomen venäläistaustainen väestö ilmoitti perusoikeusviraston tutkimuksessa enemmän syrjinnän ja rasistisen väkivallan kokemuksia kuin Baltian maiden venäläisväestö.

Suomalaisten asenteita maahanmuuttoon ja maahanmuuttajiin on kar-toitettu vuodesta 1987 lähtien koko väestöä edustavilla haastattelututkimuk-silla. Viimeisimmät tulokset ovat vuodelta 2007, jolloin 38 prosenttia oli sitä mieltä, että Suomen pitäisi ottaa vastaan enemmän ulkomaalaisia työnhaki-joita. Kaikkein myönteisimmin on suhtauduttu erityisosaajien ja tiedemies-ten vastaanottamiseen. Suhtautuminen pakolaisten vastaanottamiseen oli varauksellisempaa, mutta myös tässä suhteessa asenteet olivat muuttuneet myönteisemmiksi 1990-luvun laman jälkeen. Hieman yli neljäsosa (27 %) oli sitä mieltä, että pakolaisia pitäisi ottaa Suomeen enemmän. Asenteet oli-vat myönteisempiä naisten kuin miesten keskuudessa ja eniten koulutetut ja hyvässä sosioekonomisessa asemassa olevat suhtautuivat maahanmuuttoon muita myönteisemmin. Isoimmissa kaupungeissa asenteet olivat suopeampia kuin pikkukaupungeissa ja maaseudulla. Rasistiset asenteet ovat kuitenkin kyselyjen mukaan suhteellisen yleisiä. Vuonna 2003 lähes puolet (45 %) oli täysin tai osittain sitä mieltä, että ”joihinkin rotuihin kuuluvat ihmiset ei-vät kerta kaikkiaan sovi asumaan modernissa yhteiskunnassa”. Skinheadien toiminnan hyväksyi täysin tai osittain yksi kymmenestä vastaajasta. (Jaak-kola 2005; 2009.) Vuonna 2009 tehdyssä Eurobarometrissa 72 prosenttia suomalaisvastaajista piti syrjintää etnisen taustan perusteella hyvin tai melko yleisenä kotimaassaan. Koko EU:n alueella näin vastanneiden osuus oli 61 prosenttia. Kyselyyn vastasi noin tuhat suomalaista ja otoksen tarkoituksena oli edustaa suomalaista väestöä. (Special Eurobarometer 2009, 60–61, liite-taulukot.)

Rasistisen rikollisuuden vuosiselvityksissä ja viharikosselvityksissä eri maiden kansalaisten kohtaamien rasististen rikosten määrät on suhteutettu Suomessa asuvien, kyseisten maiden kansalaisten määriin. Tällä tavoin saa-daan kuvaa siitä, mitkä ryhmät poliisin rekisterien mukaan ovat muita alti-impia rasistisille rikoksille. Eri etnisten ryhmien määrästä Suomessa ei kui-tenkaan ole olemassa tietoa, sillä henkilötietolaissa kielletään arkaluonteisten

henkilötietojen, kuten etnisen alkuperän tallentaminen. Tilastotietoja ulkomaalaistaustaisten henkilöiden määrästä on mahdollista saada syntymämaan, kansalaisuuden ja äidinkielen perusteella. Kansalaisuuteen tai syntymämaahan pohjautuvaan tarkasteluun liittyy kuitenkin useita puutteita. Se ei ota huomioon kansalaisuudeltaan suomalaisia maahanmuuttajien lapsia. Lisäksi ulkopuolelle jäävät kaikki ne tapaukset, joissa esimerkiksi vähemmistöryhmään kuuluvan ystävä tai puoliso on joutunut viharikoksen kohteeksi.

Suomessa asui vuoden 2010 lopussa 167 954 ulkomaan kansalaista, mikä on 3,1 prosenttia väestöstä. Tämä on 12 249 henkilöä enemmän kuin vuoden 2009 lopussa. Suurimmat ulkomaalaisten ryhmät olivat Viron (29 080), Venäjän (28 426), Ruotsin (8 510) ja Somalian (6 593) kansalaiset. Ulkomailta syntyneitä henkilöitä asui vuoden 2010 lopussa Suomessa 248 135. Muita kuin suomea, ruotsia tai saamea äidinkielenään puhuvia oli 4,2 prosenttia väestöstä. Suurimmat kieliryhmät olivat venäjän-, viron-, somalin-, englannin- ja arabiankieliset. (Tilastokeskus 2011.)

Maahanmuuttajien lisäksi Suomen alkuperäiskansa saamelaiset ja toinen kansallinen vähemmistö, romanit, voivat joutua kokemaan rasismia. Ennakolluuloiset asenteet voivat ilmetä esimerkiksi nimittelynä, rasistisina vitseinä tai väkivaltana. Saamelais- ja romaniväestön kielellinen syrjintä esimerkiksi palveluissa on yleinen vähemmistövaltuutetun antamien huomautusten syy. (Puuronen 2011.)

3.2 Uskonnolliset yhteisöt

Vuoden 2009 lopussa 79,9 prosenttia suomalaisista kuului evankelis-luterilaiseen kirkkoon. Ortodoksiseen kirkkoon kuului 1,1 prosenttia. Muihin uskonnollisiin yhdyskuntiin kuuluvien määrät ovat pieniä. Johonkin muuhun yhdyskuntaan kuin evankelis-luterilaiseen tai ortodoksiseen kirkkoon kuului yhteensä vain 1,4 prosenttia suomalaisista. Uskonnollisiin yhdyskuntiin kulumattomia oli 17,7 prosenttia. (Tilastokeskus 2010.) Luvut kuvaavat kuitenkin heikosti todellista eri uskontojen edustajien määrää Suomessa, sillä suuri osa esimerkiksi muslimeista tai muista pienempien uskontokuntien edustajista ei kuulu virallisesti mihinkään yhdyskuntaan. Suomessa vaikuttavien eri uskontojen kirjo on kasvanut voimakkaasti 1990-luvun puolivälin jälkeen pääasiassa maahanmuuton ja ulkomailta tulevien yhteisöjen lähetystyön seurauksena. (Ketola 2008, 338–347.) Maahanmuuttajien joukossa muiden kuin kristittyjen rekisteröityminen uskonnollisen yhdyskunnan jäseneksi on melko harvinaista (Martikainen 2011, 74–75).

Katolisella kirkolla on nykyisin Suomessa seitsemän seurakuntaa ja rekisteröityneitä jäseniä oli vuoden 2009 lopussa 10 090. Suomessa on myös

suuri joukko muita kristillisiä kirkkoja ja yhteisöjä, kuten lestadiolaisuus, helluntailaisuus, Jehovan todistajat ja anglikaaninen kirkko. Lestadiolaisuus on suurin Suomen evankelisluterilaisen kirkon sisällä toimivista herätysliikkeistä. Lestadiolaisuuden suurimmalla haaralla, vanhoillislestadiolaisuudella, arvioidaan olevan noin 100 000–200 000 kannattajaa, ja vankinta kannatusaluetta on Pohjois-Suomi. (Ketola 2008; Tilastokeskus 2010.) Vuonna 2010 lestadiolaisuus oli esillä tiedotusvälineissä, kun liikkeen piiristä tuli ilmi lasten seksuaalisen hyväksikäytön tapauksia. Joissain lehtikirjoituksissa ja yksityishenkilöiden puheenvuoroissa liike kokonaisuudessaan tuomittiin hyväksikäytön hyväksymisestä ja syyllisten suojelemisesta. Suomessa toimii nykyisin kaksi juutalaista seurakuntaa, joilla oli vuoden 2009 lopulla yhteensä 1 236 jäsentä. Lisäksi lähinnä Helsingissä toimii hindulaisia, buddhalaisia ja yksi sikhiyhteisö. (Ketola 2008; Tilastokeskus 2010.)

Suomen muslimiväestö on kasvanut voimakkaasti 1990-luvulta lähtien maahanmuuton seurauksena. Suomessa toimii nykyään noin 40 moskeijaa, ja muslimeja maassa on arviolta noin 45 000. Samanaikaisesti muslimiväestön kasvun kanssa myös keskustelu islamista on lisääntynyt. Tämä keskustelu sekoittuu usein maahanmuuttokeskusteluun, jolloin unohdetaan että suurin osa Suomeen saapuvista maahanmuuttajista on kristittyjä. (Martikainen 2011, 71–77.) Islamin saama huomio liittyy osittain viime vuosina yleistyneeseen, laajempaan vastakkainasetteluun länsimaiden ja islamilaisen maailman välillä. Taustalla on fundamentalistisen islamin nousu ja erityisesti vuoden 2001 terroriteot Yhdysvalloissa. Myös suomalaisessa mediassa islamiin on yhdistetty usein negatiivisia mielikuvia ja se esitetään länsimaisen demokratian vastaisena ja yhteensopimattomana modernin elämäntyylin kanssa (Raittila & Maasilta 2008), mikä voi osaltaan lisätä ennakkoluuloja muslimeja kohtaan.

Suomalaisten suhtautumista islamin uskoon on selvitetty kyselyillä vuosina 1993, 1998 ja 2003. Kyselyn mukaan vuonna 2003 joka neljäs oli täysin tai osittain sitä mieltä, että ”Suomessa ei tulisi sallia islamin uskonnon harjoittamista, koska se uhkaa kulttuuriamme”. Vain vajaa puolet vastaajista (43 %) oli täysin eri mieltä väittämän kanssa. (Jaakkola 2009, 62).

Vuoden 2009 Eurobarometrin mukaan uskontoon tai elämäntavoihin perustuva syrjintä on eurooppalaisten mielestä harvinaisin eri syrjintäperusteista. Suomalaisista yksi kolmasosa (34 %) piti syrjintää uskonnon perusteella hyvin tai melko yleisenä, kun koko EU-alueella vastaava osuus oli 39 prosenttia. Suomalaisista yksi prosentti ilmoitti kokeneensa uskontoon perustuvaa syrjintää viimeisen vuoden aikana, mikä on yhtä suuri osuus kuin etnistä syrjintää kokeneita. (Special Eurobarometer 2009, 99–100, liitetäulukot.)

3.3 Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöt

Viharikoksille voivat olla alttiita henkilöt, jotka haastavat seksuaalisuuden tai sukupuolen ilmaisullaan norminmukaisina pidetyt miehen ja naisen roolit. Seksuaalivähemmistöillä viitataan homoihin, lesboihin ja biseksuaaleihin, joilla on rakkaus- tai seksisuhteita oman sukupuolensa kanssa, vaikka eivät itse kutsuisikaan itseään edellä mainituilla termeillä. Sukupuolivähemmistöillä taas viitataan ihmisiin, jotka kokevat sukupuolensa tai ilmaisevat sitä perinteisestä poikkeavalla tavalla. Transsukupuolisella tarkoitetaan henkilöä, joka on syntynyt ruumiltaan esimerkiksi pojaksi, mutta tuntee olevansa nainen ja korjaa kehonsa piirteet sukupuolenkorjaushoidolla. Transvestiitti-sanalla viitataan esimerkiksi mieheen, joka toisinaan haluaa tuoda esiin omaa naiseuttaan ja toimia naisen roolissa. Transgender-sana tarkoittaa henkilöä, joka elää pysyvästi mieheyden ja naiseuden välillä. Intersukupuoliset ovat ihmisiä, joilla on synnynnäisesti miehen ja naisen ruumiillisia sukupuoliominaisuuksia, ja jotka usein jo varhaisessa lapsuudessa pakotetaan jompaankumpaan sukupuoleen lääketieteellisin keinoin. On arvioitu, että seksuaalivähemmistöjä on 5–15 prosenttia väestöstä. Sukupuolivähemmistöjä arvioidaan olevan vähemmän. Transvestiitteja on arvioitu olevan 50 000, ja transsukupuolisia 5000 koko maassa. Intersukupuolisia lapsia syntyy vuosittain 25–50. (Lehtonen 2006, 12–15.)

Edellä mainitun Eurobarometrin mukaan puolet (50 %) suomalaisista pitää seksuaaliseen suuntautumiseen perustuvaa syrjintää hyvin tai melko yleisenä. Koko EU:n alueella näin ajatelleiden osuus on vain hieman pienempi (47 %). (Eurobarometer 2009, 85–86, liitetaulukot.) Euroopan unionin perusoikeusviraston vuonna 2008 tekemän selvityksen mukaan seksuaali- ja sukupuolivähemmistöt kohtaavat syrjintää ja epäluuloja kaikilla elämänalueilla, esimerkiksi työelämässä, uskonnollisissa yhteisöissä ja urheilussa. Tällaiset asenteet näkyvät kiusaamisena, nimittelynä, häirintänä ja väkivaltana. (FRA 2009b.)

Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen kohtaamasta väkivallasta ja syrjinnästä on Suomessa vähän tutkimustietoa. 2000-luvulla aihetta on tutkittu työelämän ja kouluyhteisöjen näkökulmasta. Jukka Lehtosen ja Kati Mustolan työelämää koskevan tutkimuksen kyselyssä oli vastaajia sekä seksuaali- että sukupuolivähemmistöistä. Tutkimuksessa nousi esille vähemmistöjen edustajien kokemia kiusaamista, nimittelyä, epämiellyttävää vitsailua sekä syrjintää muun muassa palkkauksessa, koulutukseen pääsyyssä ja tiedon saamisessa. (Lehtonen & Mustola 2004.)

Jukka Lehtonen käsittelee vuonna 2003 valmistuneessa väitöskirjassaan ei-heteroseksuaalisten asemaa sekä seksuaalisuutta ja sukupuolta koulussa. Tutkimuksessa tarkastellaan koulumaailmassa esiintyvää sukupuolirooleihin

ja homoseksuaalisuuteen liittyvää nimittelyä ja esimerkiksi sanojen, kuten ”homon” käyttöä ja merkitystä. Homo-sanalla ei ainakaan nuorten keskuudessa aina viitata homoseksuaaliin ihmiseen, vaan sitä voidaan käyttää myös alentavassa merkityksessä esimerkiksi silloin, kun joku käyttäytyy lapsellisesti, tyhmästi tai naismaisesti. (Lehtonen 2003a ja b; 1999.) Sisäasiainministeriö teetti vuonna 2010 selvityksen, jolla pyrittiin kartoittamaan seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvien nuorten kohtaamaa syrjintää erityisesti toisen asteen oppilaitoksissa. Selvitystä varten laadittuun kyselyyn vastasi 636 seksuaali- tai sukupuolivähemmistöön kuuluvaa nuorta. Yli kolmasosa (36 %) vastanneista oli ollut kiusaamisen kohteena jossain vaiheessa kouluuraansa. Erityisen hankala tilanne oli sukupuolivähemmistöihin kuuluvilla. Kiusaajat olivat useimmiten muita oppilaita, mutta myös kouluhenkilökunta joko käyttäytyi samalla tavalla tai hyväksyi hiljaisesti kiusaamisen eikä puuttunut siihen. Kiusaaminen saattoi olla esimerkiksi nimittelyä, sosiaalista eristämistä, irstaaksi tai sairaaksi leimaamista, tai väkivaltaa tai sen uhkaa. (Huotari, Törmä & Tuokkola 2011.) Myös vuonna 2009 Opettaja-lehden lukijoille tehty kysely kertoo osaltaan kouluyhteisöjen vaikeuksista kohdata ja hyväksyä seksuaalista moninaisuutta. Kyselyyn vastasi 1002 opettajaa ja rehtoria eri kouluasteilta. Opettajilta kysyttiin, miten enemmistö oppilaista suhtautuu, jos joku oppilaista kertoo koulussa homoudestaan. Vain 12 prosenttia arvioi, että reaktiona on luonteva hyväksyminen, kun taas lähes 36 prosenttia kertoi reaktion olevan vaivaantunutta torjuntaa ja 16 prosenttia arvioi henkilön kohtaavan pilkkaa tai kiusaamista. Kaikista vastaajista yli 70 prosenttia piti opettajien ja oppilaiden seksuaalista suuntautumista koulumaailman vaiettuna tabuna. (Puustinen & Tikkanen 2010.)

Transihmisten ongelmista Suomessa kertoo osaltaan uusin tasa-arvovaltuutetun vuosikertomus (Tasa-arvovaltuutetun vuosikertomus 2010). Tasa-arvovaltuutetun tehtävänä on muun muassa valvoa sukupuolten välisestä tasa-arvosta annetun lain noudattamista. Vaikka laissa mainitaan vain miesten ja naisten välinen tasa-arvo, tulkitsee tasa-arvovaltuutettu lakia laajemmin ja valvoo myös sukupuolivähemmistöjen asemaa. Vuosikertomuksen mukaan transihmiset ottivat vuonna 2009 tasa-arvovaltuutettuun yhteyttä erilaisissa syrjintäpäilyissä sekä muissa asemaansa liittyvissä ongelmissa. Nämä koskivat muun muassa syrjintää työssä, vakuutuskorvauksia, asevelvollisuuden vaikutuksia, koulu- ja työtodistusten uusimista sekä kohtelua uimahalleissa ja kuntosaleissa. (Emt., 31.)

3.4 Vammaiset henkilöt

Kuten seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen, myös vammaisten henkilöiden määrästä on vaikea esittää tarkkoja lukuja. Määrää voidaan arvioida selvittämällä tiettyä vammaisille henkilöille tarkoitettua etuutta tai palvelua saavien henkilöiden määrit (Haarni 2006, 13). Esimerkiksi Kelan maksamia varsinaisia vammaisetuksia sai vuoden 2010 lopussa 296 300 henkilöä, mikä on 5,5 prosenttia väestöstä (Kansaneläkelaitos 2011, 10). Vammaisten määrää kuvaavat luvut riippuvat myös paljon siitä, kuinka vammaisuus määritellään. Ilka Haarnin mukaan arvioinnin pohjana käytetään usein edelleen 1980-luvulla esitettyjä lukuja, joiden mukaan vaikeavammaisuutta esiintyisi noin yhdellä prosentilla, vammaisuutta suppeasti käsiteltynä noin viidellä prosentilla ja laajemmin käsiteltynä noin kymmenellä prosentilla väestöstä. (Haarni 2006, 14.)

Vammaisten kohtaamaa väkivaltaa koskevaa tutkimusta on tehty Suomessa vähän. Yksi harvoista väkivaltaa käsittelevistä tutkimuksista on Vappu Viemerön tutkimus (2004) vammaisiin naisiin kohdistuvasta väkivallasta. Vammaisten kohtaamasta syrjinnästä suuri osa on rakenteellista ja välillistä. Vammaisten perus- ja ihmisoikeusjärjestö Kynnys ry on jo useamman vuoden ajan kerännyt verkkosivuillaan ilmoituksia tilanteista, joissa vammaisen henkilö on kokenut tullessaan syrjityksi. Suuri osa ilmoituksista on liittynyt ympäristön ja rakennusten esteellisyyteen. Osa ilmoituksista on tehty esimerkiksi syrjinnästä työnhakutilanteessa, epäselvistä tai laittomista työsuhteen päättämisistä. Epäasiallisesta kohtelusta ja kielteisistä asenteista vammaisia henkilöitä kohtaan on myös raportoitu. Suurimmassa osassa tapauksia syrjinnästä ei ollut ilmoitettu viranomaisille. Toisaalta kaikilla vammaisilla ihmisillä ei edes ole mahdollisuutta itse puolustaa oikeuksiaan ja ilmoittaa kokemastaan syrjinnästä. Tällöin vastuu ilmoittamisesta on usein omaisilla, ystävillä tai järjestöillä. (Konttinen 2007, 97–98.)

Vuoden 2009 Eurobarometrissä selvitettiin myös vastaajien näkemyksiä vammaisuuteen perustuvan syrjinnän yleisyydestä. Hieman yli puolet (53 %) eurooppalaisista piti syrjintää hyvin tai melko yleisenä ja suomalaisista 56 prosenttia. Kaikista suomalaisista vastaajista tällaista syrjintää oli kokenut yksi prosentti. Eurooppalaisista vastaajista 586 koki olevansa vammaisen ja heistä yksi kolmasosa kertoi kokeneensa syrjintää vammansa vuoksi viimeisten 12 kuukauden aikana. (Special Eurobarometer 2009, 24, 78–79, liitetäulukot.)

4 SELVITYKSEN TOTEUTUS

Seuraavaksi kuvaillaan vaihe vaiheelta tämän selvityksen toteutusta; raaka-aineiston poimintaa ja hakuheitoja, viharikosten luokittelua, erilaisten muutujien muodostamista rikosilmoitustekstin perusteella sekä aineiston analysointia. Lopuksi kootaan menetelmään sisältyvät ongelmat, jotka tulee ottaa huomioon tuloksia arvioitaessa.

4.1 Raaka-aineiston poiminta

Selvityksen aineiston muodostavat vuonna 2010 kirjatut rikosilmoitukset, jotka on poimittu valtakunnallisesta Poliisiasian tietojärjestelmästä alla kuvatuilla ehdoilla. Ensimmäisessä vaiheessa raaka-aineistoon poimittiin:

1. Kaikki rikosilmoitukset, jotka sisältävät jonkin liitteessä 3 mainituista rikosnimikkeistä ja jonkin liitteessä 2 mainituista hakusanoista (yhteensä 253 hakusanaa).
2. Kaikki ilmoitukset, joissa asianimikkeenä on syrjintä, työsyryntä, kiskonnantapainen työsyryntä, kiihottaminen kansanryhmää vastaan, joukkotuhonta, joukkotuhonnan valmistelu, rikos ihmisyyttä vastaan, törkeä rikos ihmisyyttä vastaan tai kidutus.
3. Kaikki rikosilmoitukset, joiden selostusosassa esiintyy kirjainyhdistelmä ”rasist” tai ”rasism”.
4. Kaikki rikosilmoitukset, jotka poliisi on merkinnyt rasismikoodilla.

Hakuehdoissa 3 ja 4 poimintaa ei ole kohdistettu tiettyihin rikosnimikkeisiin, vaan näillä ehdoilla voi löytyä sellaisia rikosilmoituksia, joissa on muitakin kuin kohdassa 1 mainittuja rikosnimikkeitä. Poliisi on voinut luokitella esimerkiksi ryöstön rasismijutuksi. Kohta 3 on jätetty itsenäiseksi hakuehdoksi siksi, että sanat ”rasism” ja ”rasist” ovat hakuheitoina tehokkaita.

Hakuehdossa 2 mainittujen rikosnimikkeiden listaa on laajennettu edellisvuoteen nähden. Edellisessä selvityksessä rikosnimikkeet joukkotuhonta, joukkotuhonnan valmistelu, rikos ihmisyyttä vastaan, törkeä rikos ihmisyyttä vastaan ja kidutus olivat mukana vain hakuehdon 1 rikosnimikkeissä. Koska mainittujen rikosnimikkeiden kuvaamat rikokset ovat luonteeltaan sellaisia, että niihin sisältyy ennakkoluuloja tai vihamielisyyttä tiettyä viiteryhmää kohtaan, on tämän selvityksen raaka-aineistoon haettu kaikki ilmoitukset, jotka sisältävät jonkin näistä rikosnimikkeistä.

Hakuehdossa 1 mainittujen rikosnimikkeiden listaa (liite 3) ja hakusa-

noja (liite 2) ei ole muutettu edellisvuoteen nähden. Haussa oli mukana 253 hakusanaa. Hakuehdoilla löytyi 7218 rikosilmoitusta, jotka käytiin kaikki läpi.

4.2 Tapausten luokittelu viharikoksiksi

Raaka-aineistoon poimittujen rikosilmoitusten luokittelu viharikoksiksi perustuu poliisin rikosilmoituksen selostusosaan vapaasti kirjaamiin tietoihin. Tapaus luokiteltiin viharikokseksi, jos poliisi tai joku tapauksen osapuolista epäili että teon yhtenä motiivina on uhrin oletettu tai todellinen viiteryhmä eli etninen tai kansallinen tausta, uskonnollinen vakaumus tai elämäntapa, seksuaalinen suuntautuminen, sukupuoli-identiteetti tai sukupuolen ilmaisu tai vammaisuus. Usein luokittelu perustuu ainoastaan asianomistajan näkemykseen. Epäillyn kertomusta teon motiivista ei aina edes ole rikosilmoituksessa, esimerkiksi tapauksissa, joissa tekijä on jäänyt tuntemattomaksi tai joissa tapauksen tutkinta on päätetty ennen epäillyn kuulemistä. Mikäli teon taustalla olevasta motiivista on rikosilmoituksessa ristiriitaisia tietoja, esimerkiksi rikoksen uhri pitää syynä etnistä taustaa mutta epäilty kieltää rasistisen motiivin, tapaus on luokiteltu viharikokseksi. Tulee muistaa, että tässä tilastossa on kyse poliisille ilmoitetuista, epäillyistä viharikoksista. Vasta tuomioistuimien päätöksillä, onko kyseessä rikos ja arvioi teon motiivia ja ristiriitaisia lausuntoja. Tässä selvityksessä tapausten luokittelu viharikoksiksi perustuu teon motiiviin, riippumatta siitä keneen tai mihin varsinainen teko kohdistuu. Esimerkiksi johonkin mainittuun viiteryhmään kuuluvan henkilön läheiset voivat joutua viharikoksen uhriksi, kuten myös viiteryhmän oikeuksia puolustavat henkilöt tai yhdistykset. Tämän lisäksi selvityksessä viharikoksiin ei ole luettu vain enemmistön vähemmistöön kohdistamia tekoja. Myös vähemmistön enemmistöön ja vähemmistöjen väliset tapaukset on luokiteltu viharikoksiksi.

Luokittelu on voinut perustua myös rikosilmoituksesta löytyviin vihjeisiin teon syystä, mikäli tapaukseen ei ole kirjattu kenenkään mielipidettä taustalla olevasta motiivista. Seuraavaksi kuvataan, millaisiin vihjeisiin luokittelu tyypillisesti perustuu. Samassa kuvataan myös hakuehdoilla löytyneitä tyypillisiä rajatapauksia, joita ei ole tässä selvityksessä luokiteltu viharikoksiksi. Lopulliseen aineistoon valikoitui 860 rikosilmoitusta, joka on 12 prosenttia raaka-aineiston määrästä.

Etninen tai kansallinen tausta (epäillyt rasistiset rikokset)

1. Rasistiset, halventavat nimitykset tai lauseet: Tapaus luokitellaan viharikokseksi, jos epäilty on nimitellyt rikoksen uhria halventavasti

esimerkiksi ”ryssäksi” tai ”neekeriksi” tai esimerkiksi tappelu on saanut alkunsa rasistisesta huutelusta.

2. Rasismikoodi. Jos poliisi on merkinnyt rikosilmoituksen rasismikoodilla, on tapaus luokiteltu rasismirikokseksi, vaikka teon rasistisuus ei kävisi rikosilmoituksesta lukemalla ilmi.
3. Rasistiseksi rikokseksi ei ole luokiteltu ilmoituksia
 - joissa jotakin asianosaisista on nimitelty rasistiksi, natsiksi tms.,
 - joissa epäiltyä kuvaillaan esimerkiksi skiniksi tai uusnatsiksi,
 - tai joissa on töhritty hakaristi-merkki esimerkiksi ilmoittajan autoon eikä saatavilla ole muuta tietoa teon motiivista

Uskonnollinen vakaumus tai elämänkatsomus

1. Halventava tai kunniaa loukkaava puhe: jos ilmoituksessa esimerkiksi mainitaan, että epäillyn ”loukkaavat puheet liittyivät uskontoon”, tapaus luokitellaan viharikokseksi.
2. Viharikokseksi on luokiteltu myös tapaukset, joiden syynä on se, että uhri ei kuulu esimerkiksi kirkkoon tai ei edusta jotakin tiettyä uskontokuntaa.
3. Viharikokseksi ei ole luokiteltu tapauksia
 - joissa jonkin asianomistajan kerrotaan kuuluvaan tiettyyn uskontokuntaan, mutta ilmoituksesta ei käy ilmi, miten tämä seikka liittyy teon motiiviin
 - jotka vaikuttavat perheen tai suvun sisäiseltä kunniaväkivallalta
 - joissa on kaadettu esim. hautakiviä tai muuten vahingoitettu uskonnollisten yhteisöjen omaisuutta eikä teon motiivista ole mitään tietoa (esim. paikalle jätettyä tekstiä)
 - jotka kohdistuvat selkeästi Israelin valtiota, eivät juutalaisia kohtaan

Seksuaalinen suuntautuminen

1. Halventava tai kunniaa loukkaava puhe: Seksuaaliseen suuntautumiseen viittaavat halventavat nimitykset, kuten esimerkiksi ”homoksi” tai ”hintiksi” kutsuminen eivät itsessään riitä vihjeeksi viharikoksesta.
2. Luokitus voi kuitenkin perustua seksuaaliseen suuntautumiseen liittyviin halventaviin nimityksiin tai lauseisiin, jos rikosilmoituksesta voi muulla tavoin päätellä, että epäilty on olettanut tai tiennyt uhrin edustavan seksuaali- tai sukupuoli vähemmistöä. Näin voi olla esimerkiksi tapauksessa, jossa rikoksesta epäilty on nimittelyn lisäksi syyttänyt uhria seksuaalisesta ahdistelusta.

3. Viharikoksiksi ei ole luokiteltu tapauksia, joissa tuttu henkilö on levittänyt valheellista tietoa asianomistajan seksuaalisesta suuntautumisesta.

Sukupuoli-identiteetti

1. Teon motiivin voi päätellä esimerkiksi epäillyn käyttämistä sanoista ja halventavasta puheesta, kuten ”transu”, tai oletko ”mies vai nainen”.

Vammaisuus

1. Halventava tai kunniaa loukkaava puhe: Luokittelu voi perustua vammaisuuteen liittyviin nimityksiin tai halventaviin lauseisiin, jos ilmoituksesta käy ilmi, että epäilty on olettanut tai tiennyt uhrilla olevan jokin vamma.
2. Muu symbolinen ele, kuten esimerkiksi apuvälineiden käytön estäminen tai kainalosauvojen vieminen, voi myös kertoa vihamotiivista. Samoin vammasta ärsyntyminen voi viitata siihen, että teon syynä on juuri uhrin vammaisuus.
3. Viharikoksiksi ei ole luokiteltu tapauksia, joista käy ilmi, että henkilöä on syrjitty hänen terveydentilansa perusteella.

4.3 Muuttujien luokittelu

Kaikista lopullisen aineiston rikosilmoituksista kirjattiin rikosepäilyjä, asianomistajia ja rikoksesta epäiltyjä koskevia tietoja numeerisiksi muuttujiksi. Muuttujien luokittelut ovat pääosin samoja kuin vuosien 2003–2007 rasistista rikollisuutta ja vuosien 2008–2009 viharikollisuutta koskevissa selvityksissä. Tarkemmat tiedot muuttujien luokituksista ovat liitteessä 4.

Osa muuttujista saatiin valmiina poliisiasian tietojärjestelmästä. Näitä ovat tapahtumakunta, tapahtumakellonaika, asianomistajan ja epäillyn syntymäaika, sukupuoli, kansalaisuus ja syntymämaa. Tapahtuma-aika luokiteltiin uudelleen. Tiedot tapahtumapaikasta ja uhrin suhteesta epäiltyyn luokiteltiin rikosilmoituksen sisältämän kuvauksen perusteella.

Yhdessä rikosilmoituksessa voi olla kirjattuna useita asianomistajia, rikoksesta epäiltyjä henkilöitä ja rikosnimikkeitä. Sama henkilö voi olla asianomistajana useammassa kuin yhdessä rikosepäilyssä ja sama henkilö epäiltynä yhdestä tai useammasta rikoksesta. Joukkotappeluissa samat henkilöt ovat tyypillisesti sekä rikoksesta epäiltyjä että asianomistajia. Kuten aikaisempina vuosina, tässä selvityksessä tarkastellaan vakavinta asianomistajaan

kohdistunutta tekoa eli niin sanottua päärikosepäilyä. Vakavimmiksi luokiteltiin henkilöön suoraan kohdistuvat teot. Päärikosepäilyn määrittelyssä vakavuusjärjestys vakavimmasta lievimpään oli seuraava: henkirikokset ja henkirikosten yritykset, seksuaalirikokset (raiskaus), fyysiset väkivallanteot (pahoinpitely), väkivallalla uhkaaminen (laiton uhkaus), syrjintä, henkilön kunniaa loukkaavat teot, kotirauhan rikkomiset ja vahingonteot. Päärikokset luokiteltiin kuuteen rikosluokkaan niin, että esimerkiksi eriasteiset pahoinpitelyt ja niiden yritykset muodostavat yhden luokan.

Edellisvuosien tapaan rikosilmoitukset luokiteltiin niissä kuvatun tapahtumatilanteen mukaan. Luokkia on yhteensä kuusi ja luokitus perustuu poliisin tapahtumasta kirjaamaan, vapaamuotoiseen tekstiin. Lisäksi tässä selvityksessä rasistiset tapaukset on luokiteltu sen mukaan, mihin tahoon rasismi (tyypillisesti rasistinen, halventava nimittely) niissä kohdistuu; onko kyseessä ollut esimerkiksi kantaväestön etniseen tai kansalliseen vähemmistöön kuuluvaan kohdistama rasismi, vai vähemmistöryhmien välinen rasismi. Uskontoon perustuvien viharikosten osalta tapaukset on luokiteltu sen mukaan, mikä uskonto oli teon kohteena.

4.4 Aineiston analysointi ja kuvailu

Rikosilmoituksia kuvaillaan tässä selvityksessä useista näkökulmista, minkä vuoksi havaintojen määrissä on eroja selvityksen eri kohdissa. Rasistisia rikoksia kuvaillaan aikaisempien vuosien tapaan sekä rikosilmoituskohtaisesti että asianomistajien ja rikoksesta epäiltyjen mukaan. Kun tekstissä puhutaan ”jutusta” tai ”tapauksesta”, viitataan kokonaiseen rikosilmoitukseen. Päärikosepäilyllä tarkoitetaan kuhunkin ilmoituksen asianomistajaan kohdistunutta vakavinta rikosnimikettä. Koska yhdessä rikosilmoituksessa voi olla yksi tai useampia asianomistajia, päärikosten määrä on suurempi kuin rikosilmoitusten määrä. Sivurikoksilla tarkoitetaan rikosilmoitusten sisältämiä lievempiä rikosnimikkeitä ja niiden määrää kuvataan luvussa 5.2.4.

Rikosilmoitus on havaintoyksikkönä luvuissa 5.2.2 ja 5.2.3, sekä osittain luvussa 5.2.7, jossa kuvaillaan tapausten alueellista jakautumista. Luvuissa 5.2.4–5.2.6, 5.2.8 ja 5.2.11 sekä osittain luvussa 5.2.7 havaintoyksikkönä on kunkin rikosilmoituksen sisältämät päärikosnimikkeet eli kuhunkin asianomistajaan kohdistunut vakavin rikos³. Luvussa 5.2.9 havaintoyksikkönä ovat sellaiset rikosilmoitukseen merkityt asianomistajat, jotka ovat luonnollisia henkilöitä (eivätkä esim. yrityksiä) ja luvussa 5.2.10 havaintoyksikkönä ovat rikoksesta epäillyt henkilöt.

3 Mikäli rikosilmoitukseen ei ole merkitty yhtään asianomistajaa, kuten esim. kiihottaminen kansanryhmää vastaan -tapauksissa, on ilmoitus kuitenkin otettu mukaan päärikosnimike-, tapahtuma-aika- sekä tapahtumapaikkakohtaiseen tarkasteluun.

Muita kuin rasistisia viharikoksia kuvaillaan tässä selvityksessä rikosilmoituskohtaisesti. Tämä johtuu siitä, että näiden juttujen määrä on niin pieni, ettei niitä ole järkevää kuvailla yhtä yksityiskohtaisesti esimerkiksi asianomistajien ja epäiltyjen tai paikkakuntien mukaan kuin rasistisia rikoksia. Muu tutkinta -ilmoitukset kuvaillaan erikseen omissa luvuissaan, eikä tapauksia ole laskettu varsinaisiksi viharikoksiksi.

4.5 Menetelmän ongelmakohtia

Edellä kuvattuun menetelmään liittyy ongelmia, jotka on syytä ottaa huomioon tuloksia tulkittaessa. Ensinnäkin täytyy huomata, että tämä tilasto kuvaa vain poliisin tietoon tullutta rikollisuutta. Kaikki tapaukset, joista ei ole ilmoitettu poliisille tai joista poliisi ei ole kirjannut rikosilmoitusta jäävät tilaston ulkopuolelle. Aineiston poiminnassa ulkopuolelle jäävät myös kaikki tapaukset, joissa

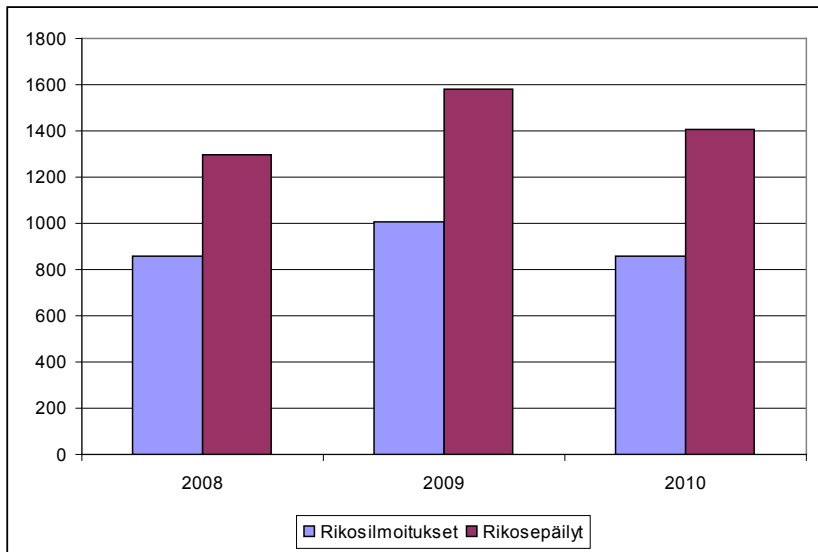
- rikosilmoitukseen ei ole kirjattu mitään tietoa teon motiivista tai tilanteesta käytetyistä halventavista lauseista (usein esim. vahingonteot, joissa ei ole mitään tietoa tekijästä)
- näistä seikoista on kerrottu, mutta ilmoituksessa on ollut kirjoitusvirhe (esim. ”rasistinen” motiivi on kirjoitettu muotoon ”rasistinen” motiivi)
- teon motiivia on kuvattu jollain sellaisilla ilmauksilla, joita hakusanalistassa ei ole huomioitu
- rikosilmoitus sisältää vain sellaisia rikosnimikkeitä, joita hakuohjelmassa ei ole (esim. ryöstö), eikä tapausta ole merkitty rasismikoodilla.

Tapaukset luokitellaan viharikoksiksi rikosilmoituksen sisältämän, poliisin vapaamuotoisesti kirjaaman tekstin perusteella. Luokittelu on hyvin tulkinnanvaraista ja perustuu erilaisiin vihjeisiin. On mahdollista, että osa tapauksista on virheellisesti tulkittu viharikokseksi. Kaikki poliisin rasismikoodilla merkitsemät tapaukset on luokiteltu viharikoksiksi, mutta kirjauskäytännöt voivat vaihdella eri poliisilaitoksilla. Rasismikoodia ei välttämättä käytetä samalla tavalla eri laitoksilla, ja on myös mahdollista, että poliisi on virheellisesti merkinnyt jutun rasismikoodilla. Lisäksi rasismikoodin käyttö voi vaihdella sen mukaan, missä vaiheessa kunkin tapauksen esitutkinta on ollut aineiston poimintavaiheessa (15.2.2011). Osassa tapauksia jutun tutkinta on voinut olla vielä niin kesken, että rasismikoodia ei ole ehditty merkitä tietojärjestelmään.

5 TULOKSET

5.1 Kaikki motiivit

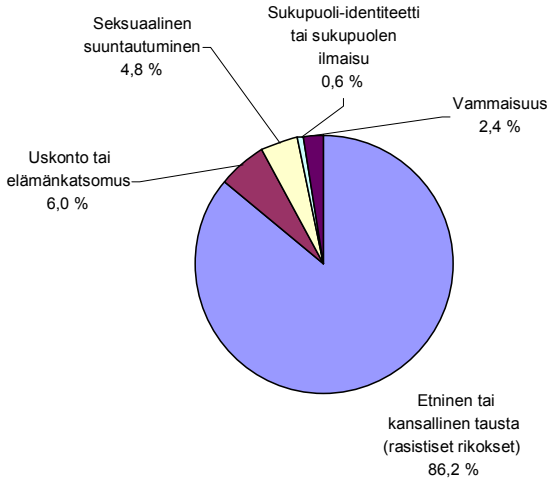
Vuodelta 2010 löytyi yhteensä 860 rikosilmoitusta, jotka on tässä selvityksessä luokiteltu viharikoksiksi (kuvio 1). Edellisvuoteen verrattuna ilmoituksia löytyi 147 kappaletta (15 %) vähemmän. Ensimmäinen selvitys, jossa tarkasteltiin useita viharikosmotiveja, koskee vuotta 2008, jolloin ilmoituksia oli 859. Vuoden 2010 rikosilmoitukset sisälsivät yhteensä 1407 päärikosta, eli kuhunkin asianomistajaan kohdistunutta vakavinta rikosepäilyä. Edellisvuonna päärikoksia oli 1580.

Kuvio 1. Viharikoksiksi luokitellut rikosjutut; rikosilmoitusten ja päärikosten määrät vuosina 2008–2010.

Eri vihamotiivien osuudet ilmoituksissa ovat pääpiirteissään pysyneet samana kuin edellisvuosina. Suurimmassa osassa ilmoituksista taustalla on etniseen tai kansalliseen taustaan perustuva vihamotiivi. Näitä ilmoituksia löytyi 741, mikä on 86 % kaikista tapauksista. Uskonto tai elämäkatsomus oli motiivina kuudessa prosentissa ilmoituksista. Viharikoksista viidessä prosentissa motii-

vi perustui seksuaaliseen suuntautumiseen ja 2,4 prosentissa vammaisuuteen. Kuten edellisvuonna, sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun liittyviä viharikoksia oli vähän, vain viisi kappaletta (0,6 %). Seuraavissa luvuissa kuvaillaan viharikoksia tarkemmin erikseen motiivien mukaan.

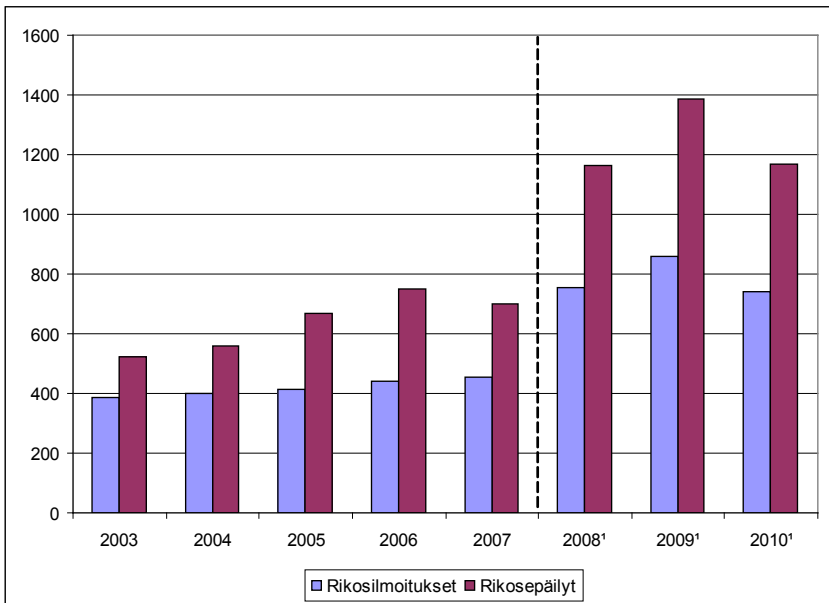

Kuvio 2. Eri viharikostyyppien osuudet viharikoksiksi luokitelluissa rikosilmoituksissa (n=860).

5.2 Rasistisia piirteitä sisältävät rikosepäilyt

Tarkasteluvuodelta löytyi 741 rikosilmoitusta, joihin liittyi rasistisia piirteitä (kuviot 3). Tämä on 117 ilmoitusta vähemmän kuin vuonna 2009, jolloin ilmoituksia oli 858. Ilmoitusten määrässä on 14 prosentin lasku. Vuonna 2008 ilmoituksia oli 755, mikä on lähes saman verran kuin tarkasteluvuonna. Vuonna 2010 rikosilmoitukset sisälsivät 1168 päärikosta, eli kuhunkin asianomistajaan kohdistunutta vakavinta rikosta. Vuonna 2009 päärikoksia oli 1385.

Kuviota 3 tarkastellessa tulee huomioida, että vuosien 2008–2010 luvut eivät ole vertailukelpoisia aikaisempien vuosien rikosilmoitusten ja rikosepäilyjen määrään. Tämä johtuu siitä, että tilastointimenetelmää muutettiin vuoden 2008 tilastointia varten. Vuosien 2008–2010 lukuja sen sijaan voidaan pitää vertailukelpoisina, vaikka vuoden 2009 poimintaan tehtiin joitakin pieniä muutoksia (ks. Peutere 2010). Vuoden 2010 poimintaa varten laajennettiin niiden rikosnimikkeiden joukkoa, joita sisältävät ilmoitukset haettiin kaikki raaka-aineistoon (katso luku 4.1). Muutoksella ei kuitenkaan ollut vaikutusta löytyneiden rasististen juttujen määrään.

¹ Vuosien 2008–2010 luvut eivät ole vertailukelpoisia aikaisempiin vuosiin nähden menetelmän muutosten vuoksi.

Kuvio 3. Rasistisia piirteitä sisältävät rikosjutut; rikosilmoitusten ja päärikosten määrät vuosina 2003–2010.

5.2.1 Muu tutkinta -tapaukset

Kuten edellisvuonna, tässä selvityksessä on hakusanojen avulla käyty systemaattisesti läpi rikosilmoitusten lisäksi myös muu tutkinta -tapaukset (S-ilmoitus), jotka eivät ole varsinaisia rikosilmoituksia (R-ilmoitus). Edellisvuoden tapaan näitä tapauksia ei kuitenkaan ole laskettu varsinaisiksi viharikoksiksi.

Muu tutkinta on sisällytetty hakuehtoihin rikosnimikkeiden ohelle (ks. aineiston poimintaehdoista luku 4.1.). Näin voidaan selvittää, kuinka paljon vuosittain ylipäättään kirjataan sellaisia muu tutkinta -ilmoituksia, joissa kuvattuun tekoon liittyy rasistinen tai muu vihamotiivi. Vuotta 2009 koskevaa selvitystä aiempina vuosina sekä sekalaisilmoituksiin liittyvä poiminta sekä näiden tapausten käsittely on toteutettu hieman eri tavalla (ks. Peutere 2010, 33).

Vuodelta 2010 löytyi yhteensä 40 muu tutkinta -ilmoitusta, joihin sisältyi rasistisia piirteitä. Muita motiiveja sisältäneet ilmoitukset käsitellään omissa luvuissaan. Mukaan ei ole otettu sellaisia ilmoituksia, joissa mainitaan että tapauksesta on myöhemmin kirjattu rikosilmoitus. Muu tutkinta -ilmoitukset eivät siis ole päällekkäisiä varsinaisten viharikoksiksi luokiteltujen tapausten kanssa.

Taulukko 1. Tapahtumatilanteet rasistisia piirteitä sisältävissä muu tutkinta -ilmoituksissa 2010.

Tapahtumatilanne	N
Sanalliset loukkaukset, uhkaukset ja häirinnät	22
Syrjintäjutut	13
Yksisuuntainen pahoinpitelyrikos	2
Omaisuusrikokset (esim. vahingonteot, varkaudet)	2
Sanallisesta provokaatiosta tehty rikos	1
Tappelut, molemminpuolisia rikoksia	-
Yhteensä	40

Ilmoituksista 22 on tehty sanallisista loukkauksista, uhkauksista tai häirinnästä. Eräässä tapauksessa ilmoittaja kertoi, että aikoinaan Neuvostoliitosta Suomeen muuttaneen henkilön blogikirjoitusta oli internetissä kommentoitu lauseella ”Vaan eivätpä venäläiset ole muutenkaan kuuluisia reilusta ja puhtaasta pelistä. . .” Jutussa oli tehty päätös, ettei tapaus täytä rikoksen tunnusmerkistöä, sillä kirjoitus ei sisällä kiihottamista, eriarvoistamista tai panettelua tiettyä kansanryhmää vastaan. Tutkintaa ei aloitettu. ”Ei rikosta” -päätös tehtiin myös tapauksessa, jossa yläkerran naapuri oli heittänyt parvekkeelta kaljatölkkejä ulkona seissyttä ilmoittajaa kohti. Kun ilmoittaja kysyi syytä heittämiseen, naapuri käski ”ole hiljaa neekeri”. Tapauksessa tehtiin päätös, ettei teko täytä rikoksen tunnusmerkistöä, ja poliisi ei ryhtynyt asiassa toimenpiteisiin.

Osasta tapauksia ei kirjattu rikosilmoitusta, sillä ilmoittajalla ei ole asiassa vaatimuksia. Liikkeenomistajat ilmoittivat, että heidän kauppansa viereisen liikkeen omistajat syyttävät heitä markiisin rikkomisesta. Kun ilmoittajat vastasivat korvaavansa markiisin, mikäli siihen on tullut vaurioita, viereisen liikkeen omistajat huusivat, etteivät halua ulkomaalaisia Suomeen. Ilmoittajat toivoivat, että poliisi huomauttaisi toisia omistajia. Yhdessä tapauksessa rehtori ilmoitti kahdesta koulunsa oppilaasta, jotka olivat kirjoittaneet äidinkielen aineet, joissa aiheena oli kouluampuminen ja väkivalta ja jotka sisälsivät myös rasistisia ilmaisuja. Poliisi ilmoitti asiasta sosiaalivälikäntäjille.

Ilmoituksista 13 oli syrjintätapauksista. Esimerkiksi eräässä tapauksessa yksityishenkilö on pitänyt asunnon vuokraamisen perusteena vuokralaisen suomalaistaustaisuutta. Ilmoittaja pyytää poliisia tutkimaan, onko kyseessä syrjintärikos, kun hänelle ei ole vuokrattu asuntoa sen takia että hänen lapsensa isä ei ole suomalainen. Tapauksen yhteydessä ei ole mainintaa siitä, miten asiassa edettiin. Kahdessa ilmoituksessa kyseessä oli fyysinen yhteenotto. Molemmat tapaukset olivat yksisuuntaisia pahoinpitelyrikkoksia, eivät siis tappelutilanteita.

5.2.2 Rikosilmoitusten tapahtumatilanteet ja rasismin kohteet

Varsinaisissa rikosilmoituksissa kuvatuissa, rasistisia piirteitä sisältävissä tapahtumatilanteissa ei ole suuria muutoksia edellisvuoteen verrattuna (taulukko 2). Sanallisia loukkauksia, uhkauksia tai häirintää on aineistossa hieman suurempi osuus (37 %) kuin edellisenä vuonna. Esimerkiksi rikoksesta epäilty oli tullut häiritsemään torilla myymässä ollutta ulkomaalaistaustaista henkilöä. Epäilty oli käskenyt myyjää muun muassa lähtemään omaan maahansa, karkottanut asiakkaat ja kieltänyt heitä ostamasta asianomistajalta mitään.

Omaisuusrikoksia tapauksista oli myös hieman suurempi osuus verrattuna edellisvuoteen (13 %). Edellisvuoden tapaan tyyppillisin omaisuusrikos on henkilöautoon kohdistunut vahingonteko. Esimerkiksi pysäköintialueella olleen auton kyljet, ovet ja katto oli naarmutettu ja konepeltiin oli terävällä esineellä kirjoitettu ”mannot”.

Väkivaltatapausten määrä ilmoituksista on pienempi kuin edellisessä vuonna. Yhteensä 38 prosenttiin tapauksista sisältyi fyysisistä väkivaltaa, kun edellisessä vuonna väkivaltatapausten osuus oli lähes puolet (44 %). Yksisuuntaisia pahoinpitelyrikoksia kaikista tapauksista on neljäsosa (26 %). Esimerkiksi yhdessä tapauksessa maahanmuuttajataustainen lähihoitaja oli menossa asiakaskäynnille ja parkkeerasi autonsa tien reunaan. Hänen noustessaan autosta tuntematon mies tuli huutamaan hänelle ja sanoi ”neekerit ei jätä autojaan noin parkkiin”. Mies uhkasi lyödä kädessään olleella lapiolla, läpsi avokämmenellä ja kuristi kaulasta molemmilla käsillä. Tappelutilanteita ilmoituksista on 12 prosenttia, kun niiden osuus edellisessä vuonna oli 16 prosenttia. Tyyppillinen tapaus on esimerkiksi kantasuomalaisen ja ulkomaalais-taustaisen seurueen välinen tappelutilanne, joka on alkanut molemminpuolisena huuteluna yökerhossa ja yltynyt fyysiseksi yhteenotoksi henkilöiden siirryttyä ulos yökerhosta. Tapauksen yhteydessä ulkomaalaistaustaisia henkilöitä on nimitelty rasistisesti. Molempiin seurueisiin kuuluvia henkilöitä on kirjattu sekä rikoksesta epäillyiksi että asianomistajiksi.

Syrjintäjuttuja on ilmoituksista yhtä suuri osuus kuin edellisessä vuonna. Esimerkkinä eräässä tapauksessa ilmoittaja katsoi tullessaan syrjityksi rakennustoimiston työntekijöiden toimesta. Ilmoittajan mukaan häntä kohdeltiin eriarvoisesti hänen etnisen alkuperänsä ja kielensä vuoksi kun hänen rakennuslupahakemuksiaan ei hyväksytty tai niihin vaadittiin muutoksia.

Sanallisesta provokaatiosta tehdyt rikokset ovat tapauksia, joissa rikosilmoituksen sisältämään vakavimpaan rikokseen, yleensä pahoinpitelyyn, on syyllistytty rasistisesta nimittelystä provosoituneena. Rikoksesta epäilty on näissä tapauksissa henkilö, jota on kohdeltu rasistisesti. Ilmoitus saattaa sisältää myös esimerkiksi kunnianloukkausrikoksen, josta epäiltynä on rasistisesti käyttäytynyt henkilö, mutta aina näin ei ole.

Taulukko 2. Tapahtumatilanteet rasistisia piirteitä sisältävissä rikosilmoituksissa.

Tapahtumatilanne	2009		2010	
	N	%	N	%
Sanalliset loukkaukset, uhkaukset ja häirinnät	290	34	276	37
Yksisuuntainen pahoinpitelyrikos	240	28	189	26
Omaisuusrikokset (esim. vahingonteot, varkaudet)	86	10	95	13
Tappelut, molemminpuolisia rikoksia	133	16	87	12
Sanallisesta provokaatiosta tehty rikos	87	10	68	9
Syrjintäjutut	22	3	26	3
Yhteensä	858	100	741	100

Tapahtumatilanteen lisäksi rikosilmoitukset on tässä selvityksessä luokiteltu sen mukaan, mihin tahoon ja kenen puolelta tapauksen rasistiset piirteet kohdistuvat (taulukko 3). Luokittelu on tehty sen mukaan, kehen esimerkiksi tapauksen rasistinen nimittely on kohdistunut, riippumatta siitä onko sama henkilö merkitty tapauksessa asianomistajaksi. Kaikista rikosilmoituksista rasismien kohteena ollut taho ei käynyt ilmi yhtä selvästi. Henkilöiden määrittely enemmistö- tai vähemmistöryhmään kuuluvaksi perustuu rikosilmoituksista löytyneisiin tietoihin. Joissain tapauksissa viitteitä saatiin vain henkilön kansalaisuudesta. Toisissa ilmoituksissa asianomistajaa kuvailtiin esimerkiksi tummaihoiseksi tai kerrottiin hänen puhuvan suomea ulkomaalaisella korostuksella, ja epäillyn mainittiin kuuluvan kantaväestöön. Luokittelu on täten vain suuntaa-antava, ja tärkein havainto on, että kantaväestöön kohdistuvaa rasismia on hyvin vähän poliisin tietoon tulevissa tapauksissa.

Taulukko 3. Rasismin kohteet ja epäiltyjen statukset rasistisia piirteitä sisältävissä rikosilmoituksissa 2010

Rasismin kohteet rikostilanteissa	N	%
Enemmistö -> vähemmistöryhmä	601	81
Vähemmistöön kuuluva uhrina, epäilty ei tiedossa	69	9
Vähemmistö -> vähemmistöryhmä	49	7
Ei voi sanoa	17	2
Vähemmistö -> enemmistöryhmä	5	1
Kaikki	741	100

Suurin osa tapauksista (81 %) on sellaisia, joissa kantaväestöön kuuluva nimittelee rasistisesti vähemmistöön kuuluvaa. Tyypillinen on esimerkiksi tapaus, jossa tummaihoista henkilöä haukutaan apinaksi tai neekeriksi. Osassa tapauksia (9 %) rasismi kohdistuu vähemmistöryhmään, mutta ilmoituksesta ei käy ilmi, kuuluuko tekijä kantaväestöön. Tekijää ei ole kuvailtu, tai kyseessä on esimerkiksi internetissä tapahtunut teko, jonka tekijä ei ole tiedossa. Vähemmistöryhmien edustajien välisiä rasistisia tapauksia joukossa on 7 prosenttia. Esimerkiksi yhdessä tapauksessa asianomistaja kertoi pahoinpitelyn johtuneen rotujen välisistä ristiriidoista maassa, josta sekä hän että rikoksesta epäilty ovat kotoisin. Vain viidessä tapauksessa rasismi oli vähemmistöryhmän edustajan kantaväestön edustajaan kohdistamaa. Kantaväestön edustajaa oli esimerkiksi halvennettu sanoilla ”saatanan valkonaama”.

5.2.3 Rasismikoodin käyttö rikosilmoituksissa

Poliisin sähköisessä rikosilmoitusjärjestelmässä on olemassa niin sanottu rasismikoodi. Poliisin ohjeen mukaan rikosilmoitus tulee luokitella rasismijutuksi silloin, kun asianomistaja on joutunut rikoksen uhriksi sen vuoksi, että hän ihonvärittään, rodultaan tai etniseltä alkuperältään poikkeaa rikoksen tekijästä. Poliisilla on käytössään myös muita vastaavia tilastollisia luokitteluvälineitä, kuten huumerikos- ja perheväkivaltauokitukset. Luokituksen lisääminen rikosilmoitukseen ei ole pakollista, vaan järjestelmä mahdollistaa myös sen sivuuttamisen.

Vuoden 2010 aikana ilmoitetuista rikosepäilyistä poliisi merkitsi 335 tapausta rasismikoodilla. Näistä kolme oli muu tutkinta -tapauksia ja 11 oli poliisilakiperusteisia kiinniottoja. Kolme tapausta oli sellaisia, joissa teon motiivina oli seksuaalinen suuntautuminen. Näissä poliisi oli tulkinnut rasismikoodia laajemmin ja käyttänyt sitä yleisenä viharikoskoodina. Kuudessa tapauksessa, jotka oli merkitty rasismikoodilla, motiivina oli uskonto. Nämä tapaukset käsitellään omilla luvuissaan.

Kun edellä mainitut ilmoitukset on poistettu, aineistoon jää 312 rasismitapauksiin kuuluvaa varsinaista rikosilmoitusta, jotka poliisi on merkinnyt rasismikoodilla (taulukko 4). Koodia on käytetty 42 prosentissa tässä selvityksessä rasistisiksi luokitelluista tapauksista. Osuus on suurempi kuin edellisenä vuonna, jolloin hieman yli kolmasosassa tapauksista oli poliisiin laittama rasismikoodi. Vuosien 2008–2010 prosenttiosuudet eroavat aikaisemmista vuosista selvästi tilastointimuutosten vuoksi. Vuoden 2008 vertailukelpoinen prosenttisuus aikaisempiin vuosiin (2003–2007) nähden oli 48 % (Peutere 2009, 57).

Rasismikoodilla merkityistä rikosilmoituksista 90 (29 %) on sellaisia, joiden selostusosasta tapauksen rasistiset piirteet eivät käy ilmi. Nämä on pidetty aineistossa, koska ilmoituksista ei myöskään voi päätellä, ettei kyseessä olisi rasistinen tapaus. Joistakin ilmoituksista on selkeämmin havaittavissa viitteitä rasistisesta motiivista kuin toisista. Esimerkiksi tapaus, jossa kaksi miestä on haastanut riitaa vastaanottokeskuksen pihassa ja ampunut rakennusten lähellä, on melko todennäköisesti sisältänyt rasistisen vaikuttimen. Tyypillisiä tapauksia, joissa poliisi on käyttänyt rasismikoodia, mutta joiden rikosilmoituksesta rasistiset piirteet eivät käy ilmi, ovat pahoinpitelyjä tai tappelutilanteita, joissa osapuolina on suomalais- ja ulkomaalaissyntyisiä henkilöitä. On mahdollista, että rasismikoodia käytetään joskus myös tapauksissa, joissa asianomistajana on vähemmistön edustaja mutta joihin ei liity rasismia. Toisaalta näyttää siltä, että tapauksen kaikkia piirteitä ei aina kirjata rikosilmoitukseen. Ilmoituksessa voi olla esimerkiksi maininta, että kantaväestön ja maahanmuuttajien välillä on ollut sanaharkkaa tai nimittelyä, mutta käytettyjä ilmaisuja ei ole kuvailtu tarkemmin.

Taulukko 4. Rasismikoodin käyttö rikosilmoituksissa vuosina 2003–2010¹.

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	
Lukumäärä	Rasismikoodi	202	203	242	242	240	291	311	312
	Ei rasismikoodia	185	197	170	200	214	464	547	429
	Yhteensä	387	400	412	442	454	755	858	741
%	Rasismikoodi	52	51	59	55	53	39	36	42
	Ei rasismikoodia	48	49	41	45	47	62	64	58
	Yhteensä	100	100	100	100	100	100	100	100

¹ Vuosien 2008–2010 luvut eivät ole vertailukelpoisia aikaisempiin vuosiin, sillä rikosilmoitusten poimintaehtoja on näinä vuosina muutettu.

Taulukossa 5 kuvataan rasismikoodin käyttöä eri tyyppisiä tapauksia koskevilla rikosilmoituksissa. Edellisvuoden tapaan rasismikoodin käyttö oli yleisintä omaisuusrikoksissa. Tämän tyyppisissä tapauksissa rasistinen motiivi tulee kenties kaikkein helpoiten ilmi. Tyypillinen tapaus on henkilöauton kohdistunut vahingonteko, jonka yhteydessä on jätetty rasistinen viesti. Yksisuuntaisissa pahoinpitelytapauksissa rasismikoodia on käytetty hieman harvemmin kuin edellisenä vuonna, kaikissa muissa rikostyypeissä poliisi on tarkasteluvuonna merkinnyt koodilla suuremman osan rasistisia piirteitä sisältäneistä ilmoituksista. Suurin muutos koodin käytössä on tappelutilanteita koskevilla ilmoituksissa. Tarkasteluvuonna 43 prosenttia ilmoituksista merkittiin koodilla, kun edellisenä vuonna koodia käytettiin vajaassa kolmasosassa (29 %) ilmoituksista (Peutere 2010, 40).

Taulukko 5. Rasismikoodin käyttö erilaisissa rikosilmoituksissa 2010 (%)

	Merkitty rasismikoodilla	Ei rasismikoodia	%	N
Omaisuusrikokset (esim. vahingonteot, varkaudet)	68	32	100	95
Yksisuuntainen pahoinpitelyrikos	48	52	100	189
Tappelut, molemminpuolisia rikoksia	43	57	100	87
Sanalliset loukkaukset, uhkaukset ja häirinnät	38	62	100	276
Syrjintäjutut	35	65	100	26
Sanallisesta provokaatiosta tehty rikos	9	91	100	68
Kaikki	42	58	100	741

Kuten edellisinä vuosina, poliisi on käyttänyt rasismikoodia vähiten ”sanallisesta provokaatiosta” tehdyissä tapauksissa. Näissä rikokseen on syyllistytty rasistisen provokaation seurauksena, eikä rasismiin syyllistynyt ole välttämättä lainkaan epäiltyä. Poliisin rasismikoodin käyttöä koskevan ohjeen mukaan näitä tapauksia ei tulisi lainkaan merkitä koodilla, sillä sitä käytetään vain tapauksissa, joissa asianomistaja on joutunut rikoksen kohteeksi esimerkiksi etnisen taustansa vuoksi. Nämä provokaatiojutut on kuitenkin laskettu mukaan aineistoon Poliisiammattikorkeakoulun vuosittaisissa rasismiselvityksissä.

Poliisin ohje rasismikoodin käytöstä poikkeaa muiltakin osin tässä selvityksessä noudatetuista luokittelukriteereistä. Koodin käyttöohjeen mukaan rasismiin tulee olla rikoksen ensisijainen motiivi, ja rasististen piirteiden selvittämiseksi poliisiin tulee erityisesti kiinnittää huomiota mahdolliseen rikosta edeltäneeseen halventavaan kielenkäyttöön. Tässä selvityksessä tapaus on luokiteltu rasistiseksi, jos jossain vaiheessa on käytetty rasistista, halventavaa kieltä, tai jos poliisi, asianomistaja tai muu tapaukseen liittyvä henkilö epäilee tapaukseen liittyvän rasistisia piirteitä. Rasismikoodiohjeistuksen mukaan uhrin tulee myös poiketa tekijästä etniseltä taustaltaan. Selvityksessä

on katsottu, että rasistisen rikoksen kohteeksi voi joutua myös kantaväestöön kuuluva henkilö sen vuoksi, että hänellä on esimerkiksi ulkomaalainen avio- puoliso tai ystävä. On siis monia syitä sille, että poliisin merkitsemien rasismijuttujen lukumäärä poikkeaa merkittävästi tässä selvityksessä rasistisiksi jutuiksi luokiteltujen tapausten määrästä.

Näyttää siltä, että rasismikoodin käyttö on tehostunut tarkasteluvuonna. Vuoden 2011 aikana rasististen rikosten luokittelun tulee kuitenkin tehostua entisestään, jotta päästäisiin Sisäisen turvallisuuden ohjelmassa asetettuun tavoitteeseen. Sisäisen turvallisuuden ohjelmassa on asetettu tavoitteeksi, että vuonna 2011 enemmän kuin 75 prosenttia kaikista Poliisiammattikorkeakoulun rasismijutuiksi luokittelemista tapauksista myös poliisi olisi luokitellut rasistisiksi. Tavoite vuodelle 2015 on yli 90 prosenttia. (Sisäasiainministeriö 2008, 30.)

5.2.4 Yleisimmät pää- ja sivurikosrikosnimikkeet

Päärikoskohtaisessa tarkastelussa havaintoyksikkönä on kuhunkin ilmoituksessa mainittuun asianomistajaan kohdistunut vakavin rikos. Koska yhdessä rikosilmoituksessa voi olla yksi tai useampia asianomistajia, ovat taulukoissa esitetyt luvut suurempia kuin edellisissä luvuissa, joissa havaintoyksikkönä oli rikosilmoitus. Päärikosten lisäksi kuvaillaan sivurikoksia, eli kuhunkin asianomistajaan kohdistuneita lievempiä rikosnimikkeitä.

Taulukossa 6 on esitettyä rasistisia piirteitä sisältäneiden rikosilmoitusten yleisimmät päärikosnimikkeet⁴. Edellisvuosien tapaan yleisin päärikosnimike on pahoinpitely, joita on kolmasosa ilmoitusten päärikoksista. Myös muut yleisimmät päärikosnimikkeet ovat samoja kuin edellisinä vuosina ja niiden osuudet eivät ole juurikaan muuttuneet tarkasteluvuonna. Seuraavaksi yleisimpiä ovat kunnianloukkaus (15 %), laiton uhkaus (14 %) ja lievä pahoinpitely (12 %).

4 Kaikki epäiltyjen rasististen rikosten päärikosnimikkeet vuonna 2010 on esitetty liitetaulukossa 1.

Taulukko 6. Epäiltyjen rasististen rikosten yleisimmät päärikosnimikkeet vuosina 2009 ja 2010.

Rikosnimike	2009		2010	
	N	%	N	%
Pahoinpitely	391	28	357	31
Kunnianloukkaus	213	15	177	15
Laiton uhkaus	183	13	168	14
Lievä pahoinpitely	183	13	141	12
Vahingonteko	125	9	106	9
Kotirauhan rikkominen	61	4	42	4
Lievä vahingonteko	24	2	31	3
Törkeä pahoinpitely	31	2	21	2
Syrjintä	19	1	20	2
Pahoinpitelyn yritys	21	2	19	2
Törkeä kotirauhan rikkominen	12	1	16	1
Kiihottaminen kansanryhmää vastaan	10	1	14	1
Muut rikosnimikkeet	121	9	54	4
Yhteensä	1385	100	1168	100

Rasistisia piirteitä sisältäneissä rikosilmoituksissa oli tarkasteluvuonna yhteensä 220 sivurikosta (taulukko 7). Kuten edellisinä vuosina, yleisin sivurikos oli kunnianloukkaus, joita oli lähes puolet (46 %) kaikista sivurikoksista. Useimmiten kunnianloukkaus liittyi pahoinpitelytapaukseen tai laittomaan uhkaukseen. Muita yleisiä sivurikosnimikkeitä olivat kotirauhan rikkominen ja laiton uhkaus.

Taulukko 7. Epäiltyjen rasististen rikosten yleisimmät sivurikosnimikkeet vuosina 2009 ja 2010.

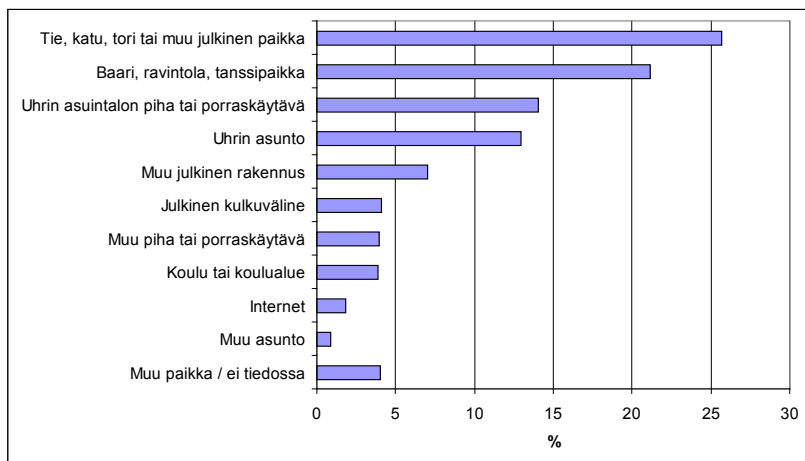
Rikosnimike	2009		2010	
	N	%	N	%
Kunnianloukkaus	114	33	101	46
Kotirauhan rikkominen	44	13	35	16
Laiton uhkaus	55	16	22	10
Vahingonteko	17	5	13	6
Varkaus	9	3	7	3
Lievä vahingonteko	9	3	5	2
Näpistys	8	2	5	2
Lievä pahoinpitely	4	1	4	2
Pahoinpitely	14	4	3	1
Törkeä kotirauhan rikkominen	13	4	2	1
Muut	69	20	23	10
Yhteensä	344	100	220	100

5.2.5 Rikosepäilyjen tapahtumapaikat

Epäiltyjen rasististen rikosten tapahtumapaikkoja tarkastellaan kuviossa 4. Havaintoyksikkönä on edellisen luvun tavoin rikosilmoitusten sisältämät päärikkokset.

Rikosepäilyjen tapahtumapaikoissa ei ole merkittäviä muutoksia verrattuna edelliseen vuoteen. Edellisvuoden tapaan suurin osa, neljännes, epäilyistä rasistista rikoksista tapahtui tiellä, kadulla, torilla tai muulla julkisella paikalla. Viidesosa tapahtui ravintolassa. Uhrin asunto, sen piha tai porraskäytävä oli tapahtumapaikkana yhteensä 27 prosentissa tapauksia. Uhrin asunnossa tapahtui hieman pienempi osuus tapauksista kuin asunnon pihalla tai porraskäytävässä, edellisenä vuonna suhde oli päinvastainen. Harvinais-

sempia tapahtumapaikkoja olivat muut julkiset rakennukset, julkinen kulkuväline, muu piha tai porraskäytävä, koulualue, internet ja muu asunto. Viidessä prosentissa tapauksia tapahtumapaikkana oli muu kuin jokin yllämainituista tai tapahtumapaikka ei ollut tiedossa. Kyseessä saattoi olla esimerkiksi juorujen levittäminen tai epäily, johon liittyi useampi tapahtumapaikka.

Kuvio 4. Epäiltyjen rasististen rikosten tapahtumapaikat vuonna 2010 (% , n=1168).

Taulukossa 8 tarkastellaan tapahtumapaikkoja rikosluokan⁵ mukaan. Kuten edellisenä vuonna, pahoinpitelyjen yleisin tapahtumapaikka (36 %) oli tie, katu, tori tai muu julkinen ulkoilmapaikka. Lähes kolmasosa pahoinpitelyistä tapahtui ravintolassa, baarissa tai niiden edustalla. Vahingonteosta suurin osa tapahtui uhrin asuintalon pihassa tai porraskäytävässä. Tyypillinen tapaus oli auton vahingoittaminen parkkipaikalla. Ravintoloissa tai niiden edustalla ja tiellä tai muulla julkisella ulkopaikalla tapahtui molemmissa noin neljäsosa vahingonteosta. Edellisenä vuonna näissä paikoissa tapahtuneiden vahingontekojen osuus oli pienempi, molempien alle 15 prosenttia (12 ja 14 %). Usein kyse oli maahanmuuttajataustaisen henkilön omistamaan ravintolaan kohdistuneista vahingonteosta ja autojen vahingoittamisista. Uhrin asunnossa tapahtuneiden vahingontekojen osuus laski edellisvuoden 20 prosentista 8 prosenttiin.

Edellisen vuoden tapaan suurin osa kunnianloukkauksista (37 %) ja laittomista uhkauksista (44 %) tapahtui uhrin kotipiirissä. Tarkasteluvuon-

⁵ Rikosluokan muodostaminen on kuvattu liitteessä 4.

na kunnianloukkauksista yli neljäsosa tapahtui uhrin asuintalon pihassa tai porraskäytävässä ja kymmenesosa asunnossa. Edellisenä vuonna asunnossa ja pihassa tai rappukäytävässä tapahtuneiden kunnianloukkausten osuus oli yhtä suuri. Kotirauhan rikkomiset tapahtuivat ymmärrettävästi lähes yksinomaan asianomistajan kotona. Muissa tapauksissa on ollut esimerkiksi kaksi osapuolta, joista toista epäillään kotirauhan rikkomisesta ja toista tästä provosoituneena tehdystä pahoinpitelystä. Koska pahoinpitelyä voidaan pitää vakavampana rikoksena, on tapahtumapaikaksi luokiteltu ”muu asunto” koska tapahtumapaikkana on pahoinpitelystä epäillyn, eikä uhrin, asunto. Suurin osa (37 %) syrjintätapauksista tapahtui julkisessa rakennuksessa, kuten lentoasemalla tai kauppakeskuksessa. Edellisenä vuonna syrjintätapausten yleisin tapahtumapaikka oli ravintola ja muissa julkisissa rakennuksissa tapahtui yksi kymmenestä syrjintätapauksesta.

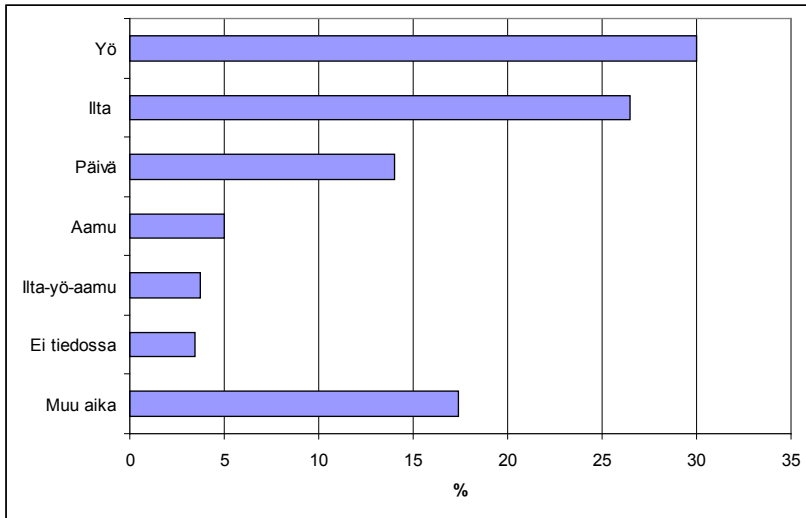
Työpaikka ei ole taulukossa mukana erillisenä tapahtumapaikkana, mutta tapaukset on luokiteltu sen mukaan oliko henkilö, johon rasismi kohdistui, työpaikallaan tai työroolissa tapahtumahetkellä. Näin oli 138 (12 %) rikosepäilyn kohdalla. Suurin osa (62 %) tapahtui ravintolassa tai baarissa, jolloin asiakas käyttäytyi rasistisesti esimerkiksi tarjoilijana ollutta henkilöä kohtaan. Yhteensä 18 prosenttia tapahtui julkisessa kulkuvälineessä (esim. kuljettaja) ja 12 prosenttia muussa julkisessa rakennuksessa, kuten hotellissa tai kaupassa (esim. myyjä). Muita paikkoja olivat piha tai porraskäytävä ja tie. Yksi ilmoitus koski työpaikalla sähköpostitse tapahtunutta häiriköintiä.

Taulukko 8. Epäiltyjen rasististen rikosten tapahtumapaikat rikosluokan mukaan vuonna 2010 (%).

Tapahtuma- paikka	Pahoimpitely	Vahingonteko	Kunnian- loukkaus	Laiton uhkaus	Kotirauhan rikkominen	Syrjintä	Muut	Kaikki
Uhrin asunto	5	8	11	22	96	-	2	13
Muu asunto	1	-	1	1	2	-	2	1
Uhrin asuintalon piha tai porraskäytävä	5	33	26	22	-	-	9	14
Muu piha tai porraskäytävä	5	3	2	4	2	-	2	4
Koulu tai koulualue	6	1	4	2	-	-	2	4
Baari, ravintola, tanssipaikka	29	25	12	11	-	14	20	21
Muu julkinen rakennus	6	3	12	7	-	37	3	7
Tie, katu, tori tai muu julkinen paikka	36	22	15	18	-	4	30	26
Julkinen kulkuväline	4	3	6	2	-	4	9	4
Internet	-	-	4	3	-	4	12	2
Muu paikka / ei tiedossa	3	2	5	8	-	37	9	4
%	100	100	100	100	100	100	100	100
N	542	140	177	168	58	27	56	1168

5.2.6 Rikosepäilyjen tapahtuma-ajat

Rasististen rikosepäilyjen tapahtuma-aikajakauma on hyvin samankaltainen kuin edellisvuonna. Suurin osa tapahtui illan (26 %) ja yön (30 %) aikana. Neljä prosenttia rikoksista tehtiin illan ja aamun välisenä aikana. Rikoksista 14 prosenttia tehtiin päivällä ja viisi prosenttia aamulla. Kolmessa prosentissa tapauksista tapahtuma-aika ei ollut tiedossa ja 17 prosentissa kyse oli päivän aikana tapahtuneesta tai vuorokautta pidempään jatkuneesta tapauksesta (muu aika).

Kuvio 5. Epäiltyjen rasististen rikosten tapahtuma-ajat vuonna 2010 (% , n=1168).

Taulukossa 9 tarkastellaan päärikosepäilyjen tapahtuma-aikoja rikosluokkien⁶ mukaan. Kuten edellisvuonna, suurin osa eriaisteisista pahoinpitelyrikoksista ja niiden yrityksistä tehtiin illan (34 %) ja yön (44 %) aikana. Myös vahingonteosta ja laittomista uhkauksista valtaosa tehtiin illan tai yön tai illan ja aamun välisenä aikana. Kunnianloukkausrikoksissa (41 %), kotirauhan rikkomisissa (40 %) ja syrjintätapauksissa (55 %) tapahtuma-ajaksi on yleisimmin merkitty muu aika. Kyse voi olla esimerkiksi pidemmän aikaa jatkuneesta tai useamman vuorokauden aikana sattuneesta tapauksesta.

⁶ Rikosluokan muodostaminen on kuvattu liitteessä 4.

Taulukko 9. Epäiltyjen rasististen rikosten tapahtuma-ajat rikosluokittain vuonna 2010 (%).

Tapahtuma-aika	Pahoitteleminen	Vahingonteko	Kunnianloukkaus	Laiton uhkaus	Kotirauhan rikkominen	Syrjintä	Muut	Kaikki
Aamu	3	2	10	3	10	4	16	5
Päivä	13	6	19	24	5	15	9	14
Iltä	34	14	16	31	21	11	18	27
Yö	44	37	11	11	15	4	20	30
Iltä-yö-aamu	-	25	-	2	-	-	7	4
Muu aika	4	9	41	25	40	55	27	17
Ei tiedossa	2	7	3	4	9	11	3	3
%	100	100	100	100	100	100	100	100
N	542	140	177	168	58	27	56	1168

5.2.7 Rasististen rikosjuttujen alueellinen jakautuminen

Rasististen rikosepäilyjen alueellista jakautumista on tässä selvityksessä tarkasteltu sekä päärikosnimikkeiden että rikosilmoitusten määrän mukaan. Rikosilmoituskohtainen tarkastelu on otettu mukaan, sillä se antaa luotettavamman kuvan alueellisesta kehityksestä kuin tarkastelu päärikosten mukaan. Erityisesti pienillä paikkakunnilla vuosittaiset vaihtelut päärikosten suhteellisessa määrässä voivat olla suuria. Esimerkiksi yksi tappelutilanne, johon on kirjattu kymmenen asianomistajaa, voi aiheuttaa suuren kasvun päärikosten määrässä.

Taulukossa 10 on esitettynä rikosilmoitusten sekä päärikosten määrät kunnittain vuosina 2009 ja 2010. Poliisin tietoon tulleista tapauksista suurin osa on Helsingistä, riippumatta siitä kumpaa tarkastelutapaa käytetään. Helsingissä kirjattiin 29 prosenttia kaikista rasistisia piirteitä sisältäneistä rikosilmoituksista, viisi jokaista tuhatta Helsingissä asuvaa ulkomaan kansalaista

kohden. Pääkaupunkiseudulla (Helsinki, Espoo, Vantaa) kirjattiin yhteensä 42 prosenttia kaikista rikosilmoituksista. Muiden suurten kuntien osalta ilmoituksia tuhatta ulkomaan kansalaista kohden kirjattiin Turussa 4, Tampereella 4, Vantaalla 3 ja Espoossa 3.

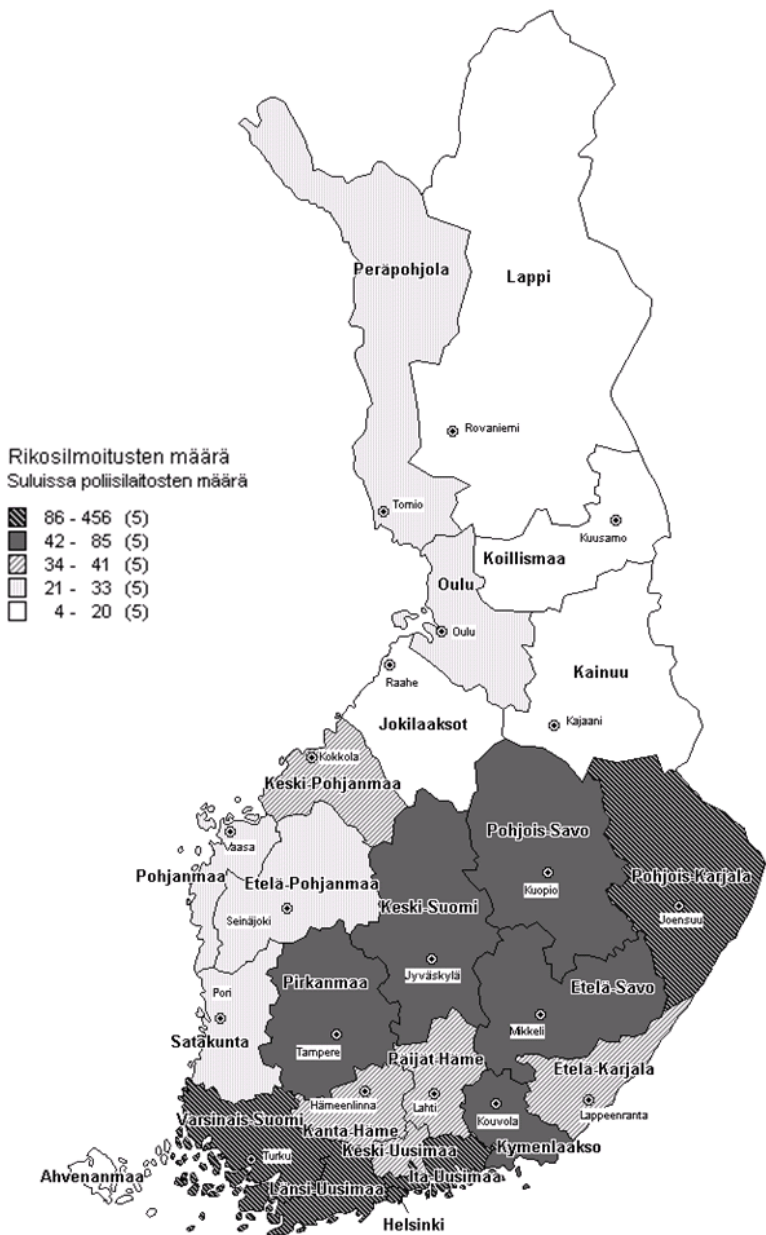
Valtaosassa suurista kunnista rikosilmoitusten määrät ovat laskeneet verrattuna edellisvuoteen. Erityisen paljon laskua on tapahtunut Turussa, missä kirjattiin tarkasteluvuonna 32 ilmoitusta, kun edellisvuonna niitä oli 52. Pienemmistä kunnista Kokkolassa, Lahdessa ja Kotkassa kirjattiin huomattavasti vähemmän ilmoituksia rasistisista rikosepäilyistä verrattuna edellisvuoteen. Huomattavaa kasvua ilmoitusten lukumäärässä on tapahtunut Espoossa ja Lieksassa, edellisessä kasvua oli 14 ja jälkimmäisessä 21 ilmoitusta.

Tässä kuntien välisessä vertailussa täytyy ottaa huomioon, että mahdolliset muutokset rikosilmoitusten kirjaamistavoissa vaikuttavat tilastoitavien juttujen määriin. On mahdollista, että joissakin kunnissa juttujen määrän kasvu johtuu siitä, että paikkakunnalla on vuoden aikana kiinnitetty erityisesti huomiota rasististen juttujen tutkintaan ja kirjaamiseen. Tästä johtuen esiteityistä luvuista ei voi suoraan päätellä että rasistisen rikollisuuden todellinen määrä olisi joillakin paikkakunnilla kasvanut tai vähentynyt.

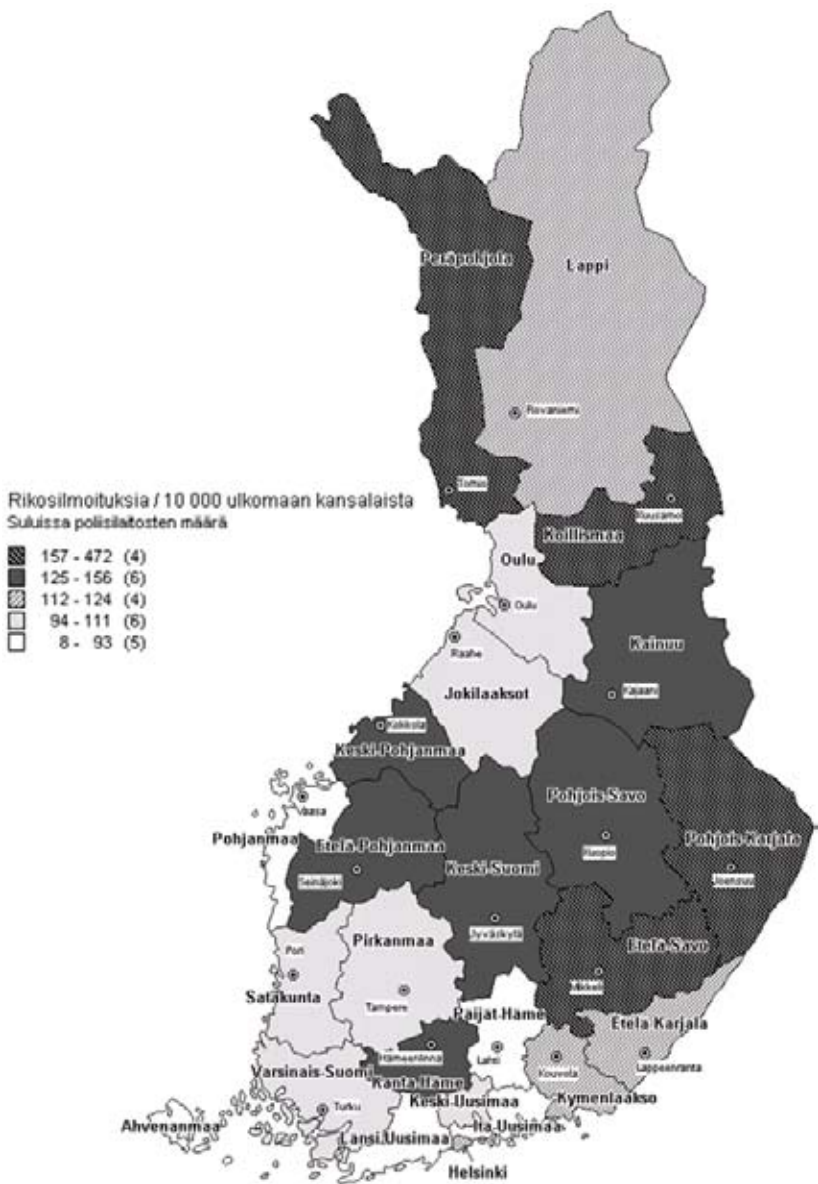
Taulukko 10. Epäillyt rasistiset rikokset kunnittain; rikosilmoitusten ja päärikosten määrät vuosina 2009–2010.

Kunta	2009				2010			
	Juttujen määrä		Päärikokset		Juttujen määrä		Päärikokset	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Helsinki	240	28	393	28	218	29	342	29
Espoo	37	4	59	4	51	7	91	8
Vantaa	49	6	73	5	41	6	58	5
Turku	52	6	81	6	32	4	43	3
Joensuu	43	5	65	5	30	4	39	3
Lieksa	8	1	10	1	29	4	45	4
Tampere	37	4	65	5	29	4	42	2
Jyväskylä	27	3	32	2	18	2	23	2
Mikkeli	12	1	18	1	17	2	21	2
Kouvola	16	2	26	2	14	2	27	2
Vaasa	12	1	24	2	12	2	22	2
Kuopio	18	2	24	2	11	2	25	2
Lappeenranta	11	1	15	1	11	2	12	1
Oulu	10	1	19	1	11	2	15	1
Kokkola	16	2	43	3	9	1	17	2
Kontiolahti	6	1	9	1	9	1	13	1
Lahti	17	2	24	2	9	1	17	2
Pori	5	1	9	1	9	1	14	1
Seinäjoki	6	1	7	1	8	1	23	2
Järvenpää	6	1	12	1	7	1	8	1
Hamina	5	1	5	0	6	1	6	1
Kotka	13	2	14	1	6	1	8	1
Rovaniemi	8	1	12	1	6	1	15	1
Kajaani	9	1	12	1	5	1	8	1
Muut	134	14	226	16	143	18	234	21
Yhteensä	858	100	1385	100	741	100	1168	100

Seuraavat kuviot havainnollistavat rasististen rikostapausten eli rikosilmoitusten jakautumista valtakunnallisesti poliisilaitosten alueelle. Tarkastelun luotettavuuden vuoksi mukaan on otettu sekä vuoden 2009 että 2010 rasistisia piirteitä sisältävät tapaukset. Näin satunnaisvaihtelulla ei ole niin suurta vaikutusta lukuihin pienten juttumäärien kohdalla. Kuviossa 6 on esitettyä juttumäärät yhteensä vuosina 2009 ja 2010 poliisilaitosten alueilla. Kuviossa 7 juttujen määrät on suhteutettu ulkomaan kansalaisten määrään kyseisten poliisilaitosten alueilla.

Kuvio 6. Poliisin tietoon tulleet rasistisia piirteitä sisältävät jutut vuosina 2009 ja 2010 poliisilaitosten alueilla.

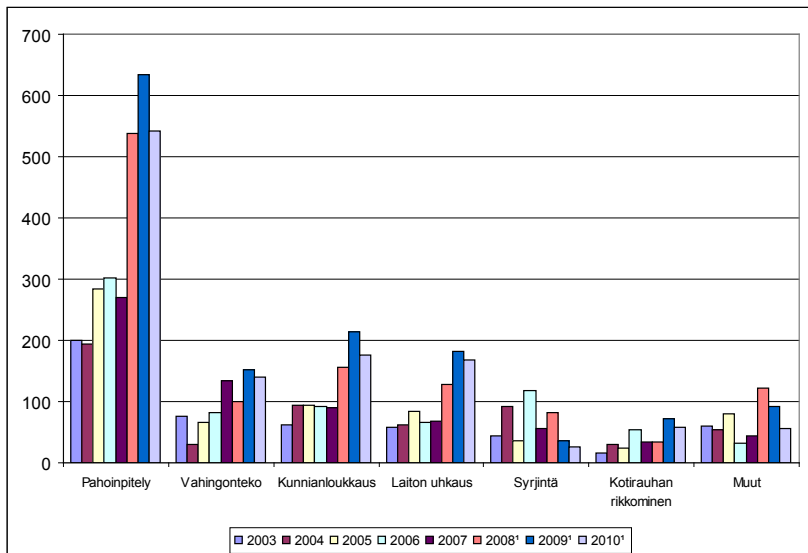

Kuvio 7. Poliisin tietoon tulleet rasistisia piirteitä sisältävät jutut vuosina 2009 ja 2010 jokaista 10 000 ulkomaan kansalaista kohden poliisilaitosten alueilla.

5.2.8 Epäiltyjen rasististen rikosten määrät vuosina 2003–2010

Kuviossa 8 tarkastellaan rasistisia piirteitä sisältävien päärikosepäilyjen määrän kehitystä rikosluokittain vuosina 2003–2010. Tarkastelussa täytyy huomata, että vuosien 2008–2010 luvut eivät ole vertailukelpoisia aikaisempiin vuosiin menetelmän muutosten vuoksi. Tämä selittää osittain esimerkiksi pahoinpitelyrikosten suurta kasvua vuodesta 2007 vuoteen 2008. Ero ei kuitenkaan johdu pelkästään menetelmän muutoksista, vaan poliisin tietoon tulleiden rikosepäilyiden määrässä oli myös todellista kasvua näiden vuosien välillä.

Vuosien 2009 ja 2010 luvut ovat vertailukelpoiset keskenään. Kaikkien rikostyyppien määrässä on tarkasteluvuonna laskua verrattuna edellisvuoteen. Lasku ei kuitenkaan ole niin suurta, että olisi päästy takaisin vuoden 2008 lukemiin, paitsi syrjintätapauksissa ja ”muut” luokassa. ”Muut” luokassa ero vuoteen 2008 verrattuna johtuu tilastointimenetelmän muutoksista (ks. Peutere 2010, 53). Rikosepäilyjen määrä on laskenut toisissa rikosluokissa enemmän kuin toisissa. Pahoinpitelyrikoksissa lasku on merkittävämpi, kun taas vahingonteoissa, laittomissa uhkauksissa ja kotirauhan rikkomisissa lasku on lievempää.

¹ Vuosia 2008–2010 koskevat luvut eivät ole vertailukelpoisia aikaisempiin vuosiin tilastomenetelmän muutosten vuoksi.

Kuvio 8. Epäiltyjen rasististen rikosten määrän kehitys rikosluokittain vuosina 2003–2010.

5.2.9 Asianomistajat epäillyissä rasistisissa rikoksissa

Rikosilmoitukseen kirjattu asianomistaja ei aina ole sama henkilö kuin tapaukseen liittyvän rasismin uhri. Esimerkiksi vahingontekotapauksissa asianomistajaksi kirjataan usein vahinkoa kärsineen omaisuuden omistaja ja esimerkiksi auton tai asunnon käyttäjä on merkitty asianosaiseksi (tarkalleen: ”osaisena asiassa”). Näin on voitu kirjata vaikkapa tapaus, jossa ulkomaalaistaustaisen

henkilön kuljettamasta, toisen henkilön omistamasta autosta on puhkotu renkaat ja autoon on kirjoitettu rasistisia halventavia nimityksiä. Auton omistaja on merkitty rikoksen asianomistajaksi, ja itse rasistisen teon kohteena ollut kuljettaja on ”osaisena asiassa”.

Joillakin rikoksilla ei ole lainkaan asianomistajaa. Esimerkiksi kiihotaminen kansanryhmää vastaan -tapaukset ovat usein tällaisia. Näin voi olla myös syrjintätapauksessa, joka koskee syrjivää työpaikkailmoitusta. Merkinnot voivat myös vaihdella tapauksen tutkintavaiheen mukaan. Esimerkiksi joissakin tappelelutilanteissa osalliset on saatettu merkitä ainoastaan rikoksesta epäillyn asemaan, eikä ketään ole merkitty asianomistajaksi, jos tapahtumien kulku on vielä epäselvä. Jos rikoksen uhrina on alle 18-vuotias lapsi, myös hänen vanhempansa on usein merkitty jutun asianomistajiksi.

Tässä selvityksessä asianomistajuutta kuvaavat merkinnät on pidetty sellaisina kuin poliisi on ne kirjannut. Ainoastaan alaikäisten rikosten uhrien vanhemmat on poistettu aineistosta, jotta saataisiin tarkempi kuva rasististen rikosten uhrien ikäjakaumasta.

Tarkasteluvuonna rikosilmoituksissa oli yhteensä 1142 asianomistajaa. Näistä 1049 oli luonnollisia henkilöitä ja muut asianomistajat olivat esimerkiksi yrityksiä tai yhdistyksiä. Luonnollisista henkilöistä kaksi oli asianomistajana neljässä eri rikosilmoituksessa, kolme henkilöä kolmessa eri rikosilmoituksessa ja 20 kahdessa eri rikosilmoituksessa (sama nimi ja henkilötunnus tai syntymäaika). Eri ihmisiä oli asianomistajina 1017.

Asianomistajien kansalaisuus ja syntymämaa

Rasististen rikosten asianomistajista yli puolet on Suomen kansalaisia (taulukko 11). Suomen kansalaisten osuus asianomistajista on sama kuin edellisenä vuonna. Heistä kolmasosa (31 %) on syntynyt muualla kuin Suomessa. Seuraavaksi yleisimmät asianomistajien kansalaisuudet ovat edellisvuosien tapaan Somalia (8 %), Venäjä (5 %) ja Irak (4 %).

Taulukko 11. Epäiltyjen rasististen rikosten asianomistajat kansalaisuuden mukaan vuosina 2003–2010 (yleisimmät kansalaisuudet vuonna 2010).

	Kansalaisuus	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Lukumäärä	Suomi	215	253	298	395	313	649	733	611
	Somalia	58	57	51	42	51	37	94	87
	Venäjä	27	34	35	25	29	51	65	49
	Irak	23	26	19	11	23	27	60	43
	Turkki	23	28	24	33	26	46	31	38
	Sudan	4	8	16	14	10	15	17	21
	Viro	5	5	6	6	11	18	22	20
	Afganistan	6	10	22	11	19	15	12	17
	Ghana						5	8	8
	Ei tiedossa	3	2	5	3	6	8	12	8
	Muut	101	92	95	129	83	123	148	147
	Yhteensä	496	544	603	706	625	1042	1267	1049
%	Suomi	43	47	49	56	50	62	58	58
	Somalia	12	11	9	6	8	4	7	8
	Venäjä	5	6	6	4	5	5	5	5
	Irak	5	5	3	2	4	3	5	4
	Turkki	5	5	4	5	4	4	2	4
	Sudan	1	2	3	2	2	1	1	2
	Viro	1	1	1	1	1	2	2	2
	Afganistan	1	2	4	2	3	1	1	1
	Ghana						0	0	1
	Ei tiedossa	1	0	1	0	1	1	1	1
	Muut	20	17	16	18	13	12	12	14
	Yhteensä	100	100	100	100	100	100	100	100

Taulukossa 12 verrataan asianomistajien kansalaisuuksia yleisimpien Suomessa vuonna 2010 asuneiden ulkomaan kansalaisten määriin. Asukasmäärään suhteutettuna yleisimmin rasististen rikosten kohteeksi joutuivat Somalian kansalaiset, 13 rikosepäilyä jokaista tuhatta somalialaista kohtaan. Seuraavaksi yleisimmin rikoksia kohtasivat Turkin, Irakin ja Afganistanin kansalaiset, 10, 9 ja 7 rikosta tuhatta Suomessa asuvaa kansalaista kohtaan. Edellisvuosien tapaan suurimpiin kansalaisuusryhmiin, venäläisiin, virolaisiin ja ruotsalaisiin, kohdistui huomattavasti vähemmän (0-2) rikosepäilyä tuhatta kansalaista kohden. Näyttäisi siltä, että erityisesti ulkonäöltään ja kulttuuriltaan kantaväestöstä erottuvat maahanmuuttajat altistuvat rasistiselle rikollisuudelle. Kansalaisuus ei kuitenkaan kuvaa luotettavasti asianomistajien etnistä taustaa, sillä osa maahanmuuttajista on saanut Suomen kansalaisuuden, ja asianomistajissa voi olla myös maahanmuuttajien lapsia. Tulevina vuosina kansalaisuustiedon luotettavuus tulee todennäköisesti entisestään heikkenemään, sillä on oletettavaa että toisen polven maahanmuuttajien lukumäärä Suomessa kasvaa.

Taulukko 12. Yleisimmät Suomessa asuneet ulkomaan kansalaiset¹ ja näihin kohdistuneet epäillyt rasistiset rikokset vuonna 2010.

Kansalaisuus	Lukumäärä Suomessa vuonna 2010	Rasistisia rikosepäilyjä vuonna 2010	Rikosepäilyjä / 1000 kansalaista
Venäjä	28426	49	2
Viro	29080	20	1
Ruotsi	8510	3	0
Somalia	6593	87	13
Kiina	5559	5	1
Irak	5024	43	9
Thaimaa	5021	3	1
Turkki	3973	38	10
Saksa	3715	0	0
Intia	3468	1	0
Britannia	3454	3	1
Entinen Serbia ja Montenegro	2903	1	0
Vietnam	2783	5	2
Iran	2584	7	3
Afganistan	2522	17	7
Yhdysvallat	2483	2	1

¹ Lähde: Tilastokeskus 2011.

Taulukossa 13 on esitettyä asianomistajien yleisimmät syntymämaat vuosina 2003–2010. Suomessa syntyneiden osuus on 41 prosenttia, kuusi prosenttiyksikköä vähemmän kuin edellisvuonna. Seuraavaksi yleisimmät syntymämaat ovat edellisvuoden tapaan Somalia (12 %) ja Irak (5 %).

Taulukko 13. Epäiltyjen rasististen rikosten asianomistajat syntymämaan mukaan vuosina 2003–2010 (yleisimmät syntymämaat vuonna 2010).

	Syntymämaa	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Lukumäärä	Suomi	114	152	180	295	190	499	592	436
	Somalia	70	81	79	59	84	82	136	127
	Irak	37	31	19	21	32	35	75	53
	Turkki	31	31	33	41	37	53	34	46
	Venäjä	26	17	28	25	30	35	41	38
	Ei tiedossa	8	12	22	13	25	23	34	33
	Neuvostoliitto	17	21	20	7	11	24	28	24
	Sudan	4	8	21	15	15	14	18	21
	Jugoslavia								20
	Viro	6	7	8	7	6	20	24	18
	Iran	27	18	24	24	35	33	20	18
	Ruotsi	8	15	10	13	7	28	20	15
	Marokko	9	7	13	6	18	18	15	15
	Bangladesh								10
	Muut	130	139	139	169	119	165	198	175
	Yhteensä	496	544	603	706	625	1042	1267	1049
%	Suomi	23	28	30	42	30	48	47	41
	Somalia	14	15	13	8	13	8	11	12
	Irak	8	6	3	3	5	3	6	5
	Turkki	6	6	6	6	6	5	3	4
	Venäjä	5	3	5	4	5	3	3	4
	Ei tiedossa	2	2	4	2	4	2	3	3
	Neuvostoliitto	3	4	3	1	2	2	2	2
	Sudan	1	2	4	2	2	1	1	2
	Jugoslavia								2
	Viro	1	1	1	1	1	2	2	2
	Iran	5	3	4	3	6	3	2	2
	Ruotsi	2	3	2	2	1	3	2	1
	Marokko	2	1	2	1	3	2	1	1
	Bangladesh								1
	Muut	26	26	23	24	19	16	16	18
	Yhteensä	100	100	100	100	100	100	100	100

Provokaatiojuttujen vaikutus asianomistajien syntymämaajakaumaan

Tässä selvityksessä on edellisvuosien tapaan luokiteltu rasistisiksi rikoksiksi myös niin sanotut provokaatiojutut. Näissä tapauksissa rikokseen on syyllistytty rasistisen halventamisen tai nimittelyn yllyttämänä, jolloin esimerkiksi pahoinpitelyrikoksen uhri on alun perin rasistisesti käyttäytynyt henkilö. Tapauksen yhteyteen on voitu kirjata myös kunnianloukkausrikos ja sen asianomistajaksi henkilö, johon rasismi on kohdistunut, mutta aina näin ei ole. Koska provokaatiojutuissa on yleistä, että tapauksen asianomistaja ja rasismin uhri ovat eri henkilöitä, näiden juttujen vaikutusta rasististen rikosten asianomistajien syntymämaata kuvaaviin tuloksiin tarkastellaan tämän vuoden selvityksessä erikseen.

Tarkasteluvuodelta löytyi yhteensä 68 rasistisesta provokaatiosta tehtyä rikosilmoitusta. Asianomistajia näissä ilmoituksissa oli 95. Kun provokaatiosta tehdyt rikokset jätetään aineistosta pois, Suomessa syntyneiden asianomistajien osuus laskee neljä prosenttiyksikköä, ja vastaavasti muualla syntyneiden osuus kasvaa (taulukko 14).

Taulukko 14. Epäiltyjen rasististen rikosten asianomistajat syntymämaahan mukaan vuonna 2010, kun provokaatiojutut on jätetty pois (yleisimmät syntymämaat vuonna 2010).

Syntymämaa	Kaikki tapahtumatilanteet		Ilman provokaatiojuttuja	
	N	%	N	%
Suomi	436	41	353	37
Somalia	127	12	125	13
Irak	53	5	52	6
Turkki	46	4	43	5
Venäjä	38	4	37	4
Ei tiedossa	33	3	32	3
Neuvostoliitto	24	2	24	3
Sudan	21	2	21	2
Jugoslavia	20	2	20	2
Viro	18	2	18	2
Iran	18	2	18	2
Ruotsi	15	1	14	2
Marokko	15	1	15	2
Bangladesh	10	1	10	1
Muut	175	18	172	16
Yhteensä	1049	100	954	100

Asianomistajien ikä, sukupuoli ja rikosluokat

Kuten edellisinä vuosina, suurin osa asianomistajista oli miehiä (69 %). Asianomistajien iän mediaani oli 26 vuotta, puolet asianomistajista oli alle ja puolet yli 26-vuotiaita. Edellisenä vuonna mediaani oli hieman korkeampi, 28 vuotta. Ikäluokittain tarkasteltuna suurin osa asianomistajista oli 15–24 -vuotiaita, vähiten joukossa oli yli 55-vuotiaita (taulukko 15). Naisten ja miesten ikäjakaumat ovat samankaltaiset, naisten joukossa hieman suurempi osa kuuluu vanhempiin ikäryhmiin.

Taulukko 15. Epäiltyjen rasististen rikosten asianomistajien sukupuoli ikäluokittain vuonna 2010.

Ikäluokka	Miehet		Naiset		Kaikki	
	N	%	N	%	N	%
Alle 15-vuotiaat	46	6	38	12	84	8
15-24 -vuotiaat	281	39	94	30	375	36
25-34 -vuotiaat	178	25	68	21	246	24
35-44 -vuotiaat	112	16	62	19	174	17
45-54 -vuotiaat	65	9	42	13	107	10
Yli 55-vuotiaat	33	5	15	5	48	5
Yhteensä	715	100	319	100	1034¹	100

¹ Rikosilmoituksissa oli yhteensä 1049 luonnollista henkilöä asianomistajina, mutta vain 1034:n syntymäaika oli tiedossa.

Naisiin ja miehiin kohdistuneissa rikoksissa on havaittavissa samanlaisia eroja kuin edellisellä vuonna (taulukko 16). Miehiin kohdistuneissa rikoksissa pahoinpitelyt ovat yleisempiä, kun taas naisilla kunnianloukkausrikokset ovat miehiä yleisempiä. Pahoinpitelyt ovat kuitenkin yleisin rikostyyppi sekä naisiin että miehiin kohdistuneissa rikoksissa.

Taulukko 16. Epäiltyjen rasististen rikosten asianomistajien sukupuoli rikosluokittain vuonna 2010.

Rikosluokka	Miehet		Naiset		Kaikki	
	N	%	N	%	N	%
Pahoinpitely	405	56	131	40	536	51
Vahingonteko	50	7	18	6	68	7
Kunnianloukkaus	95	13	79	24	174	17
Laiton uhkaus	107	15	57	18	164	16
Kotirauhan rikkominen	30	4	26	8	56	5
Syrjintä	15	2	11	3	26	2
Muut	21	3	4	1	25	2
Yhteensä	723	100	326	100	1049	100

Taulukossa 17 on esitetty asianomistajien ikäryhmät rikosluokkien mukaan. Nuoret, alle 35-vuotiaat, olivat joutuneet vanhempia ikäluokkia yleisemmin pahoinpitelyjen uhriksi. Vanhemmat ikäryhmät olivat nuoria yleisemmin asianomistajina kunnianloukkauksissa ja kotirauhan rikkomistapauksissa. Muiden rikosluokkien kohdalla ei ole havaittavissa selkeitä eroja ikäryhmien välillä.

Taulukko 17. Epäiltyjen rasististen rikosten asianomistajien ikä rikosluokittain vuonna 2010 (%).

Rikosluokka	Alle 15 v.	15-24 v.	25-34 v.	35-44 v.	45-54 v.	Yli 55 v.	Kaikki
Pahoinpitely	57	68	51	32	37	21	52
Vahingonteko	-	4	9	11	7	10	7
Kunnianloukkaus	14	9	15	25	25	33	16
Laiton uhkaus	21	12	15	18	16	17	15
Kotirauhan rikkominen	5	4	7	5	6	13	5
Syrjintä	1	1	2	5	7	4	3
Muut	1	2	3	3	3	2	2
%	100	100	100	100	100	100	100
N	84	375	246	174	107	48	1034¹

¹ Rikosilmoituksissa oli yhteensä 1049 luonnollista henkilöä asianomistajina, mutta vain 1034:n syntymäaika oli tiedossa.

Asianomistajan ja epäillyn suhde

Seuraavaksi tarkastellaan rikosilmoituksiin merkittyjen asianomistajien suhdetta rikoksesta epäiltyihin henkilöihin. Suhdetta kuvaava muuttuja on muodostettu rikosilmoituksen sisältämän vapaamuotoisen tekstin perusteella. Kaikissa tapauksissa ei ole tietoa siitä, tuntevatko epäilty ja asianomistaja toisensa vai eivät, tai mikä heidän suhteensa mahdollisesti on. Epäselvät tapaukset on luokiteltu luokkaan ”ei voi sanoa”. Jos epäilty ei ole lainkaan tiedossa, on käytetty luokkaa ”ei tiedossa”. Mikäli asianomistaja on antanut epäilystä tuntomerkkejä, mutta ei ole osannut kertoa esimerkiksi nimeä tai olinpaikkaa, epäilty on merkitty tuntemattomaksi.

Tarkasteluvuonna 41 prosentille asianomistajista rikoksesta epäilty oli tuntematon henkilö (taulukko 18). Tapauksista tuttujen tekemiä oli yksi neljäsosa ja naapurien tekemiä hieman yli kymmenesosa. Tuntemattomien osuus epäillyistä on kasvanut edellisvuosista, vuonna 2009 tuntemattomien

osuus oli hieman yli kolmannes ja vuonna 2008 yksi neljäsos. Myös tuttuja on rikoksesta epäiltynä edellisvuotta enemmän, jolloin heidän osuutensa oli 16 prosenttia.

Yli puolessa pahoinpitelytapauksista epäilty on uhrille tuntematon henkilö. Yhdessä neljäsosassa tapauksista pahoinpitelijä on tuttu. Vahingonteoissa on yleistä, että rikoksella ei ole silminnäkijöitä, ja epäilty ei ole tiedossa. Kunnianloukkauksissa ja laittomissa uhkauksissa epäiltynä on usein asianomistajan naapuri tai muuten tuntema henkilö. Kotirauhan rikkomisissa epäilty on yleisimmin naapuri (41 %). Syrjintätapauksista yli puolessa asianomistajan ja rikoksesta epäillyn välillä on asiakassuhde. Asianomistajaa ei esimerkiksi ole päästetty ravintolaan sisälle tai hänelle ei ole tarjoiltu etnisen taustansa vuoksi. Työtoveri on rikoksesta epäiltynä vain harvassa tapauksessa. Mikäli tapauksessa on esimies-alainen -suhde, epäilty on merkitty tutuksi.

Taulukko 18. Asianomistajan suhde rasisisesta rikoksesta epäiltyyn eri rikosluokissa vuonna 2010 (%).

Epäilty	Pahoinpitely	Vahingonteko	Kunnianloukkaus	Laiton uhkaus	Kotirauhan rikkominen	Syrjintä	Muut	Kaikki
Tuntematon	62	15	18	20	32	8	28	41
Asiakassuhde	9	3	18	15	-	62	24	12
Tuttu	24	10	32	32	9	23	24	25
Työtoveri	-	-	-	-	-	4	-	0
Naapuri	4	7	27	27	41	-	-	13
Ei voi sanoa	-	-	1	2	-	4	-	1
Ei tiedossa	1	65	4	5	18	-	24	7
%	100	100	100	100	100	100	100	100
N	536	68	174	164	56	26	25	1049

5.2.10 Rasistisista rikoksista epäillyt vuonna 2010

Tarkasteluvuoden rikosilmoituksiin on kirjattu yhteensä 822 rikoksesta epäiltyä henkilöä. Yhdessä ilmoituksessa voi olla useampi kuin yksi epäilty. Joissain tapauksissa tekijä ei ole selvillä, missä tapauksessa rikosilmoituksessa ei ole kirjattu lainkaan rikoksesta epäiltyä henkilöä. Aineiston epäillyistä kaksi oli rikoksesta epäiltynä neljässä, kaksi kolmessa ja 20 kahdessa rikosilmoituksessa. Eri ihmisiä epäillyissä oli siten 792.

Epäillyistä 80 prosenttia oli Suomen kansalaisia ja 73 prosenttia Suomessa syntyneitä. Osuudet ovat samankaltaiset kuin edellisvuonna, jolloin vastaavat luvut olivat 80 % ja 75 %. Seuraavaksi yleisimmät rikoksista epäiltyjen kansalaisuudet olivat edellisvuoden tapaan samoja kuin asianomistajien kansalaisuudet. Tämä johtuu siitä, että joukossa on esimerkiksi tappelutilanteita, joissa samat henkilöt on kirjattu sekä asianomistajiksi että epäillyiksi.

Taulukossa 20 on tarkasteltu niin sanottujen provokaatiojuttujen vaikutusta rikoksesta epäiltyjen henkilöiden syntymämaajakaumaan. Tarkasteluvuodelta löytyi 68 rikosilmoitusta, joissa rikokseen oli syyllistytty rasistisen provokaation seurauksena. Epäiltyjä näihin tapauksiin liittyi 83. Kun provokaatiosta seuranneet tapaukset jätetään pois, Suomessa syntyneiden epäiltyjen osuus nousee kolmella prosenttiyksiköllä.

Taulukko 19. Rasistisista rikoksista epäiltyjen kansalaisuudet vuonna 2010.

Kansalaisuus	N	%
Suomi	657	80
Somalia	27	3
Viro	23	3
Turkki	21	3
Irak	20	2
Venäjä	9	1
Sudan	9	1
Afganistan	7	1
Muut	49	6
Yhteensä	822	100

Taulukko 20. Rasistisista rikoksista epäiltyjen syntymämaat vuonna 2010.

Syntymämaa	Kaikki tapahtumatilanteet		Ilman provokaatiojuttuja	
	N	%	N	%
Suomi	600	73	560	76
Somalia	41	5	33	5
Irak	28	3	27	4
Viro	23	3	17	2
Turkki	22	3	18	2
Afganistan	9	1	8	1
Ei tiedossa	9	1	7	1
Jugoslavia	7	1	5	1
Muut	83	10	64	8
Yhteensä	822	100	739	100

Edellisvuoden tapaan suurin osa, 81 prosenttia, epäillyistä oli miehiä. Rikoksesta epäiltyjen iän mediaani oli 26, eli puolet epäillyistä oli alle- ja puolet yli 26-vuotiaita. Edellisenä vuonna mediaani oli 25. Ikäluokittain tarkasteltuna epäiltyjen yleisin ikä oli 15–24 -vuotta (taulukko 21). Vähiten epäillyissä oli vanhimpaan ikäluokkaan, yli 55-vuotiaisiin, kuuluvia. Naisista hieman suurempi osa kuului vanhempiin ikäluokkiin kuin miehistä, mutta sukupuolten väliset erot ikäjakaumissa ovat pienentyneet edellisvuodesta.

Taulukko 21. Rasistisista rikoksista epäiltyjen sukupuoli ja ikä vuonna 2010.

Ikäluokka	Miehet		Naiset		Kaikki	
	N	%	N	%	N	%
Alle 15-vuotiaat	43	7	10	7	53	7
15-24 -vuotiaat	268	41	58	41	326	41
25-34 -vuotiaat	160	25	23	16	183	23
35-44 -vuotiaat	82	13	23	16	105	13
45-54 -vuotiaat	71	11	20	14	91	12
Yli 55-vuotiaat	27	4	6	4	33	4
Yhteensä	651	100	140	100	791¹	100

¹Rikoksesta epäiltyjä henkilöitä oli yhteensä 822, mutta vain 791 henkilön syntymäaika oli tiedossa.

Sekä naisista että miehistä yli puolet oli epäiltynä eriasteisista pahoinpitelyrikkoksista (taulukko 22). Naisilla toiseksi yleisin rikostyyppi oli kunnianloukkaus, miehillä laiton uhkaus ja kunnianloukkaus.

Taulukko 22. Rikosluokat rasistisesta rikoksesta epäillyn sukupuolen mukaan vuonna 2010.

Rikosluokka	Miehet		Naiset		Kaikki	
	N	%	N	%	N	%
Pahoinpitely	407	61	88	58	495	60
Vahingonteko	30	5	4	3	34	4
Kunnianloukkaus	78	12	28	18	106	13
Laiton uhkaus	82	12	15	10	97	12
Kotirauhan rikkominen	25	4	8	5	33	4
Syrjintä	10	2	4	3	14	2
Muut	37	4	6	3	43	5
Yhteensä	669	100	153	100	822	100

Ikäluokittain tarkasteltuna pahoinpitelyt ovat yleisin rikostyyppi kaiken ikäisillä epäillyillä, mutta alle 45-vuotiaiden joukossa niiden osuus on suurempi kuin vanhemmilla ikäluokilla (taulukko 23). Edellisvuoteen verrattuna nuorimmat ja vanhimmat epäillyt olivat tarkasteluvuonna useammin epäiltynä pahoinpitelyrikkoksista. Alle 15-vuotiaiden epäiltyjen joukossa pahoinpitelyjen osuus kasvoi 14 prosenttiyksikköä ja yli 55-vuotiaiden joukossa kymmenen prosenttiyksikköä. Vanhempiin ikäluokkiin kuuluvat epäillyt olivat nuorempia useammin epäiltynä kunnianloukkauksista ja laittomista uhkauksista.

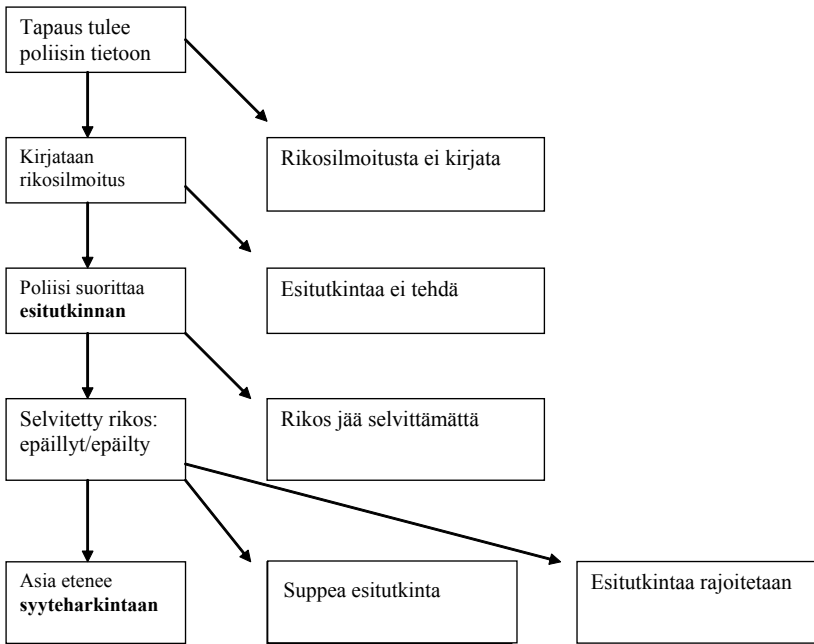
Taulukko 23. Rikosloukat rasistisesta rikoksesta epäillyn iän mukaan 2010 (%).

Rikosloukka	Alle 15 v.	15-24 v.	25-34 v.	35-44 v.	45-54 v.	Yli 55 v.	Kaikki
Pahoinpitely	72	71	63	51	35	39	61
Vahingonteko	2	4	6	5	4	3	4
Kunnianloukkaus	9	8	10	14	25	27	12
Laiton uhkaus	4	7	15	15	18	21	12
Kotirauhan rikkominen	13	3	2	3	6	-	4
Syrjintä	-	-	-	6	6	9	2
Muut	-	7	4	6	6	1	5
%	100	100	100	100	100	100	100
N	53	326	183	105	91	33	791¹

¹Rikoksesta epäiltyjä henkilöitä oli yhteensä 822, mutta vain 791 henkilön syntymäaika oli tiedossa.

5.2.11 Epäiltyjen rasististen rikosten eteneminen syyteharkintaan

Viimeiseksi rasistisia rikoksia tarkastellaan sen mukaan, missä vaiheessa niiden esitutkinta on ja kuinka suuri osa rikosepäilyistä on edennyt syyttäjälle syyteharkintaan. Tapausten etenemistä tästä eteenpäin syyttäjältä tuomioistuimeen tai tuomioistuimen ratkaisuja ei ole tässä mahdollista kuvata, sillä eri viranomaisten rekisterien yhdistäminen on hankalaa. Rasistisia piirteitä sisältävien rikosepäilyjen etenemisestä rikosprosessissa on tehty paikallinen tutkimus Poliisiammattikorkeakoulussa vuonna 2008. (Peutere 2008; Peutere & Kääriäinen 2010). Tutkimuksen kohteena olivat rikosepäilyt, jotka tulivat poliisin tietoon Helsingissä vuonna 2006.

Kuvio 9. Rikosprosessin eteneminen poliisilta syyttäjälle. (Peutere 2010; lähteenä käytetty: Helminen ym. 2005).

Kuvio 9 kuvaa rikosprosessin vaiheita syyteharkintaan asti. Rikosilmoituksen kirjaamiskynnys on matala. Esitutkintaviranomaisen tulee kirjata rikosilmoitus tapahtumasta, jota rikoksen uhri tai muu tapauksesta ilmoittava henkilö pitää rikoksena. Esitutinnan aloittamisen kynnyksen korkeampi kuin rikosilmoituksen vastaanottamisessa. Esitutkinta aloitetaan, jos on syytä epäillä rikoksen tapahtuneen. Esitutkinnassa on keskeistä selvittää, onko poliisin tietoon tulleet teko rikos ja kuka tai ketkä ovat asianomistajia ja rikoksesta epäiltyjä. Esitutkinta voidaan jättää tekemättä, jos kyseessä olevasta rikoksesta ei ole odotettavissa ankarampaa rangaistusta kuin sakkoa ja jos tekoa on kokonaisuudessaan pidettävä vähäisenä. Edellytyksenä on myös se, ettei asianomistajalla ole asiassa vaatimuksia. Tietyissä tilanteissa myös syyttäjä voi tutkinnanjohtajan esityksestä päättää, että esitutkintaa ei suoriteta tai että se lopetetaan. Yksinkertaisissa ja selvissä asioissa voidaan suorittaa suppea esitutkinta, jos rikoksesta ei ole odotettavissa ankarampaa rangaistusta kuin sakkoa ja jos asianomistajalla ei ole perusteltuja syitä vaatia laajaa esitutkintaa. Tällöin asia voidaan ratkaista ilman syyteharkintaa niin, että epäillylle henkilölle annetaan sakkoa. (Helminen ym. 2005.)

Taulukossa 24 on esitettynä päärikosepäilyjen esitutkinnan tila. Mukana tarkastelussa ovat vain alkuvuonna 2010 kirjatut rikosilmoitukset, sillä niissä esitutkinta on todennäköisimmin jo päättynyt. Kaikista alkuvuonna 2010 (1.1.2010–30.6.2010) kirjatuista, rasistisia piirteitä sisältävistä rikosepäilyistä esitutkinta oli saatu päätökseen 72 prosentissa helmikuuhun 2011 mennessä. Osuus on sama kuin edellisvuonna. Tutkinta oli vielä avoimena yhdessä kymmenesosassa ja tutkinta oli keskeytetty 18 prosentissa tapauksista. Keskeytetty juttu voidaan ottaa uudelleen tutkintaan, mikäli asiassa ilmenee myöhemmin jotain uutta.

Epäilyistä pahoinpitelyrikoksista kolmessa neljäsosassa esitutkinta on saatettu päätökseen. Edellisvuoden tapaan yleisimmin tutkinta on keskeytetty vahingontekotapauksissa, joista yli puolessa ei ole saatu riittävää selvyyttä tutkinnan päättämiseksi. Vahingonteoille on tyyppillistä, ettei tekijän henkilöllisyydestä ole tietoa, jolloin tutkinta keskeytetään. Avoin esitutkinta on yleisin syrjintätapauksissa, joista yhden viidesosan esitutkinta oli helmikuussa 2011 vielä kesken.

Kun esitutkinta on saatu päätökseen, juttu lähetään pääsääntöisesti syyttäjälle syyteharkintaan. Asiaa ei lähetetä syyttäjälle, jos esitutkinnassa on käynyt ilmi, ettei tapaus täytä minkään rikoksen tunnusmerkkejä. Asiaa ei lähetetä syyttäjälle myöskään silloin, jos ketään ei voida panna syytteeseen tai muuta vaadetta esittää. Näin menetellään, jos esimerkiksi rikoksesta epäilty on alle 15-vuotias, asianomistajalla ei ole asiassa vaatimuksia ja kyseessä ei ole virallisen syytteen alainen rikos, tai jos syyteoikeus on vanhentunut. (Helminen ym. 2005.)

Myös rikoksen sovittelu on tietyissä tilanteissa mahdollista, mikäli osapuolet sitä vapaaehtoisesti haluavat. Sovittelussa rikoksesta epäilty ja uhri voivat kohdata toisensa luottamuksellisesti puolueettoman henkilön välityksellä, käsitellä rikoksesta sen uhrille aiheutuneita henkisiä ja aineellisia haittoja sekä pyrkiä omatoimisesti sopimaan toimenpiteistä niiden hyvittämiseksi. (Laki rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta 9.12.2005/1015.) Tämän selvityksen aineistosta ei kuitenkaan ole saatavilla tietoa siitä, kuinka suuri osa rikosepäilyistä on soviteltu.

Taulukko 24. Epäiltyjen rasististen rikosten esitutkinnan tila rikosluokkien mukaan (%) (1.1.2010–30.6.2010 kirjatut jutut)

	Pahoinpitely	Vahingonteko	Kunnianloukkaus	Laiton uhkaus	Kotirauhan rikkominen	Syrjintä	Muut	Kaikki
Avoin juttu	9	9	13	9	6	19	8	10
Tutkinta keskeytetty	15	59	9	4	13	-	25	18
Tutkinta päättynyt	76	32	78	87	81	81	67	72
%	100	100	100	100	100	100	100	100
N	281	69	90	70	32	16	24	582

Alkuvuonna ilmoitetuista rikosepäilyistä 421:n esitutkinta oli saatettu päätökseen. Näistä 58 prosenttia eteni syyttäjälle syyteharkintaa varten. Osuus on kaksi prosenttiyksikköä pienempi kuin edellisvuonna. Pahoinpitelyepäilyistä syyttäjälle eteni 69 prosenttia, edellisvuonna osuus oli 64. Harvinaisinta tapauksen eteneminen syyteharkintaan oli syrjintäepäilyjen kohdalla, joiden joukossa osuus oli vajaa yksi neljäsosa. Edellisvuonna syrjintäepäilyistä 88 prosenttia eteni syyttäjälle. Tulee kuitenkin huomata, että syrjintäepäilyjen määrä on hyvin pieni. Vahingontekojen ja laittomien uhkausten osalta syyteharkintaan edenneiden tapausten osuus laski kymmenen prosenttiyksikköä edellisvuodesta.

Taulukko 25. Rikosepäilyiden eteneminen syyteharkintaan rikosluokittain vuonna 2010 (%) (1.1.2010–30.6.2010 kirjatut jutut)

Syyttäjälle	Pahoimpitely	Vahingonteko	Kunnianloukkaus	Laiton uhkaus	Kotirauhan rikkominen	Syrjintä	Muut	Kaikki
Ei	31	41	66	61	31	77	13	42
Kyllä	69	59	34	39	69	23	87	58
%	100	100	100	100	100	100	100	100
N	213	22	70	61	26	13	16	421

5.3 Uskontoon tai elämäkatsomukseen perustuvat viharikokset

Poliisilla ei ole käytössään rikosilmoitusluokitusta muille kuin rasisille viharikoksille, minkä vuoksi uskontoon tai elämäkatsomukseen perustuvia viharikoksia on etsitty rikosilmoitustietokannasta ainoastaan erilaisten hakusanojen avulla. Poliisin ohjeistus rasismikoodin käytölle ei koske tapauksia, joissa teon motiivi olisi liittynyt uhrin uskontoon. Joissakin tapauksissa on kuitenkin vaikea tarkalleen sanoa, onko teon syynä ollut etninen tausta vai uskonto, ja joskus kyseessä voivat olla selvästi molemmat motiivit. Vuonna 2010 poliisin rasismikoodilla merkitsemistä tapauksista kuusi oli sellaisia, joissa rikosilmoitukseen kirjatun selostuksen mukaan uskonto vaikutti ensisijaiselta motiivilta ja tapaukset on siksi tässä selvityksessä luokiteltu uskontoon perustuviksi viharikoksiksi.

5.3.1 Varsinaiset viharikokset

Tarkasteluvuodelta löytyi yhteensä 52 rikosilmoitusta, joissa teko liittyi uskonnolliseen taustaan tai elämäkatsomukseen. Tämä on vähemmän kuin edellisvuonna, jolloin tapauksia löytyi 83 (taulukko 26). Ilmoitukset sisälsivät 57 päärikosta, eli kuhunkin asianomistajaan kohdistunutta vakavinta rikosepäilyä (ks. liitetaulukko 2).

Taulukko 26. Rikosilmoitusten tapahtumatilanteet epäillyissä uskonnolliseen taustaan perustuvissa viharikoksissa vuonna 2010.

Tapahtumatilanne	Islam	Kristin-usko	Juutalaisuus	Muut	Ei tietoa mikä uskonto	Kaikki uskonnot
Sanalliset loukkaukset, uhkaukset ja häirinnät	8	14	2	2	4	30
Yksisuuntainen pahoinpitelyrikkos	2	4	1	0	4	11
Omaisuusrikkokset (esim. vahingonteot, varkaudet)	4	1	1	0	1	7
Syrjintäjutut	0	0	0	0	2	2
Tappelut, mollemminpuolisia rikoksia	0	0	0	0	1	1
Sanallisesta provokaatiosta tehty rikos	1	0	0	0	0	1
Yhteensä	15	19	4	2	12	52
Tapausten määrä vuonna 2009	14	44	10	5	10	83

Islaminuskoon ja muslimeihin kohdistuvat viharikokset

Vuoden 2010 aikana poliisille tehtiin yhteensä 15 ilmoitusta rikosepäilyistä, joihin liittyi ennakkoluuloja islaminuskoa tai muslimeja kohtaan. Edellisellä vuonna ilmoituksia oli yksi vähemmän. Kuten edellisvuonna, suurin osa ilmoituksista oli sanallisista rikoksista. Kaksi ilmoitusta koski asianomistajan kannyykkään tuntemattomasta numerosta lähetettyjä häiritseviä tekstiviestejä.

Molemmissa tapauksissa tekijä jäi tuntemattomaksi. Tekijä jäi tuntemattomaksi myös tapauksessa, jossa asianomistajan asunnon oveen ja asuintalon rappukäytävään oli kirjoitettu loukkaavia tekstejä, muun muassa ”Muslims go home”. Yhdessä tapauksessa epäilty yritti etuilla asianomistajaa kioskijonossa ja samalla yritti ottaa hunnun tämän päästä. Tapauksen yhteydessä asianomistajaa nimitettiin ”eläimeksi” ja ”muslimiksi”. Asiasta kirjattiin ilmoitus kunnianloukkauksesta ja tapaus eteni syyteharkintaan.

Omaisuusrikoksista yksi kohdistui moskeijaan ja yksi islamilaisen säätiön omaisuuteen. Tekijää ei pystytty näissä tapauksissa selvittämään. Yhdessä vahingontekotapauksessa asianomistajan autoa naarmutettiin hänen ollessaan pysäköimässä sitä. Samassa yhteydessä rikoksesta epäillyt nimittivät asianomistajaa muslimiksi. Tapauksen tutkinta oli vielä kesken.

Yhdessä pahoinpitelytapauksessa ennestään tuntematon mies oli yöllä ravintolan edustalla ensin huutanut asianomistajalle halventavia huutoja liittyen tämän uskontoon ja kansallisuuteen, minkä jälkeen oli puskenut asianomistajaa kasvoihin otsalla. Asianomistaja ei saanut vakavia vammoja, ja hän ilmoitti myöhemmin toivovansa, että asian tutkinta lopetetaan. Toinen ilmoitus koski linja-autossa tapahtunutta tilannetta, jossa asianomistaja syytti kuskia tönimisestä ja kertoi kuskin todenneen tapauksen yhteydessä, ettei pidä muslimeista.

Uskontoon liittyvästä provokaatiosta tehtyjä tapauksia oli yksi. Asianomistaja oli ravintolassa sanonut islaminuskoon liittyviä herjauksia, mistä provosoituneena seurueessa ollut muslimi oli pahoinpidellyt hänet. Asiassa ei nostettu syytettä, sillä asianomistaja ilmoitti myöhemmin peruvansa rangaistusvaatimuksensa lievästä pahoinpitelystä.

Kristinuskoon ja kristittyihin kohdistuvat viharikokset

Tarkasteluvuodelta löytyi yhteensä 19 rikosilmoitusta kristinuskoa kohtaan tehdyistä viharikoksista. Ilmoitusten määrä on pienempi kuin edellisvuonna, jolloin se oli 44, mutta suurempi kuin vuonna 2008 jolloin ilmoituksia oli 15. Taulukossa 27 on kuvattu tarkemmin, mihin kristinuskon suuntaukseen tapaukset ovat kohdistuneet. Yksittäisistä suuntauksista eniten rikoksia kohdistui lestadiolaisuuteen tai lestadiolaisiin. Kuudessa tapauksessa kohteena oli kristinuskon tai kristitty henkilö, eikä suuntauksesta ole tarkempaa tietoa. Lisäksi kaksi tapausta kohdistui luterilaisen kirkon omaisuuteen tai luterilaiseen henkilöön, mutta luterilaisuutta ei ollut erikseen mainittu. Kyseessä voi siis myös näissä tapauksissa olla yleisesti kristinuskoa vastaan kohdistuneista rikoksista. Jehovan todistajat olivat kohteena kolmessa ja helluntailaisuus yhdessä ilmoituksessa.

Taulukko 27. Kristinuskoon kohdistuneet viharikokset: tarkempi kuvaus suuntauksesta.

Kristinuskoko: tarkempi kuvaus	N
Lestadiolaisuus	7
Kristinuskoko (ei tarkempaa määrittystä)	6
Jehovan todistajat	3
Luterilaisuus	2
Helluntailaisuus	1
Yhteensä	19

Kristinuskoon tai kristittyihin kohdistuneista rikoksista suurin osa (14) on sanallisia loukkauksia, uhkauksia ja häirintää (taulukko 26). Neljä kunnianloukkausta ja laitonta uhkausta tapahtui internetissä. Kaksi ilmoitusta koski blogikirjoituksia, joissa lestadiolainen asianomistaja ja yleisesti lestadiolaiset yhdistettiin pedofiliaan. Kolmessa tapauksessa asianomistajaa oli häiritty puhelimitse, yhdessä tapauksessa sama henkilö oli häirinnyt naispappia jo pidemmän aikaa ja lähettänyt tälle muun muassa naispappeja loukkaavia runoja tekstiviesteillä. Kolmessa laittomassa uhkauksessa rikoksesta epäiltynä on asianomistajan ei-kristitty sukulainen tai entinen puoliso. Kahdessa näistä tapauksista asianomistajalla ja epäillyllä on yhteisiä lapsia, ja uhkauksen syyinä oli lasten osallistuminen kristillisiin tapahtumiin.

Kristittyihin kohdistuneita pahoinpitelyepäilyjä löytyi neljä. Yhdessä tapauksessa jehovantodistaja oli pahoinpidelty rappukäytävässä hänen ollessaan jakamassa uskonnollista lehteä. Rapussa asuva mies oli lyönyt asianomistajaa, ja tämän jälkeen repinyt loput lehdet sekä asianomistajan kantaman raamatun. Asianomistaja perui rangaistusvaatimuksensa lievästä pahoinpitelystä, ja tutkinta päätettiin. Toisessa tapauksessa tutut henkilöt olivat pahoinpidelleet lestadiolaisen asianomistajan. Asianomistaja kertoi joutuvansa aina pahoinpideltyksi uskontonsa takia käydessään tapahtuma- paikkakunnalla.

Omaisuusrikosta koskevassa tapauksessa kirkon läheisyyteen oli jätetty lappuja, joissa oli kristinuskoa loukkaavia ja ”jumalaa pilkkaavia” tekstejä.

Juutalaisuuteen ja juutalaisiin kohdistuvat viharikokset

Juutalaisuuteen ja juutalaisiin kohdistuneita viharikoksia koskevia rikosilmoituksia löytyi tarkasteluvuodelta neljä kappaletta. Kuten kristittyihin kohdistuneet viharikokset, myös juutalaisiin kohdistuneet vähenivät edellisvuodesta, jolloin ilmoituksia löytyi kymmenen. Kaksi ilmoitusta oli sanallisista loukkauksista ja uhkauksista. Toisessa asianomistajalle oli tullut kinaa naapurin kanssa auton pysäköintipaikasta tiellä, ja naapuri oli riidan yhteydessä haukkunut asianomistajan perhettä ”köyhiksi juutalaisiksi”.

Yksi ilmoitus koski vahingontekoa. Tässä kerrostalon rappukäytävään oli piirretty hakaristi ja daavidintähti. Yhdessä tapauksessa asianomistaja oli pahoinpidelty, koska hänellä oli rikoksesta epäillyn mielestä juutalainen sukunimi.

Muut uskontoon perustuvat viharikokset

Rikosilmoituksia muihin, nimettyihin uskontoihin tai elämäkatsomuksiin kohdistuvista tapauksista löytyi kaksi (taulukko 26). Molemmat koskivat uhkaavia tekstiviestejä, joita oli lähetetty vapaa-ajattelijoihin kuuluville asianomistajille.

Tarkasteluvuodelta löytyi yhteensä 12 rikosilmoitusta, joista ei käy ilmi, mihin uskontoon rikos kohdistui. Kahdeksassa tapauksessa rikoksen motiivina oli, että asianomistaja ei edustanut samaa uskontoa kuin epäilty. Esimerkiksi eräässä vahingontekotapauksessa asianomistaja epäili, että hänen autonsa vahingoittamisen takana ovat samat henkilöt jotka ovat uhkailleet häntä ”liittyen kirkon juttuihin” koska hän ”ei ole hengenmiehiä”. Yksi ilmoitus koski tapausta, jossa veli pahoinpiteli ja uhkaili sisartansa, koska ”ei voi sietää häntä erilaisen uskon takia”.

Yksi syrjäntäepäilyä koskeva ilmoitus oli tehty työpaikkailmoituksesta, jossa todettiin että ”valitun tulee olla ev.lut. seurakunnan jäsen”. Toisessa löytyneessä syrjäntätapauksessa epäillään, että asianomistajan nimittämättä jättämisen syynä on ollut hänen ”uskonnollinen vakaumuksensa”, ja pyydetään tutkimaan, onko asiassa syyllistytty työsyriintään. Tarkasteluvuodelta löytynyt molemminpuolinen tappelutilanne tapahtui vastaanottokeskuksessa, missä kahdelle asukasryhmälle syntyi riitaa muun muassa uskontoon liittyvistä asioista. Neljä ilmoitusta koski sanallisia loukkauksia ja uhkauksia. Esimerkiksi eräässä tapauksessa asianomistajilla oli tullut ravintolassa riitaa ”uskonnollisista asioista” epäiltyjen kanssa, minkä seurauksena epäillyt olivat uhanneet asianomistajien henkeä.

5.3.2 Muu tutkinta -tapaukset

Tarkasteluvuodelta löytyi yhteensä kuusi muu tutkinta -ilmoitusta, joihin liittyi ennakkoluuloja tai vihamielisyyttä jotain uskontoa tai sen edustajia kohtaan. Kaikki ilmoitukset koskivat sanallisia loukkauksia, ja kolme oli tehty internetissä.

Kristinusko oli kohteena kahdessa, juutalaisuus myös kahdessa, islam yhdessä ja ateismi yhdessä tapauksessa. Toisessa kristinuskoon kohdistuneista tapauksista seurakunnalle oli lähetetty sähköpostia, jossa uhattiin polttaa kaikki alueen kirkot. Toisessa juutalaiseen kohdistuneista tapauksista juutalaisen perheen autoon oli kiinnitetty Hitlerin kuva. Tapauksessa, jossa kohteena oli islam, oli internetissä uhattu polttaa islamilainen päiväkotiki. Ateismiin kohdistuneessa tapauksessa ilmoittaja kertoi, että internetin keskustelupalstalla on kirjoituksia, jotka loukkaavat ateisteja ja epäili, että ne täyttävät rikoksen tunnusmerkistön.

5.4 Seksuaaliseen suuntautumiseen, sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun perustuvat viharikokset

5.4.1 Varsinaiset viharikokset

Tarkasteluvuodelta löytyi yhteensä 41 rikosilmoitusta, joissa teon motiivi liittyy uhrin oletettuun tai todelliseen seksuaaliseen suuntautumiseen (taulukko 28). Tapausten määrä kasvoi edellisvuodesta, jolloin niitä löytyi yhteensä 31. Rikosilmoitukset sisälsivät 157 päärrikosta (ks. liitetaulukko 3).

Suurin osa ilmoituksista koski sanallisia loukkauksia tai uhkauksia (21) ja yksisuuntaisia pahoinpitelyrikoksia (15). Eräässä kunnianloukkaus-tapauksessa asianomistajien naapuri huusi loukkauksia pihalla niin suureen ääneen, että ne kuuluivat seuraavaan naapuriin. Hän huusi muun muassa että ”kaikki homot ja lesbot ovat tyhmiä” ja nimitti asianomistajien asuntoa ”homokukkulaksi”. Toisessa kunnianloukkausta koskevassa ilmoituksessa asianomistaja kertoi saaneensa loukkaavia tekstiviestejä sen jälkeen, kun sanomalehden mielipidepalstalla julkaistiin hänen lähettämänsä kirjoitus, jossa toivotettiin seksuaalivähemmistöt tervetulleiksi seurakuntiin. Uhkaustapauksista yksi esimerkki on tapaus, jossa asianomistajan asunnon ovi oli töhritty verellä ja siihen oli kirjoitettu asianomistajan nimi. Asianomistajan mielestä uhkaus oli liitettävissä hänen seksuaaliseen suuntautumiseensa

ja kuulumiseensa seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen oikeuksia ajavaan Seta-järjestöön.

Suurin osa (10) pahoinpitelyistä tapahtui ulkona, esimerkiksi kadulla, tai ravintoloissa tai niiden edustalla. Esimerkki pahoinpitelytapauksesta on tapaus, jossa tuntematon mies tuli ulkona haukkumaan asianomistajaa ”homopojaksi” ja löi. Poliisi merkitsi tapauksen rasismikoodilla. Yhdessä tapauksessa asianomistaja oli ravintolassa ollessaan pyytänyt ravintolan omistajaa tilaamaan taksin itselleen ja kaverilleen, minkä jälkeen omistaja oli alkanut nimittelemään asianomistajaa homoksi ja käskenyt poistua ravintolastaan. Molemmipuolinen suokopu päättyi siihen, että ravintolan omistaja heitti asianomistajan maahan ravintolan edustalle. Eräässä tapauksessa asianomistaja meni avopuolisonsa kanssa hakemaan koiraa, joka oli ollut hänen vanhempiansa luona hoidossa. Avattuaan oven asianomistajan isä kävi asianomistajan kimppuun ja pahoinpiteli hänet. Tapauksen yhteydessä isä uhkasi tappaa asianomistajan ja pilkkasi tätä homoudesta.

Kahdessa tapauksessa epäiltiin seksuaalisen suuntautumiseen perustuvaa syrjintää. Toisessa vahtimestari poisti henkilöt ravintolasta ja nimitteli tapahtuman yhteydessä ”vitun lepakoiksi”. Toisessa tapauksessa asianomistaja oli irtisanottu työpaikastaan hänen rekisteröityään parisuhteen samaa sukupuolta olevan henkilön kanssa. Asianomistaja kertoi, että työnantaja onnitteli häntä ja irtisanoi samalla lauseella.

Yksi ilmoitus koski molemminpuolista tappelutilannetta ravintolassa. Tilanne sai alkunsa, kun toinen tappelun osapuolista jutteli tuttavalleen ja halasi tätä, minkä seurauksena toinen osapuoli nimitteli tätä lesboksi. Tarkasteluvuodelta löytyi yksi omaisuusrikos, jossa asianomistajan autosta oli rikottu takavalo ja tuulilasiin oli jätetty viesti. Asianomistaja epäili, että teko johtui siitä, että hän asuu samaa sukupuolta olevan henkilön kanssa. Provo-kaatiojutussa rikoksesta epäillylle oli tullut ravintolassa riitaa, joka liittyi hänen seksuaaliseen suuntautumiseensa ja hänet poistettiin ravintolasta. Tästä provosoituneena hän ampui taljajousella ravintolan terassille.

Aineistosta löytyi viisi tapausta, joissa motiivi liittyy uhrin oletettuun tai todelliseen sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun (taulukko 28). Edellisenä vuonna vastaavia tapauksia löytyi kolme. Yhdessä näistä asianomistaja koki joutuneensa syrjityksi terveyskeskuksessa sukupuolenvaihdosleikkauksen vuoksi.

Taulukko 28. Seksuaaliseen suuntautumiseen, sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun perustuvien epäiltyjen viharikosten tapahtumatilanteet vuonna 2010.

Tapahtumatilanne	Seksuaalinen suuntautuminen	Sukupuoli-identiteetti/sukupuolen ilmaisu
	N	N
Sanalliset loukkaukset, uhkaukset ja häirinnät	21	1
Yksisuuntainen pahoinpitelyrikos	15	
Syrjintäjutut	2	3
Tappelut, molemminpuolisia rikoksia	1	
Omaisuusrikokset (esim. vahingonteot, varkaudet)	1	1
Sanallisesta provokaatiosta tehty rikos	1	
Yhteensä	41	5

5.4.2 Helsinki Pride -tapaus

Edellä on tarkasteltu seksuaaliseen suuntautumiseen, sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun perustuvia viharikoksia rikosilmoitustasolla. Tarkasteluvuonna yksi rikosilmoitus sisälsi poikkeuksellisen monta päärikosta. Kyseessä oleva tapaus on seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen oikeuksia ajaneeseen Helsinki Pride -kulkueeseen tehty kyynelkaasuisku, joka tapahtui Helsingissä kesällä 2010. Tapauksesta kirjattu rikosilmoitus sisältää yhteensä 90 päärikosta, joista 89 kohdistui luonnollisiin henkilöihin ja yksi tapahtuman järjestäneeseen tahoon. Nämä päärikokset muodostavat yli puolet koko tarkasteluvuodelta löytyneistä päärikoksista (157). Epäiltyjä tapaukseen liittyy kolme. Poliisi on tapauksen yhteydessä käyttänyt rasismikoodia yleisenä viharikoskoodina, ja merkinnyt rikosilmoituksen.

Kaikki 89 henkilöihin kohdistunutta päärıkosepäilyä koskivat pahoinpitelyjä. Niiden lisäksi sivurıkoksena kirjattiin epäilyjä poliittisten toimintavapauksien loukkaamisesta. Järjestöön kohdistunut päärıkosepäily koski poliittisten toimintavapauksien loukkaamista, minkä lisäksi sivurıkoksena kirjattiin kokouksen estäminen. Tapauksesta nostettiin syytteet ja käräjäoikeuden tuomioista uutisoitiin tiedotusvälineissä.

Tuomiot tulivat kaikkiaan 88:sta pahoinpitelystä ja 71:stä poliittisten toimintavapauksien loukkaamisesta. Syyte kokouksen estämisestä hylättiin. Teon motiivi, eli iskun kohdistaminen nimenomaan seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen oikeuksia ajaneeseen kulkueeseen, otettiin huomioon tuomioita ankaroitavana tekijänä. Rikoksesta epäilty tuomittiin neljän kuukauden ehdollisiin vankeusrangaistuksiin. Oikeus määräsi iskun uhreille korvauksia 200, 400 tai 600 euroa heidän vammojensa mukaan. Osa iskun uhreista valitti käräjäoikeuden tuomioista, ja syytteiden käsittely jatkuu hovioikeudessa.

5.4.3 Muu tutkinta -tapaukset

Varsinaisten rikosilmoitusten lisäksi tarkasteluvuoden aineistosta löytyi neljä sellaista muu tutkinta -ilmoitusta, joissa oli seksuaaliseen suuntautumiseen liittyvä vihamotiivi. Yhdessä ilmoitetaan, että vankilassa olleelta asianomistajalta on eväty valvomaton tapaaminen hänen puolisonsa kanssa. He ovat rekisteröidyssä parisuhteessa ja asianomistaja epäilee että tapaamisen estäminen johtuu hänen seksuaalisesta suuntautumisestaan. Toisessa ilmoituksessa naapuri esti asianomistajan kulun peltojensa yli talvella, vaikka muut ihmiset saivat kulkea samaa reittiä. Kuulusteluissa naapuri ilmaisi, ettei pidä asianomistajasta koska tämä on lesbo ja haukkui tätä. Kolmas juttu oli kirjattu erään paikkakunnan Pride-tapahtuman järjestäjän saamasta puhelusta, jossa uhattiin räjähdyksellä, mikäli tapahtumaa ei peruta. Neljännessä tapauksessa ilmoittaja pyytää poliisia tutkimaan, syylistyykö epäilty henkilö rikokseen internetin blogikirjoituksessaan. Kirjoituksessa epäilty ehdottaa muun muassa että seksuaalivähemmistöt merkittäisiin jonkinlaisin käsivarsimerkein.

Lisäksi aineistosta löytyi yksi tapaus, jossa teon motiivi liittyi uhrin sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun. Tapaus koskee lipputarastajan toimintaa linja-autossa, ja ilmoittaja halusi, että transsukupuolisten ihmisten syrjiminen lopetetaan.

5.5 Vammaisuuteen perustuvat viharikokset

5.5.1 Varsinaiset viharikokset

Aineistosta löytyi 21 ilmoitusta, joissa teon motiivi liittyi vammaisuuteen. Edellisenä vuonna ilmoituksia löytyi 32. Ilmoitukset sisälsivät 25 päarikosta (ks. liitetäulukko 4). Eniten ilmoituksia oli syrjintätapauksista (taulukko 29). Esimerkiksi eräässä tapauksessa näkövammaiselta asianomistajalta oli evätty sisäänpääsy ravintolaan opaskoiran kanssa. Toisessa tapauksessa pyydetään tutkimaan, syyllistyykö yliopisto syrjintään kun se toistuvasti järjestää tilaisuuksia paikoissa, joiden esteellisyden vuoksi kaikki eivät voi osallistua tilaisuuksiin. Asianomistaja oli saanut kutsuja juhliin, joihin hän ei pystynyt osallistumaan koska liikkuu pyörätuolilla.

Toiseksi yleisimmin ilmoitukset koskivat sanallisia rikoksia. Eräs asianomistaja oli koululainen, jota kiusattiin koulussa neurologiseen oireyhtymään liittyvien oireiden vuoksi. Koulukiusaajat olivat perustaneet internetin irc-galleriaan sivut, joilla haukuttiin asianomistajaa. Asiasta oli tehty rikosilmoitus kunnianloukkauksesta. Yksisuuntaisia pahoinpitelyrikoksia löytyi yhteensä neljä. Yhdessä tapauksessa asianomistajan ulkonäöltä tuntema nainen kävi hänen kimppuunsa kadulla, nimitteli vammaiseksi ja löi. Kaksi ilmoitusta koski omaisuusrikoksia. Yhdessä vahingontekotapauksessa naapuri oli hajottanut asianomistajan ulkolyhdyt, ja asianomistaja epäili teon johtuneen osittain siitä, että hän on kuuro. Molemmipuolisia rikoksia sisältäneitä tappelutilanteita löytyi yksi. Kahden seurueen välinen tappelu sai alkunsa, kun toisessa seurueessa ollutta näkövammaista oli kiusattu ja hänen sokeankeppiinsä oli tartuttu.

Taulukko 29. Vammaisiin henkilöihin kohdistuneiden epäiltyjen viharikosten tapahtumatilanteet vuonna 2010.

Tapahtumatilanne	2010
Syrjintäjutut	8
Sanalliset loukkaukset, uhkaukset ja häirinnät	6
Yksisuuntainen pahoinpitelyrikos	4
Omaisuusrikokset (esim. vahingonteot, varkaudet)	2
Tappelut, molemmipuolisia rikoksia	1
Sanallisesta provokaatiosta tehty rikos	0
Yhteensä	21

5.5.2 Muu tutkinta -tapaukset

Aineistosta löytyi yhteensä seitsemän sellaista muu tutkinta -tapausta, joissa teon motiivi liittyy uhrin vammaisuuteen. Neljässä näistä oli syrjinnän piirteitä. Esimerkiksi eräässä tapauksessa linja-auton kuljettaja kieltäytyi ottamasta pyörätuolilla liikkunutta henkilöä auton kyytiin. Kuljettaja ilmoitti, että pyörätuolia ei oteta kyytiin ruuhka-aikana. Toisessa tapauksessa taksikuski ei suostunut ottamaan kyytiin opaskoiran kanssa liikkunutta henkilöä.

Kolme muu tutkinta -tapausta koskivat sanallisia loukkauksia. Yhdessä tapauksessa sama henkilö häiritsi ja nimitteli ilmoittajaa toistuvasti sen vuoksi, että hän hoiti kehitysvammaisia henkilöitä samassa taloyhtiössä jossa häiritsijä asui.

6 YHTEENVETO

Tässä selvityksessä on kuvailtu viharikoksia, jotka ovat tulleet poliisin tietoon vuonna 2010. Aineisto muodostuu poliisin valtakunnallisista rikosilmoitustiedoista. Selvitys on jatkoa rasistisen rikollisuuden vuosiselvityksille, joita on tehty vuodesta 1998 lähtien sisäasiainministeriön poliisiosastolla ja Poliisiammattikorkeakoulussa. Vuonna 2009 rasistisen rikollisuuden seuranta laajennettiin, ja selvityksissä ryhdyttiin tarkastelemaan myös muita rikoksia, joissa teon syy liittyy uhrin edustamaan viiteryhmään. Viharikoksiksi on määritelty henkilöä, ryhmää, jonkun omaisuutta, instituutiota tai näiden edustajaa kohtaan tehdyt rikokset, joiden motiivina ovat ennakkoluulot tai vihamielisyys uhrin oletettua tai todellista etnistä tai kansallista taustaa, uskonnollista vakaumusta tai elämänkatsomusta, seksuaalista suuntautumista, sukupuoli-identiteettiä, sukupuolen ilmaisua tai vammaisuutta kohtaan.

Suomen rikoslaisissa ei ole määritelty rikosnimikkeitä rasistinen rikos tai viharikos, vaan vastaava motiivi on huomioitu rikoslaisissa siten, että se voi koventaa rikoksesta annettavaa rangaistusta. Poliisilla on rikosilmoitusjärjestelmässä käytössään tilastollista seuranta varten rasismijuttuluokitus, jolla tulee ohjeiden mukaan merkitä kaikki rasistisesti motivoituneet rikokset. Muille viharikoksille ei toistaiseksi ole omaa koodia. Toisaalta rasismikoodiakaan ei merkitä kaikkiin sen vaatimiin tapauksiin. Näistä syistä tätä selvitystä varten aineisto on poimittu rikosilmoitustietokannasta osin erilaisia hakusanoja käyttäen, osin rasismikoodia hyödyntäen. Hakuehdoilla löytyneiden ilmoitusten luokittelu viharikoksiksi on perustunut rikosilmoituksen sisältämään, poliisin vapaamuotoisesti kirjaamaan kuvaukseen tapahtuman kulusta. Selvityksen aineistossa on tarkalleen ottaen kyse rikosepäilyistä,

ei rikoksista, sillä tietoa syyttäjien tai tuomioistuinten päätöksistä tapausten suhteen ei ole.

Tarkasteluvuodelta löytyi kaikkiaan 860 rikosilmoitusta, jotka luokiteltiin epäillyiksi viharikoksiksi. Luku on 15 % pienempi kuin edellisenä vuonna, jolloin tapauksia löytyi 1007. Viharikoksista 86 prosenttia luokiteltiin rasistisiksi rikoksiksi. Uhrin uskonnolliseen taustaan perustuvien viharikosten osuus oli 6 prosenttia, seksuaaliseen suuntautumiseen 5 prosenttia sekä vammaisuuteen 2,4 prosenttia. Sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun perustuvia viharikoksia löytyi viisi (0,6 %).

6.1 Rasistiset rikokset

Kuten aikaisemmissakin vuosiselvityksissä, tässä selvityksessä rasistisiksi rikoksiksi on luokiteltu pääsääntöisesti kaikki rikosepäilyt, joita uhri, poliisi tai muu asianosainen pitää rasistisina tai joihin sisältyy selvästi halventavaa rasistisista kielenkäyttöä. Tarkasteluvuodelta löytyi yhteensä 741 rikosilmoitusta rasistisia piirteitä sisältävistä tapauksista. Tämä on 146 juttua vähemmän kuin edellisenä vuonna.

Rasistisista rikosjutuista yli kolmasosa (37 %) sisälsi pelkkiä sanallisia rikoksia, kuten loukkauksia ja uhkauksia. Suunnilleen yhtä suuri osa tapauksista (38 %) sisälsi fyysisiä väkivallan tekoja. Suurimmassa osassa tapauksista tapauksen kuvauksen perusteella kyse oli kantaväestöön kuuluvien etnisiin tai kansallisiin vähemmistöihin kohdistamasta rasismista.

Rasistisiksi luokitellut rikosjutut sisälsivät yhteensä 1168 päärikosnimikettä eli yhteen asianomistajaan kohdistunutta vakavinta rikosnimikettä. Yleisin päärikosnimike oli edellisten vuosien tapaan pahoinpitely, joita oli 31 prosenttia kaikista päärikoksista. Muut yleisimmät rikosnimikkeet olivat kunnianloukkaus (15 %), laiton uhkaus (14 %) ja lievä pahoinpitely (12 %). Yhteensä eri asteisten pahoinpitelyrikosten ja niiden yritysten osuus kaikista päärikosnimikkeistä oli lähes puolet (47 %). Yleisimmät tapahtumapaikat rasistisia piirteitä sisältäneissä rikosepäilyissä olivat julkinen ulkoilmapaikka, kuten tie, katu tai tori sekä ravintolat ja niiden edustat. Edellisvuodesta poiketen seuraavaksi yleisin tapahtumapaikka oli uhrin asuintalon piha tai porraskäytävä, jossa vuonna 2010 tapahtui 14 prosenttia rikosepäilyistä (2009, 13 %). Aikaisempien vuosien tapaan suurin osa rasistisista rikoksista tehtiin illan ja yön aikana.

Asianomistajista suurin osa oli miehiä (69 %). Iältään sekä mies- että naispuolisista asianomistajista suurin osa oli 15–24 -vuotiaita. Kuten edellisena vuonna, miesten joukossa pahoinpitelyrikokset olivat yleisempiä kuin naisilla, kun taas naiset olivat miehiä tyypillisemmin uhreina kunnianlouk-

kausrikoksissa. Rikoksesta epäillyistä suurin osa oli Suomen kansalaisia (80 %), miehiä (81 %), ja he olivat iältään yleisimmin 15–24 -vuotiaita.

Suurin osa (58 %) epäiltyjen rasististen rikosten asianomistajista oli Suomen kansalaisia. Heistä kolmasosa (31 %) oli syntynyt muualla kuin Suomessa. Osa Suomessa syntyneistä ja suomalaisista asianomistajista on ilmoituksen kuvauksen perusteella kuulunut romanivähemmistöön, osa taas on ollut esimerkiksi Suomessa syntyneitä maahanmuuttajien lapsia. Ulkomaan kansalaisista yleisimmin uhreiksi joutuivat somalit, venäläiset ja irakilaiset. Kun uhrien määrä suhteutetaan Suomessa asuvien ulkomaan kansalaisten määrään, yleisimmin rasististen rikosten kohteeksi vuonna 2010 joutuivat somalit. Myös Euroopan perusoikeusviraston vuonna 2008 tekemä kyselytutkimus kertoo somalien huonosta asemasta Suomessa (FRA 2009). Tutkimuksen mukaan Suomessa asuvat somalit ovat yksi eniten syrjintää ja rasistista väkivaltaa kohtaavista vähemmistöryhmistä Euroopassa.

Alueellisesti tarkasteltuna suurin osa rikosilmoituksista kirjattiin Helsingissä (29 %). Pääkaupunkiseudulla kirjattiin yhteensä 42 prosenttia kaikista rasistisia piirteitä sisältäneistä rikosilmoituksista. Helsingissä kirjattujen rikosilmoitusten määrä väheni vuodesta 2009, kuten myös muissa suuremmissa kaupungeissa kirjattujen ilmoitusten määrä. Joissain pienemmissä kunnissa kirjattiin enemmän ilmoituksia kuin vuotta aiemmin. Muutokset voivat johtua yhtä suuressa osin kirjaustapojen muutoksista kuin todellisesta kasvusta rasistisen rikollisuuden määrässä.

6.2 Uskontoon tai elämänskatsomukseen perustuvat viharikokset

Uskontoon perustuvia viharikostapauksia löytyi tarkasteluvuodelta 52. Tämä on vähemmän kuin edellisvuonna, jolloin rikosilmoituksia löytyi 83. Tapauksien luokittelu viharikoksiksi perustui pääasiassa joko uhrin omaan näkemykseen teon syystä tai epäillyn halventavaan puheeseen rikostilanteessa.

Yhteensä 19 tapauksessa epäilty viharikos kohdistui kristinuskoa kohtaan. Edellisvuonna tällaisia tapauksia oli enemmän, 44, ja vuonna 2008 tapauksia löytyi 15. Osassa tapauksista kohteena olivat kristityt tai kristinusko ylipäättään, osassa haukkumasanat tai uhkaukset viittasivat tarkemmin tiettyyn kristinuskon suuntaukseen, kuten Jehovan todistajiin tai lestadiolaisiin. Juutalaisia kohtaan tehtyjä viharikoksia löytyi neljä, kun vuonna 2009 tällaisiksi tapauksiksi luokiteltiin 10 rikosilmoitusta. Islaminuskoa tai muslimeja kohtaan tehdyissä viharikosten määrässä ei ollut juuri eroa verrattuna edellisvuoteen. Tapauksia löytyi tarkasteluvuodelta 15, kun vuonna 2009 määrä oli

14. Kahdessa tapauksessa teon kohteena olivat muut yksittäiset uskonnot tai elämäntapamuutokset. 12 tapauksessa tapauksen kuvauksesta ei käynyt ilmi, mitä uskontoa kohtaan rikos kohdistui.

Uskontoon perustuvista viharikostapauksista suurimmassa osassa (30/52) oli kyse sanallisista loukkauksista tai uhkauksista. Tapauksista 12 sisälsi fyysistä väkivaltaa.

Varsinaisten viharikosten lisäksi aineistosta löytyi yhteensä kuusi selalaista muu tutkinta -tapausta eli niin sanottua sekalaisilmoitusta, joissa kuvatuksen teon motiivi liittyi uskontoon, mutta joissa kyse ei ole varsinaisesta rikosilmoituksesta. Näissä ilmoituksissa ”vihan” kohteina olivat muun muassa kristityt, islaminuskokset ja juutalaiset.

6.3 Seksuaaliseen suuntautumiseen, sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun perustuvat viharikokset

Tarkasteluvuodelta löytyi 41 rikosilmoitusta, joissa teon motiivi liittyi uhrin oletettuun tai todelliseen seksuaaliseen suuntautumiseen. Tapausten määrässä ei ole suurta muutosta edellisvuodesta, jolloin niitä löytyi yhteensä 31. Sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun perustuneita viharikoksia löytyi viisi, kun edellisvuonna tapauksia luokiteltiin kolme.

Kuten uskontoon perustuvien juttujen, myös näiden rikosilmoitusten luokittelu viharikoksiksi perustui pääasiassa joko uhrin omaan näkemykseen teon syystä tai epäillyn halventavaan puheeseen rikostilanteessa. Suurin osa seksuaaliseen suuntautumiseen, sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun perustuvista viharikostapauksista oli sanallisia loukkauksia ja uhkauksia (22) tai yksisuuntaisia pahoinpitelyrikoksia (15). Vuoden 2010 aikana oli tehty viisi rikosilmoitusta syrjinnästä edellä mainittuihin viiteryhmiin samaistamisen perusteella.

Tarkasteluvuonna yksi seksuaaliseen suuntautumiseen, sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun perustuva viharikostapausta koskeva rikosilmoitus sisälsi poikkeuksellisen monta päärikosepäilyä. Helsingissä seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen oikeuksia ajaneeseen kulkueeseen tehdystä kaasuisesta kirjattiin rikosilmoitus, joka sisälsi 90 päärikosta. Yksi päärikosepäily koski poliittisten toimintavapauksien loukkaamista ja loput pahoinpitelyjä.

Varsinaisten viharikosten lisäksi tarkasteluvuodelta löytyi neljä muu tutkinta -ilmoitusta, joissa kuvatuksen teon motiivi liittyi seksuaaliseen suuntautumiseen, ja yksi jossa motiivi viittasi sukupuoliseen suuntautumiseen tai

sukupuoli-identiteettiin. Näitä tapauksia ei kuitenkaan ollut kirjattu varsinaiseksi rikosilmoituksiksi.

6.4 Vammaisuuteen perustuvat viharikokset

Vammaisuuteen perustuvia viharikoksia löytyi vuodelta 2010 yhteensä 21, kun edellisenä vuonna niitä luokiteltiin 32. Näistä suurin osa oli syrjintätapaaksia (8) ja sanallisia loukkauksia ja häirintää (6). Edellisenä vuonna tehtiin vain yksi rikosilmoitus vammaisuuteen perustuvasta syrjinnästä. Varsinaisten viharikosilmoitusten lisäksi seitsemässä muu tutkinta -ilmoituksessa kuvattun teon motiivi liittyi uhrin vammaisuuteen.

6.5 Tulosten arvioinnissa huomioitavaa

Arvioitaessa poliisin tietoon tulevan viharikollisuuden määrää ja eri motiiveihin perustuneiden tapausten osuutta, tulee huomioida tämän selvityksen heikkoudet ja rikosilmoitustietojen tulkintaan liittyvät seikat. Rasististen rikostapausten luokitteluväline on ollut poliisin käytössä jo yli kymmenen vuoden ajan. Poliisin on pitänyt kiinnittää huomiota tällaiseen motiiviin ja merkitä tapaukset rikosilmoitustietokantaan. Sen sijaan muihin motiiveihin perustuville viharikoksille poliisilla ei ole vastaavaa luokittelua tai ohjeistusta. Onkin lähes sattumanvaraista, missä määrin rikosilmoitukseen on kirjattu tieto tai epäily teon motiivista. Tätä selvitystä tehtäessä motiivi on monen rikosilmoituksen kohdalla päätelty ilmoituksen sisältämistä, usein heikoista vihjeistä, kuten tapauksen yhteydessä sanotuista ja rikosilmoitukseen kirjaetuista, tiettyyn uhriryhmään viittaavista halventavista lauseista.

Erot poliisin tietoon tulleiden, eri uhriryhmiin kohdistuneiden viharikosten määrässä voivat osittain selittyä sillä, missä määrin tiettyyn viiteryhmään kuuluvat henkilöt ilmoittavat kokemistaan rikoksista poliisille. On mahdollista, että erot heijastavat myös sitä, missä määrin rikoksen uhrin kertovat epäilemästään motiivista poliisille ja missä laajuudessa poliisi on tottunut selvittämään ja kirjaamaan näitä asioita. Esimerkiksi seksuaalivähemmistön edustaja voi jättää mainitsematta kokemansa rikoksen motiivista, jottei tuo esille omaa suuntautuneisuuttaan. Hän voi pelätä poliisin suhtautumista tai sitä, että joutuisi myöhemmin mahdollisessa oikeuskäsittelyssä julkisesti paljastamaan suuntautuneisuutensa. Harvat aiheita koskevat tutkimukset viittaavat joka tapauksessa siihen, että tällä hetkellä vain pieni osa viharikoksista tulee poliisin tietoon.

Poliisin kirjaamisohjeissa ei tapahtunut muutoksia vuodesta 2009 vuoteen 2010 mennessä. Lainsäädäntöä uudistettiin vuonna 2011 jotta myös

muut kuin rasististen viharikosten uhrin huomioitaisiin laissa entistä paremmin. Voi olla, että ajan myötä nämä uudistukset näkyvät myös tämän selvityksen tuloksissa. Koska rikoslain rangaistuksen koventamisperusteissa mainitaan uudistuksen jälkeen myös muut kuin rasistinen motiivi – uskonto, seksuaalinen suuntautuminen ja vammaisuus – tulee myös poliisin kiinnittää esitutkinnassa huomiota näihin motiiveihin. Rasistiset rikokset ovat kuitenkin edelleen viharikoksista ainoita, jotka poliisi on ohjeistettu merkitsemään rikosilmoitustietokantaan.

LÄHTEET

- Ellonen, Noora (2006). Poliisin tietoon tullut rasistinen rikollisuus Suomessa 2005. Poliisiammattikorkeakoulun tiedotteita 53. Poliisiammattikorkeakoulu, Espoo.
- FRA (2009). EU-Midis. European Union Minorities and Discrimination Survey. Main Results Report. European Union Agency for Fundamental Rights. Saatavilla: <http://fra.europa.eu/fraWebsite/attachments/eu-midis_mainreport_conference-edition_en_.pdf> (viitattu 28.6.2011)
- FRA (2009b). Homophobia and Discrimination on Grounds of Sexual Orientation and Gender Identity in the EU Member States: Part II — the Social Situation. European Union Agency for Fundamental Rights. Saatavilla: <http://www.fra.europa.eu/fraWebsite/attachments/FRA_hdgs_report_part2_en.pdf>(viitattu 29.6.2011)
- Haarni, Ilka (2006). Keskeneräistä yhdenvertaisuutta. Vammaisten henkilöiden hyvinvointi ja elinolot Suomessa tutkimustiedon valossa. Stakes raportteja 6/2006. Valopaino Oy, Helsinki.
- Hall, Nathan (2005). Hate Crime. Willan Publishing, Cullompton.
- HE 317/2010. Hallituksen esitys eduskunnalle Euroopan neuvoston tietoverkkorikollisuutta koskevan yleissopimuksen lisäpöytäkirjan, joka koskee tietojärjestelmien välityksellä tehtyjen luonteeltaan rasististen ja muukalaisvihamielisten tekojen kriminalisointia, hyväksymisestä ja laiksi sen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta sekä laeiksi rikoslain ja tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoamisesta annetun lain 15 §:n muuttamisesta.
- Helminen, Klaus & Lehtola, Kari & Virolainen, Pertti (2005). Esitutkinta ja pakkokeinot. Talentum, Helsinki.
- Honkatukia, Päivi (2005). Maahanmuuttajat väkivallan uhreina. Teoksessa Reino Siren & Päivi Honkatukia (toim.) Suomalaiset väkivallan uhreina. Tuloksia 1980–2003 kansallisista uhrihaastattelututkimuksista. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 216. Hakapaino oy, Helsinki, 57–73.
- Huotari, Kari & Törmä, Sinikka & Tuokkola, Kati (2011). Syrjintä koulutuksessa ja vapaa-ajalla: Erityistarkastelussa seksuaali- ja sukupuoli-vähemmistöihin kuuluvien nuorten syrjintäkokemukset toisen asteen oppilaitoksissa. Sisäasiainministeriön julkaisut 11/2011.
- Jaakkola, Magdalena (2005). Suomalaisen suhtautuminen maahanmuuttajiin vuosina 1987–2003. Työpoliittisia tutkimuksia 286. Työministeriö, Helsinki.
- Jaakkola, Magdalena (2009). Maahanmuuttajat suomalaisten näkökulmasta. Asennemuutokset 1987–2007. Helsingin kaupungin tietokeskus, Helsinki.

- Jasinskaja-Lahti, Inga & Liebkind, Karmela & Vesala, Tiina (2002). Rasismi ja syrjintä Suomessa. Maahanmuuttajien kokemuksia. Gaudeamus, Helsinki.
- Joronen, Mikko (2008). Poliisin tietoon tullut rasistinen rikollisuus Suomessa 2007. Poliisiammattikorkeakoulun tiedotteita 72. Poliisiammattikorkeakoulu, Tampere.
- Kansaneläkelaitos(2011).Kelavammaisetuustilasto2010.Kansaneläkelaitos, tilastoryhmä, Helsinki. Saatavilla:<[http://www.kela.fi/it/kelasto/kelasto.nsf/alias/Vamm_10_pdf/\\$File/Vamm_10.pdf?OpenElement](http://www.kela.fi/it/kelasto/kelasto.nsf/alias/Vamm_10_pdf/$File/Vamm_10.pdf?OpenElement)> (viitattu 5.9.2011)
- Keränen, Tuunia (2005a). Poliisin tietoon tullut rasistinen rikollisuus Suomessa 2003. Poliisiammattikorkeakoulun tiedotteita 39. Poliisiammattikorkeakoulu, Espoo.
- Keränen, Tuunia (2005b). Poliisin tietoon tullut rasistinen rikollisuus Suomessa 2004. Poliisiammattikorkeakoulun tiedotteita 40. Poliisiammattikorkeakoulu, Espoo.
- Ketola, Kimmo (2008). Uskonnot Suomessa. Käsikirja uskontoihin ja uskonnollistaustaisiin liikkeisiin. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 102. Kirkon tutkimuskeskus, Tampere.
- Konttinen, Jukka-Pekka (2007). Vammaisten syrjintä. Teoksessa Outi Lepola & Susan Villa (toim.) Syrjintä Suomessa 2006. Ihmisoikeusliitto ry, Hakapaino, Helsinki, 66–108.
- Lehtonen, Jukka (2006). Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöt Suomen kunnissa. ESR tutkimukset ja selvitykset -sarja. Työministeriö. Edita, Helsinki.
- Lehtonen, Jukka (2003a). Seksuaalisuus ja sukupuoli koulussa. Näkökulmana heteronormatiivisuus ja ei-heteroseksuaalisten nuorten kertomukset. Sosiologian väitöskirja. Helsingin yliopisto, Helsinki.
- Lehtonen, Jukka (2003b). Heteronormatiivisuus ja nimittely – opiskelevien sukupuolien ja seksuaalisuuksien rajojen rakentamista. Teoksessa Vappu Sunnari, Jenny Kangasvuo, Mervi Heikkinen & Niina Kuorikoski (toim.) Leimattuna, kontrolloituna, normitettuna – Seksualisoitunut ja sukupuolistunut väkivalta kasvatuksessa ja koulutuksessa. Oulun yliopistopaino, Oulu, 190–204.
- Lehtonen, Jukka (1999). Homottelu ja heteronormatiivinen kiusaaminen kouluissa. Teoksessa Jukka Lehtonen (toim.) Homo Fennicus. Miesten homo- ja biseksuaalisuus muutoksessa. Naistutkimusraportteja 1/1999, Sosiaali- ja terveysministeriö, Helsinki, 73–92.
- Lehtonen, Jukka & Mustola, Kati (2004) (toim.) “Eihän heterotkaan kerro...” Seksuaalisuuden ja sukupuolen rajankäyntiä työelämässä. Työministeriö, Helsinki.
- Martikainen, Tuomas (2011). Suomi remix. Like, Helsinki.

- Nieminen, Liisa (2005). Vammaisten henkilöiden ihmisoikeudet yleiseen ihmisoikeuskehykseen sijoitettuna. *Lakimies* 6, 898–924.
- Noponen, Tanja (2007). Poliisin tietoon tullut rasistinen rikollisuus Suomessa 2006. Poliisiammattikorkeakoulun tiedotteita 62. Poliisiammattikorkeakoulu, Espoo.
- OSCE/ODIHR (2010). Hate Crimes in the OSCE Region - Incidents and Responses. Annual Report for 2009. Organisation for Security and Co-operation in Europe: Office for Democratic Institutions and Human Rights, Varsova. [verkkodokumentti] Saatavilla: <<http://www.osce.org/odhr/73636>> (Viitattu 4.8.2011).
- Perry, Barbara (2001). *In the Name of Hate. Understanding Hate Crimes*. Routledge, New York.
- Peutere, Laura (2010) Poliisin tietoon tullut viharikollisuus Suomessa 2009. Poliisiammattikorkeakoulun raportteja 88. Poliisiammattikorkeakoulu, Tampere.
- Peutere, Laura (2009) Poliisin tietoon tullut viharikollisuus Suomessa 2008. Poliisiammattikorkeakoulun raportteja 85. Poliisiammattikorkeakoulu, Tampere.
- Peutere, Laura (2008). Rasistisia piirteitä sisältävät rikosepäilyt rikosprosessissa. Tapaustutkimus Helsingistä 2006. Poliisiammattikorkeakoulun raportteja 73. Poliisiammattikorkeakoulu, Tampere.
- Peutere, Laura & Kääriäinen, Juha (2010). Racist crimes in the Finnish criminal justice system - analysis of cases reported to the police in Helsinki in 2006. *European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice*, 18(3), 261–279.
- Puustinen, Marja & Tikkanen, Tiina (2010) Moninaisuus ei mahdu kouluun. *Opettaja* 3/2010. Saatavilla: <http://www.opettaja.fi/pls/portal/docs/PAGE/OPETTAJALEHTI_EPAPER_PG/2010_03/143106.htm> (viitattu 29.6.2010)
- Quinn, Gerard & Degener, Theresia (2002) *Human Rights and Disability. The current use and future potential of United Nations human rights instruments in the context of disability*. United Nations, Genova.
- Raittila, Pentti & Maasilta, Mari (2008). Silmäkyksiä islamin esittämiseen suomalaisessa journalismissa. Teoksessa Tuomas Martikainen, Tuula Sakaranaho & Marko Juntunen (toim.) *Islam Suomessa. Muslimit arjessa, mediassa ja yhteiskunnassa*. Suomalaisen kirjallisuuden seura, Helsinki, 225–243.
- Sisäasiainministeriö (2008). Turvallinen elämä jokaiselle. Sisäisen turvallisuuden ohjelma. Valtioneuvoston yleisistunto 8.5.2008. Sisäasiainministeriön julkaisuja 16/2008. Saatavilla: <[http://www.intermin.fi/intermin/hankkeet/turva/home.nsf/files/162008/\\$file/162008.pdf](http://www.intermin.fi/intermin/hankkeet/turva/home.nsf/files/162008/$file/162008.pdf)> (viitattu 10.6.2011.)

- Sisäasiainministeriö (2003). Poliisin tietoon tullut rasistinen rikollisuus Suomessa 2002. Poliisiosaston julkaisu 12/2003.
- Sisäasiainministeriö (2002). Poliisin tietoon tullut rasistinen rikollisuus Suomessa 2001. Poliisiosaston julkaisu 12/2002.
- Sisäasiainministeriö (2001). Poliisin tietoon tullut rasistinen rikollisuus Suomessa 2000. Poliisiosaston julkaisu 15/2001.
- Sisäasiainministeriö (2000). Poliisin tietoon tullut rasistinen rikollisuus Suomessa 1999. Poliisiosaston julkaisu 9/2000.
- Sisäasiainministeriö (1999). Poliisin tietoon tullut rasistinen rikollisuus Suomessa 1998. Poliisiosaston julkaisu 11/1999.
- Sisäasiainministeriö (1998). Poliisin tietoon tullut rasistinen rikollisuus Suomessa 1997. Poliisiosaston julkaisu 4/1998.
- Special Eurobarometer 317 (2009). Discrimination in the EU in 2009. Euroopan komissio. Saatavilla: <http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_317_en.pdf> (viitattu 27.6.2011)
- Tasa-arvovaltuutetun vuosikertomus (2010). Saatavilla: <http://www.tasa-arvo.fi/c/document_library/get_file?folderId=1323445&name=DLFE-11767.pdf> (viitattu 30.6.2011)
- Tilastokeskus (2011). Tilastokeskuksen PX Web -tietokannat, väestörakenne. <http://pxweb2.stat.fi/database/StatFin/vrm/vaerak/vaerak_fi.asp> (viitattu 8.6.2011).
- Tilastokeskus (2010). Suomen tilastollinen vuosikirja. Multiprint Oy, Helsinki.
- Viemerö, Vappu (2004). Violence Against disabled women. Teoksessa Kristjana Kristiansen & Rannveig Traustadóttir (toim.) Gender and Disability Research in the Nordic Countries. Studentlitteratur, Lund, 327–345.

LIITTEET

Liite 1: Aineiston muodostaminen selvityksissä vuosina 1997–2010

- **Vuoden 1997 selvitys:** aineistoon poimittiin ilmoitukset, joissa ainakin yhden asianomistajan kansalaisuus tai syntymämaa oli muu kuin Suomi. Poiminnassa olivat mukana vain tietyt rikosnimikkeet (68 rikosnimikettä). Lisäksi aineistoon otettiin mukaan kaikki ilmoitukset, joissa oli rikosnimikkeenä tuhotyö, kiihottaminen kansanryhmää vastaan tai syrjintä. Alkuperäisen aineiston koko oli 1 276 ilmoitusta. Nämä kaikki ilmoitukset käytiin läpi.
- **Vuoden 1998 selvitys:** aineistoon poimittiin kaikki rikosilmoitukset, joissa ulkomaalainen tai ulkomaalaissyntyinen henkilö oli rikoksen uhrina (kansalaisuus tai syntymämaa muu kuin Suomi). Alkuperäisen aineiston koko oli 4 101 ilmoitusta. Kaikki ilmoitukset käytiin läpi.
- **Vuoden 1999 selvitys:** aineistoon poimittiin kaikki rikosilmoitukset, joissa ulkomaalainen tai ulkomaalaissyntyinen henkilö oli rikoksen uhrina (kansalaisuus tai syntymämaa muu kuin Suomi). Poiminnassa olivat mukana vain tietyt rikosnimikkeet. Alkuperäisen aineiston koko oli 3 547 ilmoitusta. Kaikki ilmoitukset käytiin läpi.
- **Vuosien 2000–2002 selvitykset:** aineistoon poimittiin 1) kaikki sellaiset rikosilmoitukset, joihin kirjatuissa rikosnimikkeissä todennäköisimmin esiintyy rasistisia piirteitä, ja joissa oli asianomistajana ainakin yksi henkilö, jonka kansalaisuus tai syntymämaa on muu kuin suomi; 2) kaikki rikosilmoitukset, joissa oli rikosnimikkeenä syrjintä, työsyryntä tai kiihottaminen kansanryhmää vastaan; ja 3) kaikki rikosilmoitukset, jotka poliisi oli merkinnyt rasismikoodilla. Tämän jälkeen kaikki ilmoitukset käytiin läpi. Alkuperäisen aineiston koko vuonna 2000 oli 4 090 ilmoitusta, vuonna 2001 3 762 ilmoitusta ja vuonna 2002 4 122 ilmoitusta.
- **Vuosien 2003–2004 selvitykset:** aineistoon poimittiin 1) kaikki rikosilmoitukset, jotka poliisi oli merkinnyt rasismikoodilla; 2) kaikki rikosilmoitukset, joissa oli rikosnimikkeenä syrjintä, työsyryntä tai kiihottaminen kansanryhmää vastaan; 3) rikosilmoitukset, joihin kirjatuissa rikosnimikkeissä rasistisia piirteitä todennäköisimmin ilmenee, ja joissa asianomistajana oli ainakin yksi ulkomaalainen tai ulkomaalaissyntyinen eli hänen kansalaisuudekseen ja/ tai syntymämaakseen oli kirjattu muu kuin suomi; ja 4) kaikki

rikosilmoitukset, joiden selostusosassa esiintyi kirjainyhdistelmä ”rasism” tai ”rasist”. Nämä poimintaehdot olivat viimeistä lukuun ottamatta samat kuin vuosien 2000–2002 selvityksissä. Alkuperäisen aineiston koko vuonna 2003 oli 4 784 ilmoitusta ja 5 121 ilmoitusta vuonna 2004. Kaikkia ilmoituksia ei käyty läpi, vaan niiden joukosta poimittiin hakusanoilla varsinainen aineisto. Vuoden 2003 keruun uudistamisen tavoitteena oli toisaalta saada mukaan sellaisia tapauksia, jotka olisivat aikaisemmin voineet jäädä aineiston ulkopuolelle (”rasism”/”rasist” -poimintaehto raaka-aineiston poimintavaiheessa), ja toisaalta vähentää sellaisten luettavien ilmoitusten määrää, jotka saadaan valituilla poimintaehdoilla, mutta jotka eivät kuitenkaan sisällä rasismia (tämän vuoksi käytettiin hakusanoja poiminnan toisessa vaiheessa).

- **Vuosien 2005–2007 selvitykset:** aineisto muodostettiin samalla tavalla kuin vuosina 2003–2004. Alkuperäisen aineiston (raaka-aineiston) koko oli 5 441 ilmoitusta vuonna 2005, vuonna 2006 ilmoituksia oli yhteensä 5 969 ja 6 755 vuonna 2007.
- **Vuoden 2008 selvitys:** Vuonna 2008 aineiston keruutapaa on muutettu, joten tulokset eivät ole vertailukelpoisia aikaisempien vuosien selvityksiin. Selvityksen raaka-aineiston muodostavat rikosilmoitukset, jotka on poimittu poliisiasian tietojärjestelmästä seuraavilla ehdoilla. 1. Kaikki rikosilmoitukset, jotka sisältävät jonkin valituista rikosnimikkeistä JA jonkin hakusanoista (yhteensä 216 hakusanaa). 2. Kaikki ilmoitukset, joissa asianimikkeenä on syrjintä, työsyryntä, kiskonnantapainen työsyryntä tai kiihottaminen kansanryhmää vastaan. 3. Kaikki rikosilmoitukset, joiden selostusosassa esiintyi kirjainyhdistelmä ”rasist” tai ”rasism” 4. Kaikki rikosilmoitukset, jotka poliisi on merkannut rasismikoodilla. Näillä hakuehdoilla vuonna 2008 raaka-aineiston kooksi tuli 6084 ilmoitusta, jotka luettiin läpi.
- **Vuoden 2009 selvitys:** Raaka-aineisto on muodostettu pääosin samalla tavalla kuin vuonna 2008. Selvityksen raaka-aineiston muodostavat rikosilmoitukset, jotka on poimittu poliisiasian tietojärjestelmästä seuraavilla ehdoilla: 1. Kaikki rikosilmoitukset, jotka sisältävät jonkin liitteessä 3 mainituista rikosnimikkeistä ja jonkin liitteessä 2 mainituista hakusanoista (yhteensä 253 hakusanaa). 2. Kaikki ilmoitukset, joissa asianimikkeenä on syrjintä, työsyryntä, kiskonnantapainen työsyryntä tai kiihottaminen kansanryhmää vastaan. 3. Kaikki rikosilmoitukset, joiden selostusosassa esiintyi kirjainyhdistelmä ”rasist” tai ”rasism” 4. Kaikki rikosilmoitukset, jotka poliisi on merkannut rasismikoodilla. Näillä hakuehdoilla

vuonna 2009 raaka-aineiston kooksi tuli 7222 ilmoitusta, jotka luettiin läpi.

- **Vuoden 2010 selvitys:** Raaka-aineisto on muodostettu pääosin samalla tavalla kuin vuosina 2008 ja 2009. Vuoteen 2009 verrattuna laajennettiin niiden asianimikkeiden määrää, joilla löytyneet rikosilmoitukset otettiin kaikki raaka-aineistoon. Selvityksen raaka-aineiston muodostavat rikosilmoitukset poimittiin poliisiasian tietojärjestelmästä seuraavilla ehdoilla: 1. Kaikki rikosilmoitukset, jotka sisältävät jonkin liitteessä 3 mainituista rikosnimikkeistä ja jonkin liitteessä 2 mainituista hakusanoista (yhteensä 253 hakusanaa). 2. Kaikki ilmoitukset, joissa asianimikkeenä on syrjintä, työsyryntä, kiskonnantapainen työsyryntä, kiihottaminen kansanryhmää vastaan, joukkotuhonta, joukkotuhonnan valmistelu, rikos ihmisyyttä vastaan, törkeä rikos ihmisyyttä vastaan tai kidutus. 3. Kaikki rikosilmoitukset, joiden selostusosassa esiintyi kirjainyhdistelmä ”rasist” tai ”rasism” 4. Kaikki rikosilmoitukset, jotka poliisi on merkannut rasismikoodilla. Näillä hakuehdoilla vuonna 2010 raaka-aineiston kooksi tuli 7218 ilmoitusta, jotka luettiin läpi.

Liite 2. Hakusanat

*-merkki tarkoittaa sanan katkaisua

and.s tarkoittaa, että sanat ovat samassa lauseessa

text= tarkoittaa, että haku kohdistuu vain rikosilmoituksen selostusosaan,

(ei esim. osallisten henkilö- ja osoitetietoihin)

not sulkee pois mainitut ilmaukset

(kääpiö* not kääpiovilla*

not kääpiösnautser* not text=(romane*) kristinusko*
kääpiöpin*)

(molotov* cocktail*) text=(romani*) kristit*

(molotov* koktail*) text=(rotu* not kuulapä*
rotuaari*)

(ulkomaalai* and.s viha*) text=(skin* not kuulolait*
skinnari*)

(vapaa* ajattelij*) text=(somali*) kuulovamma*

hetero text=(white) kuuro*

invalid torakka* lesbo*

invalidi transihmi* lespo*

laestadi transmie* liikuntaestei*

lestadio transnai* liikuntavamma*

luterilai transseksu* lyhytkasvui*

pilakuv transvest* maahanmuuttaj*

pilapiirro turbaan* menkää sinne
mistä

pyörätuol ulos kaapista metodis*

rollaattor uskonno* miespari*

rullatuol uskonto* mormon*

sokea vajaanmieli* mormooni*

syndrom vajaaälyi* moske*

syndrooma vajak* mustalai*

transsu	vakaumu*	mustilai*
transu	valkolai*	mutakuon*
uskovai	valkonaam*	mutiai*
adventis*	vammanen	muukalaisviha*
aivovamma*	vapaakirk*	mykkä
al gaida*	venakko	nahkapä*
al qaida*	vihariko*	naispari*
allah*	viittomakiel*	natsi*
antisem*	vinosilm*	negro*
apartheid*	vähemmistö*	nekru*
apina*	vääräuskoi*	nigger*
arbeit macht frei*	ähl*	näkövamma*
arjalai*	änkyt*	oireyhtym*
asperger*	ääri* and.s islam*	opaskoir*
ateist*	go home	ortodoks*
auschwitz	hakaris*	ortodox*
autist*	harhaop*	painua sinne mistä
bapdis*	heikkolahjai*	pakkoliik*
bimie*	heil	pakolai*
bin laden*	hindu*	palata sinne mistä
binai*	hinttari*	pilotti*
biseksu*	hintti*	polttopul*
bi-seksu*	hitler*	pride*
buddha*	homo*	profeet*
burkha*	homppel*	puhevi*
cp* and.s vamma*	hunnu*	puppel*
ennakkoluulo*	huntu* not huntus	queer
erityislaps*	huonokuulo*	racis*
etni*	ideologi*	rajoittei*

fag	ihonväri*	rampa
fags	imaami*	rasism*
fasis*	inva*	rasist*
fatwa*	islam*	rekisteröi* and.s
fägär*	jeesu*	parisuh*
svedu*	jehova*	rodullinen
syryjintä	jew*	romaani*
takaisin afrikkaan	jumala* not jumalauta	romsk*
takaisin sinne mistä	jutku*	rukou*
taliban*	jutsku*	ryssittel*
terrorist*	juutalai*	ryssä* not
text=(*muslim*)	jälkeenjään*	kyyryssä
text=(*seurakun*)	katoli*	rättipä*
text=(*vammai*)	kehar*	saame*
text=(gay* not gaye*)	kehityshäiriö*	seksuaal* and.s
text=(helluntai*)	kinkke*	suuntautu*
text=(lepak* not lepakkomie*)	kinkki*	seksuaali* and.s
text=(manne* not manner* not mannen)	kinuk*	taipumu*
text=(neeker*)	klux	seta*
text=(osama)	koraani*	sharia*
text=(pelastusarmeija*)	krishna*	sikhi*
text=(raamat*)	kristilli*	sukupuol* and.s
(painu* and.s kotimaa*)	mutakep*	korjau*
(sukupuol* and.s identiteet*)	mutapä*	sukupuol* and.s
(sukupuol* and.s ilmaisu*)	nokikep*	suuntautu*
		sukupuol* and.s
		vaihdö*
		suomi
		suomalaisille
		asberger*
		autismi*
		dysfasia*
		huonönäkö*

(syntyperä* and.s vuoksi)	pois suomesta	kainalosauv*
(takaisin* and.s kotimaa*)	rodun	kehitystaso*
(venäläi* and.s huor*)	ryssitel*	kyynärsauv*
(virolai* and.s huor*)	separei*	lestoi*
kansallispu	separi*	yhteiskunnan elät*
liikuntaeste*	somppu*	ulkomaalais-vastai*
liikuntakyvyt*	sosiaalipumm*	uskonlahko*
liikuntarajoit*	text=(kehitysvamma*)	vajaakuntoi*
menkää kotimaahan	text=(lahko*)	vajuk*
monikulttuuri*	text=(lesta*)	vapaakirk*
mulatti*	text=(puhevamma*)	vastaanotto-kesku*
text=(sompu* not sompujärv*)		

Liite 3. Poiminnassa mukana olevat rikosnimikkeet

Muu tutkinta (sekalaisilmoitukset)

Sotarikoksista ja rikoksista ihmisyyttä vastaan, rikoslain 11 luku

Joukkotuhonta, Joukkotuhonnan valmistelu, Rikos ihmisyyttä vastaan, Törkeä rikos ihmisyyttä vastaan, Kidutus, Kiihottaminen kansanryhmää vastaan, Syrjintä

Rikoksista viranomaisia vastaan, rikoslain 16 luku

Virkamiehen väkivaltainen vastustaminen, Virkamiehen vastustaminen, Haitanteko virkamiehelle, Niskoittelu poliisia vastaan, Virkavallan anastus, Lähestymiskiellon rikkominen

Rikoksista yleistä järjestystä vastaan, rikoslain 17 luku

Julkinen kehottaminen rikokseen, Järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistuminen, Mellakka, Väkivaltainen mellakka, Väkivaltaisen mellakan johtaminen, Yleisen järjestyksen aseellisen rikkomisen valmistelu, Järjestystä ylläpitävän henkilön vastustaminen, Uskonrauhan rikkominen, Uskonnonharjoituksen estäminen, Uskonnonharjoituksen estämisen yritys, Hautarauhan rikkominen, Ilkivalta

Seksuaalirikoksista, rikoslain 20 luku

Raiskaus, Raiskauksen yritys, Törkeä raiskaus, Törkeän raiskauksen yritys, Pakottaminen sukupuoliyhteyteen, Sukupuoliyhteyteen pakottamisen yritys, Pakottaminen seksuaaliseen tekoon, Seksuaaliseen tekoon pakottamisen yritys, Seksuaalinen hyväksikäyttö, seksuaalisen hyväksikäytön yritys, Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö, Lapsen seksuaalisen hyväksikäytön yritys, Törkeä lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö, Törkeän lapsen seksuaalisen hyväksikäytön yritys, Seksikaupan kohteena olevan henkilön hyväksikäyttö, Seksikaupan kohteena olevan henkilön hyväksikäytön yritys, Seksuaalipalvelujen ostaminen nuorelta, Seksuaalipalvelujen ostamisen yritys nuorelta, Paritus, Parituksen yritys, Törkeä paritus, Törkeän parituksen yritys

Henkeen ja terveyteen kohdistuvat rikokset, rikoslain 21 luku

Lapsensurma, Lapsensurman yritys, Murha, Murhan yritys, Surma, Surman yritys, Tappo, Tapon yritys, Heitteillepano, Tappeluun osallistuminen, Lievä pahoinpitely, Pahoinpitely, Pahoinpitelyn yritys, Törkeä pahoinpitely, Törkeän pahoinpitelyn yritys, Kuolemantuottamus, Törkeä kuolemantuottamus, Vammantuottamus, Törkeä vammantuottamus, Vaaran aiheuttaminen, Pelastustoimen laiminlyönti

Sikiön, alkion ja perimän loukkaamisesta, rikoslain 22 luku

Laiton raskauden keskeyttäminen, Törkeä laiton raskauden keskeyttäminen, Laiton alkioon puuttuminen, Laiton perimään puuttuminen, Laiton sukusolujen käyttö, Lapsen identiteetin loukkaaminen

Yksityisyyden, rauhan ja kunnian loukkaamisesta, rikoslain 24 luku

Kotirauhan rikkominen, Törkeä kotirauhan rikkominen, Julkisrauhan rikkominen, Törkeä julkisrauhan rikkominen, Yksityiselämää loukkaava tiedon levittäminen, Kunnianloukkaus, Törkeä kunnianloukkaus

Vapauteen kohdistuvista rikoksista, rikoslain 25 luku

Vapaudenriisto, Törkeä vapaudenriisto, Ihmiskauppa, Ihmiskaupan yritys, törkeä ihmiskauppa, Törkeän ihmiskaupan yritys, Panttivaningin ottaminen, Tuottamuksellinen vapaudenriisto, Laiton uhkaus, Pakottaminen

Yleisvaarallisista rikoksista, rikoslain 34 luku

Tuhotyö, Tuhotyön yritys, Liikennetuhotyö, Liikennetuhotyön yritys, Törkeä tuhotyö, Törkeän tuhotyön yritys, Terveiden vaarantaminen, Terveiden vaarantamisen yritys, Törkeä terveyden vaarantaminen, Törkeän terveyden vaarantamisen yritys, Yleisvaaran tuottamus, Törkeä yleisvaaran tuottamus, Yleisvaarallisen rikoksen valmistelu

Vahingonteot, rikoslain 35 luku

Lievä vahingonteko, Vahingonteko, Vahingonteon yritys, Törkeä vahingonteko, Törkeän vahingonteon yritys

Virkarikoksista, rikoslain 40 luku

Virkasalaisuuden rikkominen ja tuottamuksellinen virkasalaisuuden rikkominen, virka-aseman väärinkäyttäminen, Törkeä virka-aseman väärinkäyttäminen, virkavelvollisuuden rikkominen, Tuottamuksellinen virkavelvollisuuden rikkominen

Työrikoksista, rikoslain 47 luku

Työturvallisuusrikos, Työaika suojelelurikos, Työsyryjintä, Kiskonnantapainen työsyryjintä, Työntekijöiden edustajan oikeuksien loukkaaminen, Työntekijöiden järjestäytymisvapauden loukkaaminen, Työntekijöiden järjestäytymisvapauden loukkaamisen yritys, Työnvälitysrikos, Luvattoman ulkomaisen työvoiman käyttö

Liite 4: Muuttujien luokitukset

- ***Tapahtumapaikka.*** Tapahtumapaikat luokiteltiin 12 eri luokkaan: 1) uhrin asunto, 2) muu asunto, 3) uhrin asuintalon piha tai porraskäytävä, 4) muu piha tai porraskäytävä, 5) koulu tai koulualue, 6) baari, ravintola, tanssipaikka, 7) muu julkinen rakennus, 8) tie tai katu, tori tai muu julkinen paikka, 9) julkinen kulkuväline, 10) internet ja 11) muu paikka/ei tiedossa. Uhrin asunnossa tapahtuneiksi luokiteltiin sisällä uhrin asunnossa tapahtuneet teot, ulkoapäin uhrin asuntoon kohdistuneet teot kuten ikkunan tai ovien särkemiset sekä uhrin saamat kirjeet, puhelinsoitot ja tekstiviestit. Muussa asunnossa tapahtuneiksi luokiteltiin jonkun muun henkilön kuin uhrin asunnossa tapahtuneet teot. Uhrin asuintalon pihassa tai porraskäytävässä tapahtuneiksi luokiteltiin sellaiset teot, jotka olivat tapahtuneet uhrin asuintalon pihassa, parkkipaikalla, porraskäytävässä tai esimerkiksi pesutuvassa. ”Muu piha tai porraskäytävä” -luokkaan luokiteltiin vastaavasti sellaiset teot, jotka olivat tapahtuneet jonkun muun henkilön pihalla tai vieraassa porraskäytävässä. Koulussa tai koulualueella tapahtuneiksi luokiteltiin koulurakennuksessa tai koulun pihalla tapahtuneet teot. ”Baari, ravintola, tanssipaikka” -luokkaan kuuluivat näiden paikkojen sisätiloissa tai niiden edessä tapahtuneet rikokset. Muissa julkisissa rakennuksissa tapahtuneiksi luokiteltiin esimerkiksi kaupoissa, ostoskeskuksissa ja julkisissa viristorakennuksissa tapahtuneet teot. ”Tie tai katu, tori tai muu julkinen paikka” -luokkaan kuuluivat kaikki ulkona julkisella paikalla tapahtuneet rikokset, kuten kadulla, torilla, puistossa tapahtuneet rikokset. Tähän luokkaan luokiteltiin myös liikenneasemilla tapahtuneet rikokset. Julkisissa kulkuvälineissä tapahtuneiksi luokiteltiin bussissa, junassa, raitiovaunussa, matkustajalaivalla tai taksissa sattuneet rikokset. ”Internet” -luokitus annettiin teoille, jotka olivat tapahtuneet internetissä. Sellaiset rikokset, joissa tapahtumapaikka ei ollut tiedossa tai joita ei voitu luokitella mihinkään edellä mainituista luokista, luokiteltiin viimeiseen luokkaan ”muu paikka/ei tiedossa”. Edellä mainituista luokista yksityistä tilaa on oikeastaan vain uhrin asunto tai muu asunto. Uskonnolliseen taustaan perustuvien viharikosten luokittelussa yhdeksi tapahtumapaikaksi on erotettu myös uskonnolliset paikat, kuten kirkot ja moskeijat.
- ***Tapahtuma-aika.*** Tapahtuma-aika luokiteltiin seitsemään eri luokkaan: 1) aamu, 2) päivä, 3) ilta, 4) yö, 5) ilta-yö-aamu, 6) muu aika ja 7) ei tiedossa. Aamulla tapahtuneiksi luokiteltiin klo 5.00–10.59 tapahtuneet rikokset, päivällä tapahtuneiksi klo 11.00–

16.59 tapahtuneet rikokset, illalla tapahtuneiksi klo 17.00–22.59 sattuneet teot ja yöllä tapahtuneiksi klo 23.00–04.59 tapahtuneet rikokset. Luokkaan ”ilta-yö-aamu” luokiteltiin illan ja aamun välillä tapahtuneet rikokset, joiden tarkka tapahtuma-aika ei ollut tiedossa. ”Muu aika” -luokkaan luokiteltiin esimerkiksi aamun ja illan välillä tapahtuneet rikokset ja sellaiset rikokset, joita ei voitu luokitella muihin edellä mainittuihin luokkiin, ja joissa oli kyse esimerkiksi pidempään jatkuneista teoista. ”Ei tiedossa” -luokkaan jäivät sellaiset rikokset, joiden tapahtuma-aika ei ollut lainkaan tiedossa.

- ***Uhrin suhde epäiltyyn.*** ”Uhrin suhde epäiltyyn” luokiteltiin seitsemään luokkaan. Tuntematon -luokkaan luokiteltiin sellaiset tapaukset, joissa ilmoituksessa mainittiin epäillyn olevan uhrille tuntematon tai joissa puhuttiin epäilystä, ”joka myöhemmin osoittautui X:ksi”. Tähän luokkaan luokiteltiin myös sellaiset tapaukset, joissa voitiin muuten päätellä epäillyn olevan todennäköisesti uhrille tuntematon. Asiakassuhde-luokkaan luokiteltiin sellaiset tapaukset, joissa uhrin ja epäillyn välillä oli jonkinlainen asiakassuhde, esimerkiksi uhri oli ravintolan asiakas ja epäilty ravintolan työntekijä tai toisinpäin. Sellaiset tapaukset, joissa uhri mainitsi tuntevansa epäillyn tai ainakin tietävänsä epäillyn ulkonäöltä tai nimeltä, luokiteltiin luokkaan ”tuttu”. Myös samaa koulua käyvät nuoret luokiteltiin tähän luokkaan. Samassa työpaikassa työskentelevien tekemät rikokset luokiteltiin työtoverin tekemäksi. Luokkaan ”naapuri” luokiteltiin sellaiset tapaukset, joissa uhri ja epäilty olivat seinänaapureita tai asuivat samassa tai lähekkäisissä taloissa. Sellaiset ilmoitukset, joista uhrin ja epäillyn suhde ei käynyt ilmi, luokiteltiin luokkaan ”ei voi sanoa”. Tähän luokkaan luokiteltiin myös sellaiset tapaukset, joissa uhrin ja epäillyn suhdetta ei voitu määrittellä sen takia, että varsinaista uhria ei ollut (esim. kiihottaminen kansan ryhmää vastaan). Rikokset, joissa epäilty ei ollut tiedossa, jäivät luokkaan ”epäilty ei tiedossa”.
- ***Ikäluokka.*** Sekä uhrien että epäiltyjen ikä luokiteltiin kuuteen luokkaan: 1) alle 15-vuotiaat, 2) 15–24-vuotiaat, 3) 25–34-vuotiaat, 4) 35–44-vuotiaat, 5) 45–54-vuotiaat ja 6) yli 55-vuotiaat.
- ***Rikoslukokka.*** Epäiltyjen rasististen rikosten päärikosnimikkeet on jaoteltu seitsemään eri luokkaan. Pahoinpitelyn yritykset ja eriaisteiset pahoinpitelyt (lievä pahoinpitely, pahoinpitely, törkeän pahoinpitelyn yritys ja törkeä pahoinpitely) on yhdistetty luokkaan ”pahoinpitelyt” ja eriaisteiset vahingonteot (lievä vahingonteko, vahingonteko ja törkeä vahingonteko) yhdistetty luokkaan

”vahingonkeko”. Luokaan ”syrjintä” on yhdistetty syrjintä, työsyryntä ja kiskonnantapainen työsyryntä ja luokassa ”kunnianloukkaus” on yhdistettyä kunnianloukkaukset ja törkeät kunnianloukkaukset. Luokassa ”kotirauhan rikkominen” on yhdistettyä rikosnimikkeet kotirauhan rikkominen ja törkeä kotirauhan rikkominen. Laittomat uhkaukset ovat oma luokka ja loput päärikosnimikkeet on yhdistetty luokkaan ”muut”.

- **Rikosilmoituskohtainen tapahtumatilanne.** Rikosilmoitukset on luokiteltu kuuteen luokkaan sen mukaan, mikä niiden tilanteita kuvaa parhaiten.

1) Yksisuuntaiset pahoinpitelyrikokset: rikoksen uhri ei ole vastannut häneen kohdistuneeseen pahoinpitelyyn. Näihin tilanteisiin voi sisältyä myös muita rikosnimikkeitä, kuten kunnianloukkausrikoksia ja omaisuusrikoksia.

2) Tappelutilanteet, molemminpuoliset rikokset: kaksi tai useampia henkilöitä on pahoinpidellyt tai esimerkiksi uhkaillut toisiaan. Näihin tilanteisiin voi sisältyä myös muita tekoja, kuten kunnianloukkausrikoksia ja omaisuusrikoksia.

3) Sanalliset loukkaukset ja uhkaukset: yksisuuntainen sanallinen teko, johon ei sisälly fyysistä väkivaltaa, mutta voi sisältyä omaisuusrikoksia.

4) Syrjintäjutut (syrjintä, työsyryntä, kiskonnantapainen työsyryntä)

5) Omaisuusrikokset (vahingonkeot, varkaudet, ryöstöt, petokset): näihin tilanteisiin ei sisälly fyysistä väkivaltaa eikä kunnianloukkausrikoksia tai uhkauksia, ainoastaan omaisuusrikoksia.

6) Provokaatiosta tehty rikos: tilanne, jossa pahoinpitelyyn on syyllistytty sanallisen halventamisen tai provokaation seurauksena ja joissa nimittelyn kohde voi olla ainoa rikoksesta epäillyksi merkitty henkilö.

- **Mihin tahoon rasismi kohdistuu.** Rikosilmoitukset on luokiteltu viiteen luokkaan sen mukaan, mihin tahoon rasismi (yleisimmin uhrin oletettuun etniseen alkuperään tai kansalaisuuteen liittyvä sanallinen halventaminen) näyttää niissä kohdistuneen. Luokituksen perustana on käytetty myös tietoa osallisten syntymämaasta ja kansalaisuudesta, mikäli heitä ei ole kuvailtu rikosilmoituksessa esim. ”etniseen vähemmistöön kuuluviksi” tai ”kantaväestön edustajiksi”. Luokitus tehtiin seuraavasti:

1) Enemmistöryhmän vähemmistöön kohdistama rasismi.

2) Vähemmistöryhmän enemmistöryhmään kohdistama rasismi

- 3) Vähemmistöryhmien välinen rasismi
- 4) Vähemmistöryhmään kohdistuva rasismi, jossa epäillyn ”status” ei tiedossa eikä häntä ole kuvailtu.
- 5) Ei voi sanoa.

Liitetaulukot

Liitetaulukko 1. Epäiltyjen rasististen rikosten päärikosnimikkeet vuonna 2010.

Rikosnimike	N	%
Pahoinpitely	357	31
Kunnianloukkaus	177	15
Laiton uhkaus	168	14
Lievä pahoinpitely	141	12
Vahingonteko	106	9
Kotirauhan rikkominen	42	4
Lievä vahingonteko	31	3
Törkeä pahoinpitely	21	2
Syrjintä	20	2
Pahoinpitelyn yritys	19	2
Törkeä kotirauhan rikkominen	16	1
Kiihottaminen kansanryhmää vastaan	14	1
Työsyrjintä	7	1
Näpistys	6	1
Varkaus	5	0
Ryöstö	4	0
Törkeä vahingonteko	4	0
Törkeän tuhotyön yritys	4	0
Liikenerikkomus	3	0
Liikenneturvallisuuden vaarantaminen	3	0
Ryöstön yritys	3	0
Törkeän pahoinpitelyn yritys	3	0
Järjestystä ylläpitävän henkilön vastustaminen	2	0
Lähestymiskiellon rikkominen	2	0
Tapon yritys	2	0
Ilkivalta	1	0
Lievä luvaton käyttö	1	0
Lievä petos	1	0
Tekijänoikeusrikkomus	1	0
Tuhotyön yritys	1	0
Vaarallisen esineen hallussapito	1	0
Vapaudenriisto	1	0
Virkavelvollisuuden rikkominen	1	0
Yhteensä	1168	100

Liitetaulukko 2. Epäiltyjen uskontoon perustuvien viharikosten päärikosnimikkeet vuonna 2010.

Rikosnimike	N	%
Laiton uhkaus	16	28
Kunnianloukkaus	9	16
Pahoinpitely	9	16
Kotirauhan rikkominen	5	9
Lievä pahoinpitely	4	7
Lievä vahingonteko	4	7
Lähestymiskiellon rikkominen	2	4
Työsyryntä	2	4
Vahingonteko	2	4
Ilkivalta	1	2
Kiihottaminen kansanryhmää vastaan	1	2
Ryöstö	1	2
Uskonrauhan rikkominen	1	2
Yhteensä	57	100

Liitetaulukko 3. Epäiltyjen seksuaaliseen suuntautumiseen, sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun perustuvien viharikosten päärikosnimikkeet vuonna 2010.

Rikosnimike	N	%
Pahoinpitely	98	62
Kunnianloukkaus	19	12
Laiton uhkaus	8	5
Tuhotyön yritys	8	5
Lievä pahoinpitely	6	4
Syrjintä	4	3
Törkeä vahingonteko	3	2
Työsyryntä	2	1
Törkeä pahoinpitely	2	1
Vahingonteko	2	1
Kiihottaminen kansanryhmää vastaan	1	1
Kotirauhan rikkominen	1	1
Pahoinpitelyn yritys	1	1
Poliittisten toimintavapauksien loukkaaminen	1	1
Vammantuottamus	1	1
Yhteensä	157	100

Liitetaulukko 4. Epäiltyjen vammaisuuteen perustuvien viharikosten päärikosnimikkeet vuonna 2010.

Rikosnimike	N	%
Syrjintä	10	40
Kunnianloukkaus	5	20
Lievä pahoinpitely	4	16
Kotirauhan rikkominen	2	8
Pahoinpitely	2	8
Laiton uhkaus	1	4
Lievä vahingonteko	1	4
Yhteensä	25	100

SUMMARY

This report reviews suspected hate crimes reported to the police in Finland in 2010. The statistics are based on crime reports retrieved from the national police information system. Reports on racist crime have been published by the Police College of Finland and the Ministry of Interior's Police Department since 1998. In 2009 the system of compiling information on racist crime was developed into a more comprehensive system of monitoring hate crime. For the purpose of this report, hate crime has been defined as a crime against a person, group, somebody's property, institution, or a representative of these, motivated by prejudice or hostility towards the victim's real or perceived ethnic or national origin, religion or belief, sexual orientation, transgender identity or appearance, or disability.

The Criminal Code of Finland does not contain definitions of the concepts 'racist crime' or 'hate crime'. A corresponding hate motivation is one of aggravating circumstances. According to police instructions, a report should be marked with a special code for statistical purposes if the crime is racially motivated. However, the use of the racism code could be improved. So far, there is no code for hate crimes more generally. The data collection for these statistics is based partly on the racism code used by the police and partly on the use of different search terms. The final classification of the reports as hate crimes is based on the narrative information about the incidents, written down by the officer who filed the report. To be exact, the data consists of suspected crimes, not actual crimes, as the decisions made by the prosecutor or court in relation to these cases are not described.

In the target year, the search criteria gave 860 such reports of an offence which were classified as suspected hate crime cases. There is a 15 per cent decrease in comparison to the previous year, when 1,007 cases were identified. The majority, 86 per cent, of the cases were classified as racist incidents. Cases motivated by the victim's religious background constituted 6 per cent of the cases. In 5 per cent of the cases the motive was sexual orientation and in 2.4 per cent it was disability. Five hate crimes were identified as being based on the victim's transgender identity or appearance (0.6%).

Racist crime

As in previous annual reports, a reported offence is classified as a racist crime case if either the victim or the police or any other involved party perceive the situation as racist, or if the incidence involves obviously racist slurs. In the target year, 741 reports of offences with racist overtones were found in the

police information system. This represents 146 cases fewer than the previous year.

Over one third (37%) of racist crime cases included verbal offences only, such as insults and threats. The proportion of cases in which physical violence was involved is about the same (38%). Based on the narrative description of the incidents, in the majority of the cases racism was directed towards a member of an ethnic or national minority by a member of the majority population.

The reports of racist offences included 1,168 principal offences, i.e. most severe offences towards a particular injured party. As in previous years, the most common suspected crimes were assaults, which constituted 31 per cent of all principal offences. Other common principal offences included defamation (15%), threat (14%) and petty assault (12%). Attempted assaults and various degrees of assault cases together constituted almost half (47%) of the principal offences. The most common scenes of the suspected racist crimes were public outdoor locations such as roads or city market places, as well as restaurants and their vicinity. Differing from the previous year, the next common location was the yard or staircase of the victim's apartment, which was the scene of 14 per cent of the suspected crimes (2009: 13%). As in previous years, the majority of racist crimes were committed in the evening and at night.

The majority of the injured parties were men (69%). The most common age group for both the male and female injured parties was 15-24 years old. As in the previous year, men were targets of assaults more commonly than women, whereas defamations were more common among female injured parties. The majority of the suspected offenders were Finnish citizens (80%), male (81%) and between 15 to 24 years old.

The majority (58%) of the injured parties in the suspected racist crimes were Finnish citizens. One third (31%) of the Finnish injured parties were born outside Finland. The narrative descriptions of the incidents revealed that some of the Finnish-born injured parties are second generation immigrants, for example, and some belong to the ethnic Roma minority. Among foreign citizens resident in Finland, citizens of Somalia, Russia and Iraq are most commonly victims of racist crime. In relation to the number of foreign citizens resident in Finland, citizens of Somalia experienced the highest frequency of racially motivated crime in 2010. The survey conducted by the European Agency for Fundamental Rights (FRA) in 2008 also indicates the poor position of Somalis in Finland. According to the survey, of all ethnic minority groups in Europe, the Somalis in Finland are among the groups that experience the highest levels of racist violence and discrimination.

A regional examination reveals that the majority (29%) of the police reports of racist cases were filed in Helsinki. A total of 42 per cent were filed in the Helsinki metropolitan area. The number of suspected racist crimes reported to the police in Helsinki decreased from the previous year, as did the number of cases in other larger cities. Instead, in some smaller municipalities the numbers increased in comparison with 2009. This increase may, in fact, be due either to changes in the way reports are written and filed or to real growth in racist crime.

Hate crime motivated by victim's religion or belief

In the target year, 52 cases of hate crimes motivated by religion were identified. This number is lower compared with the previous year, when 83 police reports were filed. The classification of these cases as hate crimes was primarily based on either the way in which the victim perceived the situation or on slurs that the suspect used during the incident.

In 19 cases Christianity was the target of the hate crime. In the previous year, there were more (44) cases of this kind. In 2008 the number was 15. In some cases the crime was committed against Christians or the Christian faith in general, while in other cases the insults referred to a specific religious group, such as Jehovah's Witnesses or Laestadians. Four hate crimes against Jews were identified; in the previous year the number was 10. The number of hate crimes against Muslims was almost the same as in the previous year. In the target year, 15 such cases were found, whereas there were 14 in 2009. Two reports were filed in the target year where the crime was against members of other individual religious groups. In 12 cases the religion targeted was not specified in the police report.

The majority of hate crimes based on religion involved verbal insults or threats (30/52). Physical violence was involved in 12 cases.

In addition to cases of hate crime identified in the target year, six other cases under investigation were located via the data search. These cases included a hate motive connected with religion, but they were not filed as actual reports due to the character of the cases. In these cases the targets were Christians, Muslims, and Jews, among others.

Hate crime motivated by victim's sexual orientation or transgender identity or appearance

A total of 41 cases of hate crime motivated by the victim's real or perceived sexual orientation were identified in the target year. The number is somewhat

higher than in the previous year, when 31 cases were identified. The data search located five cases of hate crime that were based on the victim's transgender identity or appearance, while in the previous year there were three such cases.

As with hate crime based on religion, the classification of these cases as hate crime was based primarily on either the victim's perception of the motive or on slurs made by the suspect during the incident. The majority of hate crimes based on sexual orientation or transgender identity or appearance were verbal threats and insults (22) or one-sided assaults (15). During 2010, five reports of offences were filed that concerned discrimination on the basis of belonging to the above-mentioned groups.

In the target year, one hate crime case motivated by sexual orientation or transgender identity or appearance included exceptionally many offences. Altogether 90 principal offences were filed in a case that involved a gas attack that occurred during a Pride parade in Helsinki in the summer of 2010. One principal offence concerned the invasion of people's freedom of political action, and the others were assaults.

In addition to actual hate crimes, there were four cases that included a hate motive based on sexual orientation and one case where the motive was the transgender identity or appearance of the injured party. However, these cases were not filed as actual reports of an offence.

Hate crime motivated by the victim's disability

In the target year, a total of 21 hate crimes based on the victim's disability were identified. In the previous year the number of these cases was 32. The majority of these cases were discrimination cases (8) and verbal insults or threats (6). In the previous year, only one case of discrimination based on disability was reported to the police. In addition to actual hate crimes, seven other cases under investigation included a hate motive based on disability.

Important to consider when assessing the results

When assessing the amount of hate crime reported to the police, it is important to consider the weaknesses concerning the method of this report and the difficulties concerning the interpretation of police reports. Statistics of racially motivated crime have been compiled for several years, and the police have been required to classify these cases in the police information system for over ten years now. The police have not been instructed to classify other types of hate crime. Therefore, there is no systematic pattern for recording other than

racist motivation in the report. With many cases reviewed for this report, the motive of the crime has been interpreted from weak clues only, such as insults shouted by the offender during the incident and recorded in the report of the offence by a police officer.

It is also possible that the differences between the numbers of cases reported to the police partly indicate how often members of various minority groups tend to report their experiences of crime to the police. The differences may also reflect the extent to which victims of crime express their own views about the motive behind the crime to the police, as well as the extent to which and in how much detail the police reveal and document these aspects. For example, a victim belonging to a sexual minority might not report the motive of a crime to avoid revealing his or her sexual orientation. The victim might be afraid of possible prejudice displayed by the police or of having to reveal his or her sexual orientation in public later in the court proceedings. The few studies concerning the topic indicate that only a small percentage of hate crimes are reported to the police at present.

During 2009–2010 there were no changes in the instructions that the police received with regard to filing a report of an offence or classifying various types of crime. The Finnish Criminal Code was amended in 2011 to better protect and take cognizance of other hate crime victims in addition to those of racist crime victims. Possibly these changes will be reflected in future reports on hate crime reported to the police. As religion, sexual orientation and disability, along with the victim's ethnic or national origin as a motive for a crime are now stated as aggravating circumstances, the police must pay attention to these kinds of motives in their preliminary investigation. However, the police have only been instructed to classify racist crimes in the police information system.

Poliisiammattikorkeakoulun tutkimuksia
ISSN 1455-8262

Sanna-Mari Humpi ja Noora Ellonen: Lapsiin kohdistuva väkivalta ja hyväksikäyttö. Tapausten tunnistaminen, rikosprosessi ja viranomaisten yhteistyö. 40/2010. 19,00 €

Mirkka Kreuz: Terrorismin torjunta Suomessa. 39/2010. 25,00 €

Arno Tanner ja Laura Koivisto-Khazaal: Maahanmuutto- ja ulkomaalaisviranomaiset mediassa. 38/2010. 24,00 €

Matti Vuorensyrjä: Tulos- ja kehityskeskustelujen arviointi ja kehittäminen poliisihallinnossa. 37/2009. 17,00 €

Petri Rainiala: Tiedottajan käyttö poliisin tiedonhankintamenetelmänä. 36/2009. 20,00 €

Erkki Hämäläinen: Eurooppalaistuva lainvalvonta. 35/2009. 23,00 €

Terhi Hakamo, Anne Alvesalo, Kirsi Jauhiainen ja Erja Virta: Talousrikokset rikosprosessissa. 33/2009. 33,00 €

Outi Roivainen ja Elina Ruuskanen: Laki ja järjestys? Poliisien ja kaupunkilaisten näkemyksiä järjestyslaista sekä yleisen järjestyksen ja turvallisuuden valvonnasta. 32/2008. 38,00 €

Anna Vanhala: Piiri pieni pyörii. Poliisipäälliköiden ammatti-identiteetti ja työelämäkerrat. 31/2007. 29,00 €

Anna-Liisa Heusala, Anja Lohiniva ja Antti Malmi: Samalla puolella - eri puolilla rajaa. Rajaturvallisuuden edistäminen Suomen ja Venäjän viranomaisyhteistyönä. 30/2008. 43,00 €

Kari Saari: Poliisi ja joukkojenhallintatoiminta Suomessa. Joukkotilanteet ja niihin liittyvä poliisitoiminta suomalaisten poliisien näkökulmasta tarkasteltuna. 29/2007. 32,00 €

Marko Viitanen: Poliisin rikokset. Tutkimus suomalaisen poliisirikoksen kuvasta. 28/2007. 65,00 €

Poliisiammattikorkeakoulun raportteja
(ISSN 1797-5743)

- Milla Lumio: Hymyn takana - Thaimaalaiset maahanmuuttajat, viranomaiset ja kotoutuminen 93/2011. 14 €
- Sanna-Mari Kuoppamäki: Poliisin ja Rajavartiolaitoksen turvapaikkamenettelyt ja viranomaisyhteistyö 92/2011. 11 €
- Vesa Muttilainen ja Terhi Kankaanranta: Talousrikollisuus kehityssuunnat ja toimintaympäristö vuosina 2000-2009. 91/2010
- Ulla Palonen: Turvallisuusympäristön muutos diskurssina. Oikeus- ja sisäasioiden strategiat, järjestäytynyt rikollisuus ja poliisitoiminta. 90/2010. 13,00 €
- Jenni Niemi: Seurusteluväkivalta nuorten kokemana. 89/2010. 13,00 €
- Laura Peutere: Poliisin tietoon tullut viharikollisuus Suomessa 2009. 88/2010. 12,00 €
- Lauri Holmström: Industrial espionage and corporate security: the Ericsson case. 87/2010. 8,00 €
- Terhi Kankaanranta ja Vesa Muttilainen: Kuittikauppa rakennusalan talousrikollisuutena. 86/2010. 12,00 €
- Laura Peutere: Poliisin tietoon tullut viharikollisuus Suomessa 2008. 85/2009. 19,00 €
- Jenni Juslén ja Vesa Muttilainen: Korruption ydinalueet 2000-luvun Suomessa. 84/2009. 18,00 €
- Johanna Peurala: The European Union's Anti-money Laundering Crusade. 83/2009. 10,00 €
- Sanna-Mari Humppi: Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö rikosilmoituksissa. 82/2009. 12,00 €

Poliisiammattikorkeakoulun oppikirjoja
ISSN 1455-8270

- Kimmo K. Kiiski: Poliisin rooli kuolemansyntyntutkinnassa. 18/2009.
2. uudistettu painos. 20,00 €
- Johan Boucht, Dan Frände suom. Markus Wahlberg: Suomen rikosoikeus.
Rikosoikeuden yleisten oppien perusteet. 17/2008. 20,00 €
- Reima Kukkonen: Keinotekoisista varallisuusjärjestelyistä ulosotossa ja ve-
lallisen rikoksissa. 16/2007. 27,00 €
- Risto Honkonen & Nora Stenvall (toim.): Poliisin johtamista kehittämässä.
15/2007. 39,00 €
- Arto Hankilanoja: Työturvallisuus ja vastuun kohdentuminen
poliisihallinnossa. 10/2003 2. uudistettu painos 2007. 16,00 €
- Janne Häyrynen & Tero Kurenmaa: Arvopaperimarkkinarikokset. 14/2006.
25,00 €
- Anne Alvesalo & Ari-Matti Nuutila (toim.): Rangaistava työn turvattomuus.
13/2006. 21,00 €
- Anne Jokinen: Rikos jää tekijän mieleen. Muistijälkitesti rikostutkintame-
netelmänä. 12/2005. 20,00 €
- Nina Pelkonen: Kriisin ABC. Käsikirja poliisin käyttöön. 11/2005.
10,80 €
- Kimmo Himberg: Tekninen rikostutkinta. Johdatus forensiseen tieteeseen.
9/2002. 12,96 €
- Marketta Vesisenaho: Poliisialan sanasto. Suomi-ruotsi-englanti. 8/2002.
10,80 €